

N:o 16, i anledning af Herr C. Orres motion, N:o 18, om underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att af sådana Konungens Befallningshafvandes kungörelser, som röra allmänna val eller länets ekonomiska förvaltning, ett exemplar måtte tilldelas hvarje kommuns styrelse;

N:o 17, med anledning af Herr Jöns Olssons i Nordanå motion, N:o 89, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående optionsrätt för arrendatorer af Lunds akademi-hemman, i likhet med hvad för arrendatorer af domkyrko-hemman stadgadt är;

N:o 18, i fråga om åtskilliga förändringar i anordningen af trafiken & Statens jernvägsstambanor;

N:o 19, angående ifrågasatt ändring af 16 § 1 mom. i Kongl. Stads-gan om mått och vikt af den 31 Januari 1855;

N:o 20, i anledning af Herr A. J. Sandstedts motion, N:o 74, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan, att beväringsskaps vapenöfningar eller åtminstone öfningarne med andra klassens beväringsskaps måtte för innevarande år inställas; och

N:o 21, angående Herr Johannes Anderssons motion, N:o 330, om in-dragning af öfveringenjörstjensten vid General-landtmäterikontoret samt om förändrad arbetsordning för nämnda embetsverk.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 11 $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 29 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Protokollet för den 22 i denna månad och protokollsutdrag angående de uti protokollet för den 26 dennes under § 14 omförmälda beslut upplästes och godkändes.

§ 2.

Herr Statsrådet och Kommendören med stora korset af Kongl. Maj:ts Nordstjerne-orden H. G. Lagerstråle hade anmält sig till aflemnande af nedannämnda Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner:

N:o 25, angående Bruksegaren G. Bernhardts och Hofkamereraren A. Th. Welins ansökning om afskrifning af en Kronans fordran hos dem, i följd af ingången borgensförbindelse;

N:o 26, angående jordafsöndring från underofficersbostället vid Skånska Husarregementet N:is 13 och 15 Norra Möinge för inrättande af en skola i Asmunstorps socken af Malmöhus län;

N:o 27, angående upplåtelse åt Landskrona stad af Kronan tillhörig jord derstädes;

N:o 28, angående afsöndring af jord från majorsbostället Brunna N:is 1 och 2, samt kapitensbostället Tibble N:o 4 vid Lifregementets Grenadierkorps till byggnadsplats för tvänne folkskolehus inom Thorstuna församling af Westmanlands län;

N:o 29, med förslag till utgiftsstater vid Statens jernvägstrafik år 1869;

N:o 30, angående dispositionen för framtiden af den Kronan tillhöriga f. d. Ridderstolpeska egendomen vid Skeppbron i Stockholm.

Dessa Kongl. Propositioner emottogos af Herr Talmannen, under förklarande att Kammaren skulle åt dem egna grundlagsenlig behandling.

§ 3.

Företogs till afgörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 22, i anledning af väckta motioner angående sättet för utseende af deputerade för markegång-taxornas upprättande.

Utskottets förslag till förändrad lydelse af 1 § i Kongl. Kungörelsen angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande af den 11 Maj 1855 lästes; och blefvo, på särskilda propositioner,

1:a och 2:a momenten af berörda förslag bifalna.

I afseende å 3:e momentet yttrade

Herr John Ericson: Emot den nu föredragna punkten har jag den anmärkning att framställa, att jag ej hvarken af Utskottets motivering eller af omständigheterna i öfrigt kan finna tillräckliga skäl för landshöfdingens sjelfskrifna ordförandeskap bland markegångsdeputerade. Utskottet säger visserligen att det synes billigt och ändamålsenligt, att landshöfdingarne icke helt och hållet beröfvas allt inflytande på denna viktiga förrättning. Landshöfdingens inflytande skulle således enligt Utskottets förmenande motväga de alltför ensidiga åsigt, hvilka pluraliteten bland markegångsdeputerade kunde komma att omfatta till räntegifvarnes förman. Men nu finnes det två intressen, som härvid lag stå gent emot räntegifvarnes, nemligen räntetagarnes och Kronans. Hvad först beträffar Kronan, så torde dess intresse, utan att landshöfdingen behöfver vara ordförande vid markegångsättningen, vara tillräckligt bevakadt genom landskamereraren, hvilken ju skall vara tillstädes på Kronans vägnar, äfvensom genom de många procedurer, som äro att vidtaga innan markegångsprisen blifva slutligen fastställda. Vidkommande åter räntetagarnes intresse, så torde väl icke landshöfdingen, som sjelf oftast är räntetagare, vara den lämpliga personen att försvara ett intresse, som också är hans eget. Detta synes mig åtminstone mindre öfverensstämmande med detta embetes värdighet. Vid förra riksdagen fattade Andra Kammaren i denna fråga ett beslut, enligt hvilket de två första punkterna skulle erhålla samma lydelse som i Utskottets nu föreliggande förslag, men hvars tredje punkt, med uteslutande af landshöfdingens ordförandeskap, bestämde, att deputerade

deputerade sjelfve skulle inom sig utse ordförande. Landskamereraren finner jag deremot särdeles lämplig att bevaka Kronans rätt, ty desse tjenstemäns aflöningsätt är sådant, att de af markegångssättningen icke hafva någon enskild fördel. På dessa grunder och då det icke torde vara lämpligt att från Representationens sida fattas ett beslut, egnadt att gynna embetsmannaintresset, helst man kan vara förvissad att Regeringen framdeles likasom hittills kommer att hålla detta intresse vid magt, yrkar jag återremiss till Stats-Utskottet af denna punkt, i den syftning att den må bringas i öfverensstämmelse med Andra Kammarens beslut vid förra riksdagen.

Herr C. A. Larsson: Om man icke heller vid denna riksdag ville komma till något beslut i denna fråga, så kunde det visst vara skäl att bevilja yrkandet om återremiss; men då man vet, att Andra Kammarens beslut förra Riksdagen ej vann understöd hos Första Kammaren, ansåg man sig inom Utskottet heldre böra antaga hvad som nu kunde erbjudas än att ytterligare hala på tiden i en så magtpåliggande fråga. Nog tror jag, i likhet med den förre talaren, att markegångsdeputerade kunna hjälpa sig utan landshöfdingens ordförandeskap, men å andra sidan kan jag icke tro, att folk nu för tiden i allmänhet äro så menlösa, att landshöfdingens blotta närvaro på dem utöfvar den magiska verkan, att de icke kunna sjelfständigt uttala och vidhålla sina egna åsikter. Utskottets förslag utgör verkligen en så stor förbättring, att, om det antages, man först kan med skäl säga, det Svenska folkets sjelfbeskattning är en sanning. Derföre yrkar jag, att Kammaren, utan att bevilja en återremiss, måtte genast antaga Utskottets förslag, då man väl får hoppas, att äfven Första Kammaren skall ingå derpå.

Uti detta anförande hördes många ledamöter instämma.

Herr Carl Ifvarsson: Min enskilda mening i denna fråga torde vara Kammaren bekant sedan förra Riksdagen, och om jag skulle följa den, vore jag visserligen sinnad att med den förste talaren instämma i yrkandet om återremiss; men frågan måste betraktas så som den för närvarande gestaltar sig, och med afseende derpå har jag inom Utskottet låtit min mening falla och biträdt detta förslag, som utgör en förmedling emellan de olika åsikter, hvilka uttrycktes i de båda Kamrarnes beslut vid förra riksdagen. Detta betänkande redogör äfven för frågans behandling vid förra riksdagen och omnämner de stridiga beslut, hvaruti Kamrarne då stadnade, och hvarigenom frågan för denna gången förföll, emedan man icke i grundlagen kunde upptäcka någon paragraf, som vore tillämplig för att vid sådant förhållande åstadkomma något definitivt beslut. Nu tror jag emellertid att, om man jemför Utskottets förslag med de nu gällande bestämmelserna för markegångssättning, enligt hvilka deputerade väljas ständsvis, under det att ståndsskilnaden inom det politiska lifvet i öfrigt försvunnit, företrädet måste lemnas åt Utskottets förslag, som löser frågan på ett vida rimligare sätt och genom hvars antagande man kan hoppas på sakens framgång vid denna riksdag. Genom en återremiss, för att vinna ännu mera, torde man deremot riskera att förfela alltsammans,

ty redan *det* kan nog vara tvifvelaktigt, om första Kammaren ens vill ingå på det nu föreliggande förslaget, hvaremot många röster inom Utskottet höjdes från Första Kammarens medlemmar. Vi böra således besinna, att, då Utskottets förslag utgör en väsendtlig förbättring, en klok omtanke bör mana oss att antaga detta förslag, såsom varande det enda, hvilket kan ega utsigt att vinna äfven Första Kammarens bifall. Jag instämmer därför med den sednaste talaren i yrkandet om bifall till den föredragna punkten.

Herr *Åke Andersson* förenade sig med Herr Carl Ifvarsson.

Vidare anfördes icke och äfven detta moment bifölls.

§ 4.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 23, i anledning af väckta motioner om eftergift af Kronans rätt till danaarf efter tvänne personer.

Utskottets särskilda hemställanden i detta Memorial blefvo, hvar efter annan, bifallna.

§ 5.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 4, i anledning af väckta förslag dels om dödsstraffets afskaffande och dels om sådan ändring af 2 Kap. 2 § Strafflagen, att detta straff ej finge offentligen verkställas.

Rörande Utskottets hemställan, i anledning af Herr Hasselrots och Herr Bovins motioner, yttrade

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Friherre De Geer: Den skiljaktighet, som eger rum emellan de olika åsigterna angående nu förevarande fråga, är, efter min uppfattning, icke så stor, som man velat göra den. Å ena sidan utgår man icke och kan icke utgå från den åsigten, att dödsstraffet skulle vara otillåtligt eller samhället ovärdigt, då man medgifver, att det får kvarstå i den militära strafflagen, för att icke tala om ansvarighetslagen för Stats-Rådets ledamöter. Å andra sidan anser man ej heller dödsstraffet såsom ett i allo så tillfredsställande straff, att man ej önskar dess inskränkning och slutliga afskaffande. Frågan är således egentligen endast den, huruvida något steg *nu* bör tagas för att ytterligare inskränka tillämpningen af detta straff, och ett sådant steg skulle, med ett ord sagdt, afse *mord*; ty ehuru vår Strafflag stadgar dödsstraff för åtskilliga andra brott än mord, ligga deras brott dock i sina svåraste arter så nära mord, att, med afseende å Strafflagens alternativa straffbestämmelser, jag knappt kan föreställa mig, att dödsstraffet skall komma att tillämpas på sådana brott, deri mord ej ingår. Man har således att först undersöka den frågan, huruvida dödsstraffet är ett rättvist straff för mord. Nu torde väl alla vara ense derom, att mord hörer till de aldra gröfsta brotten och att, om dödsstraffet bör bibehållas för något brott, det sist bör afskaffas för mord. Men det är ej nog, att dödsstraffet är relativt rättvist för detta brott, utan man måste äfven se till, om det *i och för sig* är rättvist; ty om dödsstraffet ej *i och för sig* är rättvist, eger Staten ingen rättighet att stadga det. I afseende härå tillåter jag

mig anföra yttranden, som uttalats af några bland de förnämsta kämparne i vår tid för dödsstraffets afskaffande. Jag hemtar dessa citater från anhängare af nämnda åsigt, icke blott derföre att de genom sin ställning till frågan böra ega mera auktoritet för dem, hvilka stå på samma sida som de, utan ock för den sanning jag funnit i deras ord.

Uti ett af *Ortolan*, en berömd fransk rättslär, år 1864 i Paris utgifvet arbete om straffrättens grunder finnes anfördt: "Jag nedstiger i djupet af mitt samvete; jag sammanfattar mig i mitt förnuft; jag lägger afsides all passion, all hämnd, allt afseende på nyttan. Jag framställer för mig en som har dödat, icke under en brottslig förvillelse, icke under en hastig och oförutsedd hänförelse, utan med kallt blod, med beräkning, med förutgången öfverläggning, kanhända på ett förrädiskt sätt, med grymhet; en som måhända gjort sig en vild glädje och ett förfinadt nöje af att plåga sitt offer. Jag frågar mig, om i detta fall från den absoluta rättvisans synpunkt, — d. v. s. den rent ideela rättvisan — afskiljd från hvarje jordisk beräkning — dödsstraffet, tillämpadt på denne mördare, sårar mitt förnuft, såsom för strängt? Jag vädjar icke till den allmänna känslan, folkuppfattningen, eller ens den brottsliges känsla, som, i det ögonblick, då han skall undergå detta straff, sjelf erkänner, att han förtjänat det; jag håller mig till mitt eget förnuft, lemmande åt hvar och en att begära svar af sitt. Jag fattar, att andra sinnen mera rygga tillbaka för att svara ja. Hvad mig angår, så förblifver jag öfvertygad, att för ett öfverlagdt människomord, men också endast för detta fall, öfverskrider icke dödsstraffet den absoluta rättvisans gräns".

En annan Fransman, *Franck*, juris professor, resonnerar i sin *straffrättens filosofi* på följande sätt: "Kan en mördare återropa grundsatsen om det menskliga lifvets okränkbarhet för att undgå rättvisans svärd? Denna grundsats har han ju misskänt och förnekat. Den som har utgjutit sin medmänniskas blod, icke under en hastig sinnesrörelse, som utesluter all eftertanke, men med lugn, med öfverlagdt uppsåt, den har förklarat på ett ännu tydligare sätt än med ord; han har förklarat genom sina handlingar, att en oskyldig människas lif icke är okränkbart i hans ögon. Huru skulle han kunna fordra, att den rätt, som han förnekar åt andra, skulle skydda honom sjelf?"

En Belgisk professor i juridiken, *Haus*, som varit föredragande ledamot och redaktör af motiverna i den lagkommission, som utarbetade det Belgiska strafflagsförslaget, har år 1867 utgifvit en förträfflig afhandling om dödsstraffet, för hvars afskaffande han med värma strider, deruti bland annat förekommer: "För ögonblicket står ännu dödsstraffet i de flesta monarkier och republiker på högsta spetsen af straffskalan, och kvarhålls der, då det är inskränkt till straff för mördare, af det öfvervägande antalet bland de förståndige och upplyste, hvilka betrakta detta straff såsom rättvist, verksamt och nödvändigt. Enligt vår öfvertygelse är dödsstraffet rättvist i sig sjelf, om det träffar en mördare, det vill säga den, som, med uppsåt att döda och med berådt mod, har gifvit döden åt sin like. Än mera, detta straff är nyttigt genom de verkningar det frambringar. "Samhället straffar för sitt bevarande och välbefinnande och icke för att åstadkomma jemnvigt emellan straff och brott. Samhällsmagten är icke den allmänna moralens hämnare; den har sig icke

uppdraget att utföra försoningens verk; dess ändamål inskränker sig till att betrygga allas frihet genom att beskydda hvars och ens rättigheter.

För att vara berättigadt, är det därför icke tillräckligt, att dödsstraffet är förenligt med den absoluta rättvisan, med rättvisans själva abstrakta begrepp; det måste dessutom vara ett nyttigt medel att beskydda samhällsordningen; ja det måste vara ett medel, som är nödvändigt och oöfvergifligt för detta ändamål; ty om samhället kan vinna samma mål med mindre stränga straff, så har det icke rätt att låta de brottsliges blod flyta.“

För min del instämmer jag i dessa tankar, och ehuru jag således står på samma grund som Lag-Utskottet i dess nu föreliggande Betänkande, deri att jag anser frågan om dödsstraffets tillämplighet bero på frågan om dess nödvändighet, finner jag mig likväl i öfvertygelsen om rättvisan i detta straff stå på en så säker grund, att jag anser mig icke böra öfvergifva detsamma, om det icke kan för mig antagligen bevisas, att sådant kan ske utan skada för samhället. Frågan om dödsstraffets behöflighet åter är, enligt mitt förmenande, uteslutande en *praktisk*, jag vill nästan äfven säga, *lokal* fråga, d. v. s. den måste bedömas efter hvarje lands tillstånd och fordringar, ehuru, det medgifver jag, äfven främmande länders erfarenhet kan dervid vara af stort värde. För att ådagalägga en dylik erfarenhet, tager man i allmänhet sin tillflykt till brottmålsstatistiken. Härvid bör man dock besinna, huru vanskligt det är att bedöma sammanhanget emellan brottsligheten och det gällande straffsystemets verkningar efter de siffror statistiken lemnar. Dels kunna siffrorna i sig själva vara otillförlitliga, dels medgifva de gruppering på olika sätt efter olika syftemål, men härtill kommer hvad som är af stor vikt att iakttaga, att en mängd olika faktorer inverka på brottsligheten i ett land. En allmännare utbredd upplysning och religiositet eller materiellt välstånd verkar mera återhållande från brott än några Strafflagens bestämmelser, hvartill ytterligare kommer rättsskipningens ofullkomlighet. Vore hvarje förbrytare säker att ej kunna undgå ansvar, kunde straffen vara vida mildare, men i samma mån utsigterna äro större för brottslingen att kunna undandraga sig allt straff, erfordras strängare straff för att äfven den aflägsnare sannolikheten af deras undergående skall verka tillräckligt varnande. I afseende härpå kan jag ej ingå på den åsigt, Lag-Utskottet i detta Betänkande antyder, eller att man icke behöfver stadga strängare straff, än att blott tillses, att det lidande, som straffets utstående medför, blir större än den fördel, som genom brottet kan vinnas. I öfverensstämmelse med denna åsigt säger Utskottet: “Genom brottslig gerning kan icke någon så stor fördel vinnas, som motväger lidandet af den personliga frihetens förlust för lifstiden. Straffarbete på lifstid är *följaktligen* tillräckligt strängt för att verka afskräckande äfven i afseende på de aldra gröfsta brott, såvida förbrytaren, då han står i begrepp att begå gerningen, verkligen reflekterar öfver och beräknar straffpåföljden“. Att denna grundsats i någon mera utsträckt grad kan tillämpas vid uppgörande af ett straffsystem, vågar jag dock bestrida och vill jag till bevis härpå anföra ett exempel. Om en tjuf begår stöld till värde af 10 Riksdaler, så kan den fördel, hvaraf han kommit i åtnjutande genom åtkomsten deraf, väl uppvägas af t. ex. ett halft års fängelse, men icke kan detta ansvar

alltid blifva tillräckligt för hvarje tillgrepp af 10 R:dr, på hvad sätt det än skett, vare sig genom inbrott eller rån eller genom ett enkelt tillgrepp, endast derföre att den fördel, brottslingen vunnit, icke är större i ena fallet än i det andra? Man finner alltså, att åtskilliga andra grunder, än den genom det brottsliga tilltaget vunna fördelen, jemväl måste tagas i betraktande vid bestämmande af straff.

I sammanhang härmed vill jag fästa uppmärksamheten på ett antagande, som Lag-Utskottet visserligen icke så bestämdt uttalat, men hvilket jag hört användas från flera håll, eller att den nu gällande lagens alternativa straffbestämmelser för mord skulle verka mindre afskräckande genom den förhoppning att kunna undgå dödsstraffet, som derigenom alstrades hos den, hvilken vore i begrepp att föröfva detta brott, än som kunde påräknas af lifstidsstraffarbete, derest detta vore ovilkorligen stadgadt och brottslingen sålunda visste sig icke kunna undkomma detta ansvar. För min del kan jag ej fatta, huru den omständigheten, att vår nu gällande strafflag jemte lifstids fästning, såsom det lindrigaste straffet, stadgar en ännu svårare straffart, skulle kunna göra fruktan för lifstidsstraffet mindre, än om detta straff stode ensamt.

För att återkomma till brottmålsstatistiken, kan man emellertid icke fränkänna den allt värde för denna frågas bedömande, och då motståndarne till dödsstraffets bibehållande derifrån hemta till stor del sina bevis, anhåller äfven jag att få kasta en blick på vissa dess uppgifter.

I fråga först om *Sverige*, så hafva vi den tillfredsställande erfarenheten, att brottens antal i allmänhet på den sednare tiden minskats. Om jag ur räkningen utlemnar polisförseelser och endast fäster mig vid egentliga lagbrott, som utgjort föremål för domstolarnes handläggning, så utgöra dessa under den sednaste femårsperiod, för hvilken de statistiska uppgifterna äro samlade, eller åren 1861—1865, i medeltal för hvarje år 16,532,2, under det att enahanda medeltal för de nästföregående fem åren uppgår till 17,785,0 och för åren 1851—1855 till 18,859,6. Medeltalet för alla åren 1842—1860 utgör 18,046,17. Betraktar jag åter förhållandet med det brott, vi nu närmast afse, eller mord, så har visserligen äfven detta i antal minskats, om man ser en längre tid tillbaka, men på den sednaste tiden bibehåller det sig vid ungefär samma siffra. Antalet af mord, giftmord och förgiftningsförsök, om hvilka domstolarne ransakat och meddelat utslag, utgör 20,8 i medeltal för åren 1841—1860, och 18,4 för åren 1861—1865. Men medeltalet för dessa brott under de fem åren närmast före 1861 är också endast 18,4. Vår förmildrade lagstiftning angående mord inträdde i väsendtlig mån genom 1861 års förordning, som borttog dödsstraffet för detta brott, om det var utöfvadt under förmildrande omständigheter. Medan brottens antal i allmänhet betydligt nedgått under de fem derpå följande åren, jemförda med de fem föregående, har mordens och mordförsökens antal bibehållit sig oförändradt.

Herr Olivecronas afhandling om dödsstraffet visar ock en siffra, som fästat min uppmärksamhet, nemligen den att antalet af mord och vilja-dråp, för hvilka personer blifvit saktfällda, uppgått år 1845 till det högsta antalet under alla åren, åtminstone från och med 1832, eller till 55. Om detta haft andra tillfälliga orsaker, tilltror jag mig icke att bedöma, men visst är, att den allmänna meningen i landet tillskref dessa brotts tillta-

gande den gängse föreställningen, att Konung Oscar icke ville tillåta verkställigheten af något dödsstraff. Att många af de under början af hans regering begångna brotten måtte hafva varit af en synnerligen grof beskaffenhet, vill ock synas derutaf, att, då nämnde konung, till följd af opinionens påtryckning, fann sig föranlåten att låta tillämpa dödsstraffet, måste han samma år 1845 utfärda icke mindre än 19 dödsdomar, eller flera än som något år sedermera utgått.

Jag vill på intet sätt i de nu anförda siffrorna se något bevis för nödvändigheten att bibehålla dödsstraffet, men ännu mindre kan jag i dem erkänna något bevis för motsatsen.

Hvad deremot vår statistik med mera visshet kan intyga, är att vi under de tre år, som nya strafflagen varit gällande, kommit så nära intill gränsen af dödsstraffets upphörande, att sannolikt ingen annan stat, som har dödsstraffet kvar, kommit denna gräns så nära. Jag talar icke nu om dödsstraffets efterskänkande genom nåd, utan om dess ådömande af domstol. Rikets Hofrätter hafva under hela denna tid afsagt dödsdomar uti inalles 9 mål, deribland 5 beslutats år 1865 och 2 under hvardera af åren 1866 och 1867. Vid pröfning af dessa mål i Högsta Domstolen har dödsstraff blifvit ålagdt endast i tre; och den sista, af högsta instansen fastställda dödsdom i Sverige är daterad den 14 Augusti 1866. I ett af nämnda tre mål voro två personer dömda till lifsstraff, men den ena fick nåd, och i ett annat blef jemväl den dömde till lifvet förskonad, så att endast två personer blifvit afrättade. Det utslag, hvarigenom verkställighet af dödsstraff sednast föreskrefs är af den 20 Mars 1866, eller nära två år gammalt.

Om de två, som fallit offer för dödsstraffet i nya strafflagen, tillåter jag mig att nämna några ord. Den ena af dessa brottslingar var en medelålders man, som åtagit sig att mot en belöning af 20 eller högst 25 Riksdaler skjuta ihjäl en hederlig hustru, hvilken han icke kände ens till utseendet. Efter mogen överläggning infann han sig med skarpladdad bössa vid gården, hvaräst hon bodde, ställde sig i försåt, och då en qvinna utkom, hvilken han antog vara hustrun, efter hon i handen höll en nyckel till visthuset, aflossade han skottet med säker hand och genomborrade qvinnans hjerta. I afseende på detta brott förekommo inga mildrande omständigheter. Sjelf uppgaf mördaren ej något annat motiv för sitt brott, än åhågan att komma i åtnjutande af den utlofvade belöningen. Detta brott egde de kännetecken, hvilka 1734 års lag uppställde för nidingsverk, och man finner hos detta brott äfven andra juridiska karakterer, som i vissa främmande lagar, der morden blifvit fördelade i flera kategorier, utmärka den gröfsta arten deraf. Mord, som skett på beställning och emot lega, anses nemligen i vissa utländska lagar såsom ett qualificerad mord, under det att i andra fästes särskild vikt dervid att förberedelserna och sättet för brottets utförande skett med överläggning.

Den andre, som blifvit under de sednaste åren afrättad, var en benådad lifstidsfånge, som blifvit ådömd ansvar för fjerde resan stöld, men, efter att en längre tid hafva förhållit sig väl inom fängelset, blifvit derifrån utsläppt och förflyttad till kronoarbetareskåren å Carlsborg för att hållas till allmänt arbete i 4 år, dock med vilkor, såsom i dylika fall vanligt är, att, i händelse han beginge brott, som störde allmänna säker-

heten, han skulle det honom ådömda straffarbetet för lifstiden fortsätta. Han lyckades emellertid rymma från Carlsborg, och efter att hafva begått flera stölder, ingick han en dag till ett ensamt fruntimmer, som höll en försäljningsbod, och om hvars förhållanden han genom flera föregående besök i boden gjort sig underrättad. Han medhade vid tillfället en tung och hvass sten, inlindad i näsduken, begärde att få köpa någonting, och, då försäljerskan böjde sig ned för att framtaga den begärda varan, krossade han hennes hufvudskål med det medförda mordvapnet, plundrade boden och rymde sin väg. Denne person skulle hafva blifvit alldes strafflös för detta rån och mord, såvida han icke kunnat dömas till döden, ty fortsättning af lifstidsfängelset hade han ådragit sig redan genom sina andra förbrytelser. I anledning häraf vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det i vårt land finnes säkert hundratals benådade lifstidsfångar, hvilka blifvit frigifne, just emedan deras uppförande under en längre följd af år lemnat grundade förhoppningar om deras moraliska förbättring, men vid benådningen är alltid fästadt nyssnämnda vilkor. Om dödsstraffet borttoges, skulle alla dessa icke hafva någonting mera att riskera, om de begingo de gröfsta mord, än om de föröfvade stöld af det obetydligaste värde. För min del tror jag, att dödsstraffets tillvaro i lagen för sådane personer verkar afhållande från de gröfsta brotten. I alla händelser är det dock säkert, att dylika personer hafva vida lättare tillfälle att begå brott, än de, hvilka samhället håller förvarade inom lås och bom; och Lag-Utskottets invändning, att äfven en lifdömd kan under den korta tiden emellan domens afkunnande och dess verkställande föröfva ett nytt mord, utan att något särskildt straff derå följer, eger aldraminst någon betydelse. Utskottet synes mig för öfrigt hafva alltför inskränkt uppfattat det till försvar för dödsstraffet anförda argumentet om samhällets nödvärnsrätt, så som skulle denna rätt endast vara rigtad emot dem, hvilka redan finnas inom lås och bom. Jag uppfattar samhällets nödvärnsrätt i en vidsträcktare omfattning, och anser denna rätt gälla i allmänhet emot den brottsliga viljan, så att denna icke blir samhället öfvermäktig. Huru ofta har icke ett myteri blifvit dämpadt och det hela räddats blott genom statuerande af ett enda varnande exempel, ehuru samhället genom sin åtgärd att straffa i dylikt fall använder nödvärnet ej blott emot den, hvilken blir föremål för straffet, utan äfven emot alla dem, hvilkas brottslighet vid tillfället sätter lugnet i fara?

Vi hafva ofta hört *Finland* åberopas såsom ett exempel, som skulle klart ådagalägga, att äfven för oss, hvilkas förhållanden äro så likartade, kunde det icke uppstå någon våda af dödsstraffets upphörande. Jag har likväl icke derifrån kunnat hemta något så tillfredsställande resultat. Såsom bekant är suspenderades dödsstraffet i Finland år 1826. Enligt de i Herr Olivecronas afhandling från Juridiska Föreningens tidskrift i Finland hemtade uppgifter dömdes under de 15 närmast föregående åren i medeltal hvarje år 21,66 personer till döden, men under de 36 åren 1828—1861 icke mindre än 36, eller öfver 50 procent mera. Det kan visserligen anmärkas, att folkmängden också under tiden ökats, men så har den och gjort i Sverige och likväl har brottens antal här minskats. Likaså har det skälet för dödsdomarnes tillväxt i Finland blifvit anfördt, att Hofrätterna, sedan dödsstraffet suspenderats, mindre ofta än förr be-

gagnat sig af den dem medgifna leuterationsrätt. Jag vill gerna antaga rigtigheten af en sådan uppgift, som är omöjlig att kontrollera, utan att granska alla ransakningshandlingarne i dylika mål, men jag har svårt att tro, att denna benägenhet hos Hofrätterna skulle kunnat inverka så mycket, att den förutan resultatet i Finland kunnat anses lika tillfredsställande som i Sverige.

Dödsstraffets faktiska upphäfvande i Finland är dessutom icke fullständigt. I den Kejsarliga Kungörelsen af den 21 April 1826, med det tillägg som densamma i afseende å qvinnor erhållit år 1848, finnes stadgat: "Hvar som för begånget brott gjort sig förfallen till dödsstraff, njuter af Kejsaren förskoning från detsamma, så framt brottet ej finnes vara af den svårare beskaffenhet, att dermed åsyftats störande af samhällets bestånd, statens lugn, thronens säkerhet eller majestätets helgd. Då förbrytare, vare sig af man- eller qvinnokönet, sålunda från dödsstraffet förskonas, skola de i stället undergå kroppsstraff och uppenbar kyrkoplikt samt antingen i sin återstående lifstid inom landet förrätta allmänt arbete, eller, i fall de, i anseende till brottets beskaffenhet och dervid förekomna omständigheter, ej äro af sådan mildring förtjente, försändas till de aflägsnare guvernementena i Sibirien, för att der till arbete hållas, mansperson i grufvorna, och qvinna vid Kronans der befintliga fabriker. Och skola de, som sålunda förvisade varda, för sin öfriga lifstid anses utslutna från det borgerliga samhälle, de förut tillhört, och i följd deraf i deras fädernesland förlora alla medborgerliga rättigheter i afseende å äktenskapsförbindelser, arftägt, eller hvad det i öfrigt vara må."

Häraf synes, dels att dödsstraffets tillämpning kvarstår för statsbrott, och dels att man i andra fall såsom surrogat därför stadgat vida intensivare straff än lifstidsfästning, nemligen först kroppsstraff och derefter åtminstone för de gröfsta brotten arbete i grufvor uti en främmande verldsdel. Dessutom bör man anmärka, att, ehuru dödsstraff icke under 40 år varit tillämpade i Finland, samma regering, som suspenderat detta straff, dock ännu icke vågat borttaga det ur lagen. Vid sista landtdagen framlades visserligen ett förslag i den syftningen, innehållande de utaf en kommission framställda allmänna grunderna för en ny strafflag; men detta ansågs såsom en framtidstanke, och Regeringen framlade ett särskildt öfvergångsförslag, deri dödsstraffet var bibehållet för mord.

Ett land, som i detta afseende äfven förtjenar en synnerlig uppmärksamhet, är Tyskland. Det händer ofta under revolutioner, att många stora och vackra tankar födas till ett för tidigt lif i den yttre verkligheten. Så skedde äfven i Tyskland. Uti de af national-parlamentet i Frankfurt år 1848 antagna "Grundrechte des deutschen Volks" antogs bland annat en artikel af innehåll, att dödsstraffet upphäfves utom i de fall, der det föreskrifves i krigsrätten eller tillåtes af sjörätten i fall af myteri. Denna bestämmelse om dödsstraffet vann visserligen icke tillämpning i de största Tyska städerna, men väl i det stora flertalet af de mindre. Alla dessa hafva dock sedermera återtagit dödsstraffet, utom Oldenburg, Anhalt och Nassau, i hvilken sistnämnde stat dock genom dess annektering med Preussen den Preussiska strafflagen nu lärar träd i kraft såsom gällande lag, hvarigenom dödsstraffet således blifvit återinfördt äfven der. Nu hör man visserligen påstås, att i de länder, som återupp-

tagit dödsstraffet, detta varit en följd af Regeringarnes reaktionära tendenser, men jag tror icke, att detta gått så lätt för sig, om folkets uppfattning varit stridande mot denna åtgärd. Man har ju sett huru i Toscana, der folkviljan bestämdt uttalade sig emot dödsstraffets återinförande, man varit tvungen att afstå derifrån.

Hvad nu angår de Tyska stater, der dödsstraffet blifvit återinfördt, vill jag särskildt uppehålla mig vid den största af dem, eller konungariket Württemberg. Om frågans gång derstädes och om den erfarenhet, hvartill man kommit rörande dödsstraffets lämplighet, har man fullständig och tillförlitliga upplysningar uti ett föredrag, som blifvit år 1867 publicerad af justitie-ministerium i anledning af en petition från Andra Kammaren år 1865 om dödsstraffets afskaffande. Detta föredrag har till författare en medlem af landets högsta domstol, vid namn Beyerle. Man finner deraf, att den artikel i 1848 års grundrättigheter, som handlade om dödsstraffets afskaffande, blifvit tillämpad i Württemberg år 1849 utan representationens hörande. Men redan 1853 återinfördes dödsstraffet enligt båda Kamrarnes beslut, emedan det ansågs dels oumbärligt för säkerheten och rättsordningens uppehållande och dels såsom det enda straff, hvilket motsvarade och vore rättvist för vissa brott och isynnerhet mord. Härtill säges hafva i väsentlig mån bidragit, att mord och mordförsök under de fyra åren 1849—1853 betydligt tilltagit. Antalet af dessa brott utgjorde nemligen 1852—1853 16 och 1853—1854 12, under det att de tio åren närmast före 1849 antalet af dylika brott aldrig något år öfverstigit 6. Under de år som förflutit efter dödsstraffets återinförande, det vill säga från 1854 till och med 1866, hafva dessa brott endast ett år uppgått till 7, men eljest stadnat vid en lägre siffra. I anledning af detta lyckliga förhållande var det, som Abgeordneter Kammer år 1865 ingick till regeringen med en petition om dödsstraffets upphäfvande, hvilket dock afstyrkts i justitie-ministerii nyssnämnda publikation.

Den Kongl. Sachsiska regeringen har i dessa dagar framlagt för representationen ett förslag om dödsstraffets afskaffande. Detta förslag afser, enligt de allmänna motiverna därför, att åstadkomma sådana ändringar i 1855 års strafflag för Sachsen, som kunna vara nödiga för juryinrättningens införande derstädes; och af de speciela motiver, som anföras för dödsstraffets upphäfvande, finner man, att antalet af mord under sednare tiden ökats, men det säges, att deri icke ligger någon grund för dödsstraffets bibehållande, eftersom detta straff icke visat sig tillräckligt afskräckande. För öfrigt anföres, hurusom andra brott, för hvilka dödsstraff tillförene varit stadgadt, icke i någon betydlig mån tillvuxit, sedan man upphört att för dem tillämpa dödsstraffet; hvarjemte uppmärksamheten fästes på andra länders erfarenhet, hvilken icke heller tycktes utgöra någon bestämd ledning för bedömande af frågan om dödsstraffets nödvändighet. Derefter lyder hela motiveringen så: "Kan följaktligen dödsstraffets nödvändighet icke antagas bevisad, så vinna de emot detta straff å andra sidan talande skäl dubbelt i vikt, synnerligen dess oakalkalighet i händelse af alltid möjliga misstag. Likaså får man icke underskatta, att, sedan en gång tviflet om dödsstraffets rättmätighet och lämplighet vunnit insteg inom flera kretsar af folket, såsom nu synes vara fallet i Sachsen, domare, vittnen och jurymän skola i de svåraste fallen

uppträda med större säkerhet och mindre tvekan, då de veta, att det icke mera är fråga om ett menniskolif.“ Det är således uppenbart, att motivet för Regeringens förslag om dödsstraffets afskaffande i Sachsen varit å ena sidan farhåga, att den nya juryinstitutionen skulle på förebragt indirekt bevisning kunna döma en oskyldig till förlust af livet, och å andra sidan fruktan för att, då en öfvertygelse om dödsstraffets orättmätighet börjat göra sig gällande inom flera kretsar af landet, en brottsling i följd deraf skulle kunna af juryn frikännas och således undgå allt ansvar. Hos oss kunna dylika skäl mot dödsstraffets bibehållande icke ega någon betydelse, ty dels hafva vi ingen jury, som dömer på obestämd bevisning, och dels stadgar vår lag för dessa grofva brott alternativa straff, så att, om någon domare skulle anse sig icke kunna tillämpa dödsstraff, brottslingen icke därför behöfver gå fri från allt straff. För öfrigt afser det Sachsiska lagförslaget dödsstraffets upphäfvande endast i den allmänna strafflagen, men bibehåller det i militära strafflagen och i en lag af 1851 om åtgärder vid tillfällen af det allmänna lugnets och säkerhetens störande.

Synnerligen anmärkningsvärdt är det, att af de två kantoner i Schweiz, Freiburg och Neuchatel, i hvilka dödsstraffet blifvit afskaffadt, den ena, nemligen Freiburg, i dessa dagar beslutit återinföra detta straff, sedan det i tjugu års tid varit utplånadt ur lagen. Redan den omständigheten att i det fria Schweiz exemplet af dödsstraffets afskaffande icke bland de öfriga kantonerna verkat större efterföljd, synes mig mer än alla siffror tala därför, att den erfarenhet, som vunnits på de ställen, der man tagit detta steg, icke varit fullt tillfredsställande.

Kasta vi härefter blicken på Italien, så finna vi i Toscana ett land, hvarest dödsstraffets afskaffande kan anses konstateradt och der man har giltig anledning att antaga att detsamma icke åter kommer att införas. Den Toscanska befolkningens motvilja mot detta straff hade ätven den verkan, att, då vid annexionen år 1860 den Sardinska strafflagen förklarades gällande i hela konungariket Italien, undantag likväl gjordes för Toscana i fråga om dödsstraffet, hvars tillämpning derinom tills vidare icke skulle ega rum, intilldess en gemensam lag i ämnet för hela Italien kommit till stånd. Detta har dock ännu icke kunnat ske, utan det ena förslaget efter det andra förkastats. År 1865 beslöt Deputerade kammaren, att dödsstraffet borde afskaffas utom i militär- och marinrätten samt för vissa fall af "Brigandaggio". Det är ganska betecknande, att den, man kan säga, ultraliberala kammaren dock bibehöll dödsstraffet för röfveriet, eller det slags brott, deraf landet mest led, och för hvilket man trodde sig icke kunna helt och hållet undvara detta straff. Under de intressanta debatterna angående detta förslag protesterade justitie-ministern mot en så stor inskränkning af dödsstraffet och hänvisade till den ofördelaktiga kriminal-statistiken i Toscana, hvilken ansågs vittna om de menliga följderna af dödsstraffets upphäfvande. För fullständighetens skull måste jag dock nämna, att detta bestreds å motsatta sidan. Hvilkendera sidan hade rätt, kan jag naturligtvis icke bestämma. Förslaget blef emellertid af senaten förkastadt.

I Donau-furstendömena, hvarest dödsstraffet för närvarande är afskaffadt, fattades beslutet derom först år 1864, efter det någon afrättning

icke egt rum i Wallachiet sedan 1828 och i Moldau sedan 1849, således först nära tjugoo år efter det dödsstraffet faktiskt upphört.

Likaså hade i Portugal ingen afrättning verkställd sedan år 1846, då man förra året beslöt alldeles borttaga detta straff, i hvars ställe man satt cellfångelse för lifstid med sträng afsöndring från de andra fångarne.

I sjelfva det fria Nord-Amerika är det bland alla dess stater icke flera än tre, hvilka afskaffat dödsstraffet, nemligen Rhode-Island, den minsta staten i unionen, samt Michigan och Wisconsin, hvilka icke torde kunna räknas bland de mest civiliserade af dessa stater. Det är dessutom att märka, att i åtskilliga af dessa mindre civiliserade stater det finnes en annan lag, som någon gång kompletterar strafflagen, jag menar lynchlagen, och samma dag lagen om dödsstraffets afskaffande i Wisconsin skulle träda i kraft, lära två rövare, hvilka denna lag skulle tillgodokommit, blifvit exeqverade af folkmassan.

I några länder har dödsstraffet för en tid faktiskt varit afskaffadt derigenom att benådning alltid meddelats men måst återtagas; så t. ex. i Österrike under Kejsar Josef II och likaså år 1848, då man beslöt att benåda alla lifdömde, hvarefter man likväl sett sig nödsakad att åter börja tillämpa dödsstraffet; och detta, enligt hvad den nuvarande Österrikiska justitie-ministern på det fjerde tyska juristmötet förklarar, i följd af de grofva brottens tilltagande mängd.

I Belgien tillämpades ej något dödsstraff under åren 1829—1835, men sistnämnda år steg dödsdomarnas antal till en högre siffra än något år under föreningen med Holland, och sedan Justitie-ministern blifvit i båda Kamrarne af flere ledamöter interPELLERAD i fråga om den slapphet, som inträdt i rättvisans utövande, börjades ånyo exsekutionen af dödsdomar, ehuru i ringa antal. I ett strafflagsförslag, som framlades för representationen år 1861, var dödsstraff bibehållet endast för mord, men då ett farligt tjufband just vid samma tid grasserade i landet, plundrande och dödande, rönt Representationen så stort intryck af den allmänna förskräckelsen i landet, att den bestämde dödsstraff ej blott för rån med dråp utan uppsåt, utan till och med för försök till dråp jemte rån. Under åren 1864—1866 har emellertid ingen afrättning egt rum i Belgien, men båda Kamrarne afslogo likväl förra året ett väckt förslag om dödsstraffets afskaffande, ehuru justitie-ministern ansåg någon fara deraf icke kunna uppstå.

Om vi således blicka omkring oss, finna vi, att det endast är en försvinnande liten del af den civiliserade menskligheten, som ännu tagit det steget fullt ut att afskaffa dödsstraffet; och man ser deribland icke något af de stora folk, hvilka pläga gå i spetsen på civilisationens väg. Det är likväl tydligt, att ett exempel i stort, det vill säga från något af de större folken, skulle i detta fall vara af största vikt, ty först derigenom kunde man vinna en rikare och i samma mån säkrare erfarenhet om följderna deraf. Endast två länder, hvilka kunna i folkmängd jemföras med vårt, Donau-furstendömena och Portugal hafva hittills vågat försöket. De hafva dock gått varsamt till väga dervid, och den erfarenhet de kunnat vinna om följderna, är alltför kort för att vara tillförlitlig.

Det återstår således endast för oss att bedöma frågan efter våra egna inhemska förhållanden. Må vi också företrädesvis så göra och dervid icke ledas af något begär efter andra länders aktning och beundran.

Bland de skäl, hvilka framdragas för dödsstraffets afskaffande, anser jag *det* såsom det giltigaste, att detta straff kan drabba en oskyldig. Denna fara torde dock vara ringare i Sverige än annorstädes. Våra bevisningslagar äro sådana, att domstolarne icke få döma utan direkt bevisning. Mål, hvaruti någon blifvit dömd till döden, skola genomgå alla domstolsinstanserna och slutligen föredragas Kongl. Maj:t i Stats-Rådet; och det synes mig vara nästan omöjligt, att en oskyldig nu för tiden kan blifva dömd att undergå dödsstraff, så vida han icke sjelf afgifver en falsk bekännelse; men i sådant fall kan väl icke samhället göras mera ansvarigt derför, än om någon lägger sitt hufvud under ett framrullande lokomotiv. Jag har icke heller hört uppgifvas, att några juridiska mord egt rum här i landet, sedan de politiska strider, hvilka besudlade sig med blod, tystnat. Man säger visst, att ingen kan veta, huru många oskyldige gått till döden, utan att deras oskuld någonsin kommit i dagen. Men är det i sådant fall någon så stor skillnad, om en person i stället oskyldigt försmäktar hela sitt lif i fängelse och sanuingen framkommer i dagen först efter hans död eller kanske aldrig?

En stor vikt fäster jag i denna fråga vid den allmänna folkuppfattningen, och ehuru jag måste fästa synnerligt afseende dervid, att denna Kammare vid förra riksdagen uttalade sig för dödsstraffets afskaffande, likasom att Bonde-Ståndet vid en af de sista ständsriksdagarne fattade ett beslut i samma syftning, vågar jag dock icke vara fullt säker derpå, att denna öfvertygelse är mera rotfästad inom denna afdelning af Representationen, än vi hafva sett den vara inom andra representativa Kamrar, som svigtat och vacklat emellan motsatta meningar i denna fråga. Det Svenska folket blir lättare än många andra nationer hänfördt af stora och ädla idéer, och om det ser framför sig ett högt mål, isynnerhet om en liberal flagga svajar deröfver, vill det genast hinna fram, utan att öfverväga de faror och praktiska olägenheter, som kunna vara förknippade dermed. Det är då den betänksammes pligt att icke undanhålla sina betänkligheter; och för min del hyser jag en så fast tillförsigt derom, att jag icke är alltför stationär i denna fråga, då jag finner mig stå på samma linie som de förnämste kämparne för dödsstraffets upphäfvande.

Sjelfva *Beccaria*, den förste aposteln för dödsstraffets afskaffande, var såsom praktisk man icke alldeles densamme som författaren. Det är af historien antecknadt, att han, i egenskap af ledamot af en lagkommission i Milano 1790, fann sig föranlåten att uti de debatter, som hade tillämpning af dödsstraffet till föremål, göra medgifvanden, som voro stridande mot de grundsatser, som han i sitt arbete med så mycken kraft och välthlighet försvarat.

Den berömda statsmannen *Guizot* yttrade 1822, då han talade för dödsstraffets afskaffande för politiska brott: Jag är öfvertygad, att de reformer, som begäras af tänkesätten eller sederna, böra genomtränga Regeringens handlingssätt i den praktiska tillämpningen, innan de införas i lagstifningen.

Mittermaier, som efter 1848 varit en väldig kämpe för dödsstraffets afskaffande, skref likväl ännu 1862: Om i ett land den stora massan af befolkningen skulle betrakta dödsstraffet såsom ett nödvändigt straffmedel, borde lagstiftaren, vid lösningen af problemet om dödsstraffets afskaffande, förfara med försigtighet och återhållsamhet.

Den af mig förut citerade *Haus* säger: "Hvad som inträffat i de länder, hvilkas befolkningar icke hade haft tid att öfvertygas genom erfarenheten, skulle ovilkorligen ske i Belgien, hvarest allmänna opinionen icke är tillräckligt förberedd för denna stora reform. Med våra Kamrars närvarande sammansättning kan man i sjelfva verket knappt förutsätta, att förslaget om dödsstraffets utplånande ur strafflagen skall röna ett gynnsamt mottagande af dessa församlingar. Men äfven om detta förslag blefve antaget af en majoritet, som i alla händelser blefve ringa, skulle abolitionisterna blott vinna en öfvergående framgång. Så snart som afskyvärda brott utbredde oro i landet, så snart som stölder i förening med mord förskräckte sinnena, skulle reaktionen icke dröja att inställa sig, och lagstiftaren skulle, förd af den allmänna rörelsen, blifva tvungen att återställa ett straff, som man skulle envisas att anse såsom det enda räddningsmedlet. Förr än vi utplåna dödsstraffet ur lagen, låtom oss börja med att faktiskt undertrycka det."

Vår store jurist *Richert* säger i sitt så ofta återropade anförande om dödsstraffet: "Jag anser dödsstraffet hvarken kunna eller böra i denna stund uteslutas ur lagen; men jag är säker, att det i tillämpningen, allt efter som begreppen äfven häruti hunnit ljusna, skall under en kommande tid, liksom det gjort under den förflutna, mer och mer gå ur bruk, till dess det kan, jemväl ur lagen, alldeles försvinna. För att förbereda och lätta denna öfvergång, ville jag tillstyrka, att straffet tills vidare utsattes alternativt för de svåraste brotten."

Detta är hvad som nu har skett. Kan man antaga, att *Richert* skulle tre år efter det lagen utkommit sådan som han önskade den, nu hafva yrkat på dess förändring i detta afseende? Han profeterade ock, att dödsstraffet icke skulle femtio år öfverleva honom i något land med verklig kultur. Ännu har endast en tiondedel af denna tid förflutit.

Slutligen säger ock Herr *Olivecrona* i sin afhandling: "Jag föreställer mig, att den säkraste utvägen att komma till en praktisk lösning af problemet vore den att genom en lag suspendera dödsstraffets användning under en viss tid, t. ex. 10--20 år. — Ett sådant sätt att gå till väga synes mig kunna försona både försvararne af dödsstraffet och anhägarne af yrkandet om detta straffs upphäfvande."

För min del eger jag icke någon siareförmåga och tilltror mig icke med sådan visshet som dessa män kunna förutsäga dödsstraffets obehöflighet, än mindre beräkna tiden, då så skall blifva förhållandet; men jag tror, att denna tid skall komma, och hoppas, att den heller icke skall vara aflägsen. Det säkraste medlet att komma derhän, torde dock vara att förfara varsamt och söka allt mer och mer inskränka tillämpningen af dödsstraffet. Jag kan dock icke anse lämpligt, att en viss tid skulle fixeras, derunder detta straff icke finge på något vilkor tillämpas. I händelse försöket skulle medföra sorgliga resultat, bör man hafva tillfället öppet att afbryta dermed; och att gifva förbrytarne liksom ett öppet

lejdebref för viss tid, kan ej vara till någon nytta. Dessutom är det af en viss vigt, att lagen, genom att stadga dödsstraff för vissa brott, hjälper till att i den allmänna föreställningen stämpla dessa brott med all den afskyvärdhet de förtjena.

Om dödsstraffets tillämpning allt mer och mer inskränkes, invändes det visserligen, att, när det då någon gång skall tillämpas, detta kommer att ske på en slump och möjligen drabba en mindre skyldig, än som fått behålla lifvet. Jag tror ej det; jag tror, att hvarje domstol skall noggrannt se till, att han icke dömer till döden en brottsling, så vida en gröfre brottsling blifvit af honom från samma straff befriad, och jag tror äfven, att Kongl. Maj:t i Stats-Rådet skall förfara på enahanda sätt. Häri genom skall dödsstraffet komma att allt mer och mer, såsom Richert säger, "gå ur bruk", så vida ej några stora olägenheter för samhället skulle visa sig antagligen derutaf uppstå. Men äfven *då* tror jag, att ett enda statueradt exempel skall vara tillräckligt att lugna sinnena och befria lagen från den förebräelsen att taxera mördarens lif högre än den oskyldiges. På sådant sätt kan det visserligen hända, att ett och annat hufvud skall falla, utan att detta för det hvarje varit absolut nödvändigt; men det har dock ej något värre skett, än att en brottsling lidit sitt rättvisa straff. Äfven de, som hysa den fasta förtröstan, att dödsstraffet utan skada genast kan afskaffas, medgifva dock, att det blott är erfarenheten, som kan bekräfta riktigheten af deras åsigt. Men är frågan således ett experiment, så *kan* detta också misslyckas, och då gäller det oskyldiga människors lif. Jag bekänner, att jag saknar all djerfhet i fråga om experimenterande med människolif; och jag tror icke heller, att Representationen skulle ådraga sig något tungt ansvar, om den icke yrkade att nu med ett enda steg nå det mål, som vi alla eftersträfvade.

Herr Hessle: Efter det sakrika föredrag Hans Excellens Herr Justitie-statsministern hållit, torde det icke vara behöfligt för mig att taga Kammararens tid i anspråk med något vidlyftigare ordande i frågan. Jag kan likväl icke underlåta att i korthet redogöra för den ställning, jag under pröfningen inom Utskottet af de i ämnet väckta motionerna intagit till frågan om dödsstraffets afskaffande.

Ehuru således jag visserligen delar deras mening, som önska, att dödsstraffet må kunna helt och hållet afskaffas, måste jag dock förena mig med dem, som påstå, att ögonblicket *nu* ej är inne att taga detta viktiga steg. Jag följer gerna framåtskridandet, så länge det sträfvat uppfylla tidens kraf, men när man vill ila tiden förbi, då stadnar jag efter, äfven med fara att af det skenande ekipagets körsvenner blifva inför allmänheten utmälad såsom barbarisk, grym och blodtörstig. Jag finner mig dertill föranlåten så mycket heldre, som vår nu gällande strafflag, icke mera än 3 år gammal, hvad man än må om den säga, eftergifver intet lands lagstiftning i humanitet. Den stadgar ej i något fall absolut dödsstraff, ty jemväl i 14 Kap. 6 § måste det utsatta dödsstraffet anses stå alternativt med det fängelsestraff för lifstiden, hvartill den i nämnde § omförmälde förbrytare förut är dömd.

Under den korta tid strafflagen varit i verksamhet, hafva helt naturligt ännu icke kunnat erhållas sådana statistiska uppgifter, som klart

ådagalägga, huruvida brotten, därför dödsstraff kan följa, af- eller tilltagit. Och om de äfven må hafva minskats i qvantitativt afseende, torde likväl dagens händelser nogsam vittna, att de icke gjort det i qvalitativt. Atskilliga grofva brott, såsom förgifningar och mord, hafva inträffat oftare än hvad man skäligen bort vänta.

Detta oakadt angifver man såsom skäl för dödsstraffets afskaffande endast ideella grunder och den tilltagande opinionens. Man säger, att Den endast har rätt att taga lifvet, som gifvit det och är dess upphof. Men jag hemställer till Eder, mine Herrar, huruvida en dylik vacker sats ännu kan blifva en allmän regel i den menliga sammanlifnaden. Jag erinrar blott derom, hurusom en stat af endast utvidgningsbegär beträder krigets blodiga väg och låter nedskjuta tusentals oförvitliga människor, som den anser för sina fiender. Man ser å andra sidan huru en stat, anfallen och hotad till sitt bestånd, uppoffrar, äfven den, en otalig mängd människor för att försvara sig. Då det är fråga om att anskaffa försvars- och anfallsmaskiner som sprida död i massa, plägar man icke rygga tillbaka att votera anslag till så stora belopp som helst, allt i ändamål att kunna på det snabbaste och kraftigaste sätt uppfinningsförmågan mäktat uttänka, taga lifvet af så många människor som möjligt. Men så snart Staten vill vindicera sin rätt att skydda fredlige medborgare, då klandrar man denna rättighet och vill betaga Staten densamma!

Jag har nämnt, att den tilltagande opinionen för dödsstraffets afskaffande återopas. I fråga härom vill jag erinra, att det icke är rådligt att vid lagstiftning fästa mycken vikt vid opinionen, ty ej sällan alstras den af agitationer medelst smicker och loford åt dem, som äro villige att göra sig till ett ekö af densamma, samt smutskastning mot dem, som bjuda skäl för en motsatt mening och våga att en sådan öppet försvara.

Jag vill för min del visserligen icke påstå, att dödsstraffet alltid och under alla förhållanden oundgängligen bör bibehållas, men jag förmenar ändock, att detta straff är berättigadt, så länge det bättre än andra straff främjar Statens ändamål i afseende på samhällsmedlemmarnes betryggande till lif och egendom. Man har sökt ådagalägga, att dödsstraff icke behöfves, der lifstidsfängelse tillämpas, enär sistnämnda straff skulle i och för sig vara tillräckligt afskräckande, hvaremot dödsstraffet, sådant det alternativt förekommer, skulle, i anseende jemväl till benådningsrätten, vara endast föga afskräckande. Det torde vara ganska vanskligt att med visshet afgöra, hvilketdera, dödsstraffet eller lifstidsfängelset, ingifver brottslingen största fruktan. Men dock är *det* gifvit och genom exempel konstateradt, att inga eller åtminstone få från lifvet dömda förbrytare, icke heldre valt fängelse för lifstid, då sådant af nåd dem förunnats. Detta förhållande bevisar ju, att dödsstraffet ännu anses svårare och följaktligen är mest afskräckande. Men om ej detta medgifves, så måtte väl ej kunna bestridas, att *en* individ kan anse dödsstraffet, *en annan* åter fängelsestraffet vara det svåraste. Böra ej då de nu alternativt stadgade straffen vara verksammare än fängelsestraffet ensamt, i händelse dödsstraffet ur lagen utplånades.

Dessutom hemställer jag, om en lifstidsfänge, hvilken, såsom det händer en och annan gång, lyckas rymma och under sin sjelftagna frihet begär ett nytt mord eller annan grof missgerning, om han gripes, icke bör

för hvad han sålunda brutit ådraga sig någon strängare påföljd, än att blott återföras till fängelset. Jag tror icke, att det kan sägas vara grymt eller orättmätigt, att en dylik missdådare uteslutes från samhället genom afrottning.

Väl säger man, att det är samhällets sak att göra fångarne för allmänna säkerheten oskadlige. Erfarenheten gifver dock vid handen, att de, oaktadt alla försigtighetsmått, kunna göra sig fria. Och till dess något osvikligt medel blifvit funnet att hindra dem derifrån och från att ånyo våldföra samhället, torde detta argument icke vara förtjent af synnerligt afseende. Vore det ej skäl sörja för dessa förbättringar, innan dödsstraffet borttages? Så tillvägagick man innan nya Strafflagen antogs. Man byggde och inrättade nemligen först lämpliga fångelser för verkställighet af fängelsestraffet, och bestämde sedan detta antingen ovillkorligt eller alternativt med dödsstraffet.

Den uppställda jämförelsen emellan en otillräknelig, vådlig samhällsmedlem och en tillräknelig, grof förbrytare är haltande och tarfvar ej svar.

Kommer så det mest talande skälet för upphäfvande af dödsstraffet, nemligen våra framsteg i bildning och allmänna rättsmedvetandet. Att Svenska Folkets bildning är stadt i framåtskridande, ämnar jag icke förneka, jag glädjer mig deråt. Men jag vill, med hänsyn till den fråga, som föreligger, blott bemärka, att de grymmaste brott dock begås lika mycket *efter* tidpunkten för inträdet af denna bildning som förut, hvadan man ej på grund af vår kulturs ståndpunkt kan utplåna dödsstraffet; och beträffande det åberopade rättmedvetandets kraf tror jag mig kunna försäkra, att bland det egentliga folket på landsbygden opinionen alldeles icke är stämd för dödsstraffets afskaffande. Atminstone är detta fallet i min ort. Säkert är, att den stora allmänhetens rättskänsla ej skulle känna sig tillfredsställd, om t. ex. en missdådare gång efter annan beredde sig tillfälle att begå mord, det ena grymmare än det andra, och ändå ej drabbades af annan påföljd, än att han till fängelset återfördes för att, måhända förnyade gånger, upprepa sitt brott.

Jag skall icke längre upptaga Kammarrens tid med att från min synpunkt ytterligare utveckla det vigtiga och djupa ämnet, helst jag är förvissad, att någon förändring i åsigtorna med eller mot icke numera kan vinnas, utan att hvar och en redan stadgat sin öfvertygelse och sitt beslut i frågan. Jag inskränker mig således att för min del yrka afslag å Lag-Utskottets hemställan, hvarjemte jag anhåller om återförvisning af Betänkandet angående Herr Adlersparres motion, på det den må blifva tagen i närmare öfvervägande.

Herr Henrik Hansson: Den fråga, som nu är före, är af den vigt, att jag anhåller att få min mening i densamma till protokollet antecknad, synnerligast som Utskottet i sitt Utlåtande säger, att opinionen i landet är för dödsstraffets afskaffande. Jag åtminstone anser detta icke vara med sanna förhållandet öfverensstämmande, och jag tror för min del, att det skulle vara ganska vådligt, om Utskottets förslag vunne Kammarrens bifall. Ingen finnes visserligen inom Kammarren, som icke inser det ifrågavarande straffets ohygglighet, men man bör äfven se på de brottsbeskaffenhet,

beskaffenhet, hvarpå detta straff följer. Hvad skall man tänka om brott, der mördaren uttrycker tungan på sitt offer, utsliter dess ögon, och sargar det på det förfärligaste sätt. Någon kan tycka att en sådan fånge är näpst af lifstidsfångelse, men en sådan menniska kan vara i den ställning, att hon är i saknad af kläder och föda och så utblottad, att hon utan motvilja väljer fångelset. Huru lätt slipper icke en sådan mördare endast för slem vinning. På landsbygden är vådan aldra störst, der kronolänsmännen äro de ende, som hafva sig ålagdt att efterspana och gripa brottslingarne. Man saknar icke exempel, att, då allmänna åklagaren skolat uppsöka dylika grofva brottslingar, han med möda kunnat erhålla några biträden. Tages nu dödsstraffet rent af bort, då tror jag det ofta skola inträffa, att personer skola sakna mod att gifva sitt bistånd vid sådana tillfällen. Man har funnit att mord på sednare tider oftare föröfvas. Till en väsendtlig del tror jag att det härleder sig derifrån, att dödsstraffet nu så sällan tillämpas. Brottslingarne tänka: det är icke så farligt, vi komma icke att få dö. Då nu härtill kommer, att vi hafva oss bekant, att länder, som borttagit dödsstraffet, måst åter införa det, så anser jag att det är betänkligt att nu borttaga detsamma, då vi sannolikt inom ett eller annat år skulle nödgas återinföra det, och får jag på grund af alla dessa skäl yrka afslag å Utskottets Utlåtande.

Herr Ocklind: För min del är jag fast öfvertygad derom, att dödsstraffets rättmätighet icke kan på ett tillfredställande sätt vindiceras hvarken ur religiösa grunder eller ur synpunkten af samhällets pligter och rättigheter. Lifvet, denna gåfva af Gud, har till ändamål människans sedliga och intellektuella utveckling, och då endast Gud kan veta, när detta höga ändamål är vunnet, eller icke vidare kan vinnas, så synes mig alldeles klart, att också ingen annan än Han kan ega att bestämma öfver människans lif.

Samhällets rätt kan icke sträcka sig längre än att sätta den brottslige ur stånd att åstadkomma skada. Det må vara sannt, hvad man invändt, att något annat osvikligt medel icke finnes för att ernå full trygghet i detta hänseende än dödsstraffet. Men till det omöjliga har samhället lika litet som den enskilde någon förbindelse. Om samhället gjort hvad som ligger inom omfånget af dess pligter och rättigheter, framför allt om det sökt att på upplysningens väg återföra den brottslige till det rätta, så tror jag, att samhället likasom den enskilde lugnt kan öfverlemna det öfriga åt Honom, som har lifvet och döden i hand. Jag önskar fördenskull bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Key: Om det i allmänhet är representantens pligt att uttala den inre rösten inom honom, så är det så mycket mera hans skyldighet att i ett ämne sådant som detta icke underlåta ett dylikt uttalande; han får icke, hvarken af bristande moraliskt mod låta böja sig af opinionerna för dagen, eller af bristande fysiskt mod låta skrämna sig af tillfälliga skräckscener i en ekonomiskt betryckt och idéupprörd tid. Då frågan vid förra riksdagen förevar, yttrade jag: att stödja samhällsordningen på *dödsstraffet*, det är att grunda den på *hatets* och *hämndens* magt,

att stödja samhällsordningen på *förbättringsprincipen* det är att grunda den på *frihetens och kärlekens magt*, på civilisation och kristendom, och jag har icke, sedan dess, funnit skäl att ändra öfvertygelse.

Mine Herrar! Antingen är lagen om dödsstraffet rättvis och då bör den tillämpas, men tillämpas konsekvent och icke i nådeväg eluderas, eller är den icke rättvis och då bör den afskaffas. Att hafva den blott för att taga till i nödfall, det är som att argumentera, när andra skäl tagit slut, med knytnävarne. När samhället icke har tålmod att genom lagens inneboende moraliska kraft öfvervinna opponenter mot det sedliga samhällsbegreppet, så, för att slippa vidare kostnad och besvär med denne brottslings förbättring, gör samhället processen kort genom våldets kraft. Kan detta vara rätt? — Hans Excellens Herr Friherre De Geer anförde hurusom, efter det afrättningarne upphört under Konung Oscars första regeringsår, de tilltagande brotten gjorde till en beklaglig nödvändighet att 19 sådana på ett enda år måste ega rum, och såg häruti, ävensom i den omständigheten att efteråt ett färre antal varit behöfliga, ett bevis, om jag fattade rätt, att dessa dödsstraff gjort sin tillbörliga verkan. För att denna sammanställning verkligen skall bevisa det åsyftade, erfordras dock att veta om mordens antal efter dödsstraffets, man kan säga, återupptagande varit färre i medeltal årligen under Carl den XV:s regeringstid än under Konung Oscars. Jag tror det ej.

Man har hört och sett i tal och skrift mångfaldiga exempel anföras från andra länder, och dessa har man tolkat och begagnat, hvar och en efter sin åsigt. Jag tror för min del att dessa exempel kunna bevisa både ofantligt mycket och ofantligt litet, allteftersom man i dessa citerade afskaffanden och återinföranden af dödsstraffet måste taga i beräkning icke blott moraliska utan rent politiska förändringar och hvälfningar.

I stället torde det tillåtas mig att anföra några momenter af vår egen kriminallagstiftning. Uti Carl den XI:tes krigsartiklar — jag håller här i min hand den äldsta upplagan — finner man följande: "Ty skal härmed alt Affguderit wara förbudit, och ingen Affgudadyrkare, Trullkarl eller Wapndöfware i Lägret eller ibland Wårt Krigzfolek lijdin warda, uthan der någon beslås att dyreka och tilbida Affgudar, döfwa Wapn och Werior eller umgås medh Truldomb, witskeppelser och slije ochristelige konster, tå skal emot honom procederas efter Gudz och Sweriges allmänna Lagh." "Hvilken som försmädar och blasphemerar herrans namn nyckter eller drucken och blifver dher til vunnen medh tuu laga wittnen han skal döden döo, uthan alla nåder." "Äre hans ord utan all försmädelse och allenast aff obetäncksamhet, oförståndh eller lättsinnighet härflutne, skal han förste resan alfvarligen förmanas, och på knä gjöre Gudi affbön, då Chorum hålles, sampt sedan böta till Krigzhospitalet en månads sold, sammaledes andra resan, kommer han tridie resan igen harquebuseras." Slutligen låter i vår talets och tryckfrihetens tid helt underligt det förbudet att: "hwarke i Laag, sammankompster eller elliest, intet sådant som Fältmarskalkens heder och ähra angår, tala eller säga, wijd Lijtzstraff tilgörandes."

Man invänder att allt detta är så länge sedan, och att vi icke hafva att göra med förgångna seklers barbari. Men, mine Herrar, den tiden, då

dylika lagar stiftades och försvarades, den var dock en Arvid Horns, en Dahlbergs, en Jesper Svedbergs tid!

Äfven andra exempel finnas, som ligga vår tid mycket nära, ja, icke längre bort än 10 à 13 år, jag menar frågorna om husagans samt spö- och risstraffens afskaffande. Det är verkligen icke längre sedan, än jag nämnde, som dessa straff försvunno ur vår lag, och dock tyckes i dag — icke saunt — som om ett helt sekel af ökad civilisation låge emellan och förtlyttade dessa straff till forntiden?

Frågan om spö- och ris-straffets afskaffande förevar 1840, 1848 och afgjordes slutligen genom Kongl. Maj:ts Förordning af den 4 Maj 1855 om totalt upphäfvande af spöstraffet. Det fattades emellertid icke heller då bevekliga förord vid riksdagarne för dess bibehållande. En talare påstod: "att det icke verkar godt om lagen förlorar allt mer och mer af sitt gamla allvar. Humanitetssystemet bör ock hafva sina gränсор. Fortfar och utvecklar sig allt vidare detta system, så är fara värdt, att man snart nog måste inrätta korrektionsanstalter och fängelser i hvarje stad och by." En annan talare frågade om icke "det afskydda spö- och risstraffet skulle kunna utbytas mot något annat affliktivt, t. ex. prygel", och tillade: "man klaggar öfver slapphet i lagskipningen och att osäkerheten till lif och egendom allt mera tilltager. Skall denna osäkerhet förökas eller förminsкас genom denna lag? Jag fruktar det förra." Vi veta numera alla att dessa olycksspådomar icke hafva besannats. När husagan vid 1856—1858 års riksdag afskaffades till följd af en motion utaf en här närvarande Stockholms-representant Herr Hierta, så afstyrkte Sammansatta Lag- och Ekonomi-Utskottet denna motion på den grund, att det ansåg: "att ett tjenstehjon, som i olaga tid skiljes från tjensten, blifver vida beklagensvärdare, än den som ådragit sig måttlig husaga."

Vid diskussionen härom ville en talare "hafva husagan ställd på rent kristlig ståndpunkt och mera genomträngd af en kristlig anda." En annan mera humoristisk trodde: "att några förståndigt applicerade rapp öfver ryggen skulle medföra mycket bättre verkan" än en "predikan öfver lättjans förderlighet." En tredje talare fruktade bland annat: "att det nya systemet skulle blifva svårt att tillämpa med den glesa polisindelning, som eger rum i vårt land." En fjerde yttrade att det skulle vara mycket illa "om den allvarliga förmanings- och i nödfall handgripliga bestraffningsrätten afskaffades, och deremot den kalla lagbokstafvens domsrätt skulle skilja mellan husbonde och tjenare"; och slutade med att om så skulle ske: "genom domstolen eller polisen, eller inför de lägsta polistjenstemännen på landet, länsmännens godtycke, så skulle följderna af ganska betänklig art derifrån härflyta ej blott för den tjänande klassen utan också för samhället."

Jag har valt ut dessa yttranden bland mäns af högre samhällsgrader verldsåskådning och bildning, Theologiæ Doktorer och Biskopar, högre embetsmän, ja f. d. Ministrar, men icke heller desse mäns farhågor hafva besannats.

För denna min utflygt från ämnet för dagen, utbedjer jag mig Kammarrens öfverseende, helst den i sin mån belyser frågan; och tillåter mig att tillägga rörande dödsstraffet, att detta lika litet skall hindra mord som husagan skapade ärliga tjenare. Det är icke tvånget och dödsstraffet, det

är välståndet och folkbildningen, som hindra morderna. Den, som behändigast kunde amputera skadade armar och ben, ansågs fordom för den skickligaste kirurgen, nu sätter man den konservativa kirurgen, som botar dessa armar och ben, ännu högre.

Som det är — och ännu mer som det varit med dödsstraffet, uppmuntras mördaren, jag vågar säga det rent ut, af Staten att mörda; han ser att Staten dödar för att hämnas och han gör så med, följande detta högre exempel, och då Staten skickar brottslingen förbättrad eller oförbättrad in i evigheten, så begår den i förra fallet, liksom mördaren, ett brott mot det goda, och i sednare fallet är den lika okristlig som han. Jag sade förlidet år att lag är civilisationens ansigtsuttryck, men jag vill tillägga, den är något mera. Den är ordningen och redan i vår rättskänsla, den är åskådliggörandet af vårt *statssanwete*, och är detta ondt, bär samhället inom sig medvetandet af begångna orättvisor, då fruktar det och dödar af blotta fruktan. Skall den eviga freden såväl inom som utom samhällena icke blott vara en dröm, skall kriget någonsin försvinna från jorden, så måste det föregås af dödsstraffets utplånande.

I det förflutnas ljus kastar hvarje ny stor idé sin skugga icke bakom sig utan framför sig, och därför synes så ofta och för så många den närmaste framtiden i en mörk dager, men idéen kommer närmare — den blir påtaglig — och skuggan försvinner. Ehvad utgång frågan nu får, är jag öfvertygad att det nittonde seklet icke skall gå till ända innan dödsstraffet, denna sista lemning af hedniskt lagväld, skall försvinna; ty Gud ske lof! allt det goda, det sanna och det sköna, som nu mer än någonsin mångfaldigas i form, i färg och i ljud, och som sprides ut öfver allt i verden genom nutidens stora uppfinningar — äfven dessa äro kristendomsapostlar — allt detta skall göra sitt till att förmildra sederna, frigöra begreppen och utdöma dödsstraffet. Jag röstar för bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Siljeström: Jag vill endast tillåta mig att anföra några få anmärkningar, i anledning af hvad Hans Excellens Herr Justitie-statsministern yttrat såsom skäl för sin åsigt om nödvändigheten af dödsstraffets bibehållande. Hans Excellens har bland annat anfört hvad åtskillige namngifne författare yttrat i detta ämne. Jag är i allmänhet icke benägen att lägga alltför stor vikt på auktoritet; och särskildt i närvarande fall bevisa dessa citater för mig ingenting annat än sanningen af det gamla yttrandet, att det icke gifves en så stor orimlighet, att ej någon filosof försvarat densamma. Hvad särskildt juristerne beträffar, så är det i allmänhet ganska vanligt att fackmän gerna försvara det bestående, hyllande de åsikter, i hvilka de uppfostrats och under inflytande af hvilka de lefvat och verkat. Äfven deras auktoritet torde således icke kunna anses såsom bevisande. Hvad Beccaria angår, så om äfven — hvad jag icke känner — han skulle nödgats att i fråga om praktisk lagstiftning i mer eller mindre mån inrymma åsikter, dem han i teorien ogillat, så är detta ju intet annat än hvad som dagligdags händer hvarje målsman för nya sanningar, emedan ingen kan ställa sig utom den värld, i hvilken han lefver; men det vore kanhända icke fullt befogadt att deraf obetingadt sluta till ett vacklande i grundsatsen.

De statistiska uppgifter, som i förevarande fråga åberopats, äro utom allt tvifvel förtjenta af största uppmärksamhet. Kunde sådana af verkligt bevisande beskaffenhet anföras, så vore saken afgjord; men det är beklagligt att förhållandet, efter allt hvad jag trott mig finna, är helt annorlunda. Dessa uppgifter bevisa ingalunda alltid, om ens någonsin, hvad man, allt efter sin egen åsigt i frågan, gerna är benägen att anse dem bevisa. Det är icke blott strafflagen, utan många andra faktorer, som måste ingå i bedömandet af de orsaker, som må anses hafva bidragit till åstadkommandet af ett, vare sig ökad eller minskadt antal af brott under en viss tiderymd. Folkupplysningens beskaffenhet, den allmänna religiösa och sedliga bildningen, ekonomiska förhållanden utöfva i sjelfva verket ett vida större inflytande i detta afseende än någonsin strafflagen. Hans Excellens har sjelf antydt detta, och kan man nu icke på guldsvigt väga äfven dessa omständigheter, hvad bevisa egentligen de statistiska siffrorna? Man har i denna fråga bland annat åberopat den tillökning i antalet af gröfre brott, som skall hafva inträffat under de första åren af Konung Oscars regering. Om icke mitt minne sviker mig, hade man då, likasom nu, en följd af dåliga år. Men, enligt all erfarenhet, är just detta en af de omständigheter, som medföra en ökad brottslighet; och var det möjligen icke just *denna* omständighet långt mer än Konungens mildhet att ej utfärda blodsdömmar, som förorsakade det faktum man åberopat?

Jag betarar, att äfven den närvarande tiden — en period af ovanligt ekonomiskt betryck och af mycken arbetslöshet — är i mer än vanlig grad produktiv på brott; och det skulle kanhända komma att inträffa, i fall dödsstraffet just nu afskaffades, att efterkommande brottmålsstatistici tillskrefve just denna sednare omständighet den ökade brottslighet, till hvilken vi, som nu lefva uti det, som omger oss, se tillräckliga orsaker.

Man säger, att der mildrande omständigheter äro förhanden, kommer benädningsrätten emellan, för att utjemna och försona hvad som uti dödsstraffet kan vara obilligt; men genom sjelfva det erkännande, som ligger häruti, undaurycker man ett af de förnämsta stöden för hela dödsstraffsteorien. Man säger å andra sidan, att dock *si* grofva brott någon gång förekomma, att för *dessas* skull dödsstraffet måste finnas, samt att, om det äfven sällan eller aldrig tillämpas, det dock måste kvarstå såsom ett hot, såsom ett afskräckningsmedel. Erfarenheten visar emellertid, att straff såsom afskräckningsmedel är oändligen litet verksamt. De grofva brotten föröfvas i trots af dödsstraffets hot; och de föröfvades i en utan jemförelse större mängd på en tid, då blodsdömmar hörde till ordningen för dagen. Under sådana omständigheter, på hvad punkt står man härvidlag i bevisningen?

Man säger vidare, att det åtminstone för lifstidsfångar måste finnas någon högre grad af straff än lifstidsfängelset sjelft, och att detta icke kan vara något annat än döden, samt att samhället i annat fall emot dem vore värlöst. Om jag icke misstager mig, så yttrade Hans Excellens, att dödsstraffet är i detta fall ett "nödvärn", och att, om man endast kunde hålla de grofva brottslingarne i säkert förvar, så skulle dödsstraffet icke vara så alldeles nödvändigt. Men det må tillåtas mig fråga, om verkligen samhället kan hafva *rätt* att såsom ett förment nödvärn tillgripa en sådan lag, som lagen om dödsstraffet, endast därför att man icke vill vidtaga de anordningar i afseende på fångelserna, som kunna erfordras för

att hålla en eller annan listidsfånge inom lås och bom? Ty att detta sednare icke låter sig göra, kan numera svårligen medgifvas. Sådana fångelserna i vårt land tillförene voro beskaffade, skulle man kanske kunna säga, att ur denna synpunkt dödsstraffet behöfdes. Men förhållandet är icke mera detsamma. Man kan numera icke gerna tillskrifva annat än grof försummelse eller slapphet hvad som i detta fall brister; men det vore i sanning eget, om dödsstraffet skulle få lof att finnas såsom skydd för försummelsen och slappheten.

Man åberopar andra länders exempel. För såvidt fråga är om statistiska uppgifter, gäller hvad förut i det afseendet blifvit anmärkt, och jag tror ej, att man kan fästa synnerlig vikt vid dessa uppgifter, som erhållits från en eller annan liten stat och för i allmänhet endast en ganska kort tiderymd.

Hvad som blifvit anfördt om Finland, synes icke bevisa hvarken för eller mot. Hans Excellens har sjelf anfördt de skäl, hvarföre man icke kan fästa någon synnerlig vikt vid de anförda siffrorna. Men man har anfördt att dödsstraffet blifvit återställdt i åtskilliga Tyska stater, der det någon tid varit afskaffadt. Äfven detta torde icke bevisa hvad man vill dermed hafva bevisadt. Jag finner ingenting förklarligare, än att, om i ett land, der dödsstraffet afskaffats, en verklig eller skenbar tillökning i brott inträffar — och i förra fallet möjligen till följd af alldeles främmande orsaker — att, säger jag, under sådana omständigheter vännerna af ifrågavarande straffart göra sig all möda att högt utropa: se der följderna af en öfverdrifven filantropi! Och det må ursäktas mig, om jag dervid i främsta rummet tänker på juristerne, som i allmänhet icke så lätt torde kunna glömma en vetenskaplig teori, för hvars inhemtande och befastande de använt så mycken möda och så mycken skarpsinnighet. Den stora mängden åter, som icke förmår att något djupare sätta sig in i frågan, men som naturligtvis måste vara intresserad för allt, som rör allmänna säkerheten, huru lätt skall icke densamma låta förleda sig af ett sådant tillrop som nämnts? Och huru lätt måste det ej vara att i det fallet skapa en opinion emot hvad som nyss förut varit omfattadt såsom högsta rätt!

Man har betraktadt frågan på sätt och vis äfven ur en politisk synpunkt. Man har åberopat Schweiz, som, i trots af sina liberala politiska institutioner, ändock i allmänhet bibehållit dödsstraffet. Jag beklagar att man i detta fall sammanblandat tvänne saker, som icke synes mig stå till hvarandra i något ovilkorligt förhållande af orsak och verkan. Historien visar oss mer än ett exempel af fria folk, hvilkas seder och lagar utmärkas af en stor stränghet. Hvad de Nordamerikanska staterna beträffar, så bör icke glömmas att deras lagstiftning uppväxt ur den gamla Engelska rätten, som icke kan beskyllas för öfverdrifven mildhet. Deremot skulle det göra mig ondt, om någon i denna Kammare ville i den Amerikanska lagskipningen tillerkänna den s. k. lynchlagen någon annan betydelse, än af ett beklagligt nödvärn i de nyaste, ännu ej ordnade samhällena i vestern; — något annat har ej heller blifvit artydadt, ehuru med den hastighet, hvarmed allt utvecklar sig i detta land, stater, som för få år sedan voro i ett tillstånd af politisk nydaning, redan nu uppnått en ganska hög utbildning i samhälleligt afseende. Men något som man härvidlag, liksom vid alla sociala och politiska frågor om Amerika, icke får glömma, det är de

främmande folkelementer, af ofta alltför skadligt inflytande, detta land innesluter; det har sina Negrer af icke alltid den bästa moralitet; det har sina råa Irländske invandrare, det har en hel mängd af afskum från det öfriga Europa. Mot en sådan slags befolkning, om någonsin, skulle dödsstraffet kunna anses vara berättigadt såsom nödvärn.

Jag vågar således uttala den meningen, att ganska litet kan byggas på de speciela erfarenheter och exempel i afseende på dödsstraffets behöflighet och nytta, som åberopats, vare sig från vårt eget land eller andra länder; men hvad som synes mig vara af en obestriddlig vikt och af en lika obestriddlig sanning, det är att *i allmänhet* sederna blifvit allt mildare och brotten på det hela allt färre, oaktadt strafflagarne blifvit allt mindre och mindre stränga; och på denna allmänna erfarenhet tror jag för min del, att man med temlig säkerhet kan grunda ett antagande af äfven dödsstraffets obehöflighet.

Ett skäl finnes för öfrigt, som för mig är af afgörande vikt: nemligen faran af misstag. Om ock blott *ett enda* juridiskt mord är möjligt, så skall detta vara för mig tillräckligt skäl, att helt och hållet fördöma dödsstraffet. Hans Excelleus yttrade visserligen, att med vårt lagskipnings-sätt ett juridiskt mord är nästan omöjligt; men absolut omöjligt torde det dock näppeligen vara; och en och annan anser till och med vårt bevisningssätt alldeles icke vara i detta hänseende betryggande.

Man säger vidare, att dödsstraffet numera i vår strafflag endast står alternativt. Men kan ej härigenom, likasom genom benädningsrätten, hända att mängden gång en gröfre förbrytare går fri, under det en mindre svår brottsling blir lifdömd? Eller beror icke den större eller mindre vigten af de förmildrande eller försvärande omständigheter, som dervid komma i fråga, till en ganska väsentlig del på domarens individuella uppfattning eller tycke? Och månne icke just sålunda dödsstraffet verkligen blir ett experiment med människolif? Att deremot borttagandet af detta straff skulle vara ett sådant experiment, torde svårligen kunna sägas utan en *petitio principii*, emedan man dervid i sjelfva verket, om än ej i uttryckliga ord, antagit hvad som bort bevisas.

Det har anmärkts — och med rätta — att i afseende på lagars stiftande ett tillbörligt afseende måste göras på folkets uppfattning af det allmänna rättsmedvetandet. Hvad nu denna särskilda fråga beträffar och dess ställning till allmänna opinionen, så torde man icke kunna neka att, då förut Bonde-Ståndet tvänne gånger och äfven denna Kammare vid sistlidne riksdag uttalat sin mening till förmån för lagförslaget, samt följaktligen en sådan uppfattning redan under en längre tid gjort sig gällande, att, säger jag, det skulle vara besynnerligt, om Kammaren nu sveke sådana föregående. Att icke, vare sig den ene eller andre, skall låta leda sig af några andra motiver, än önskan att efter bästa omdöme träffa det rätta, derom är jag förvissad; men detta bör ej hindra mig att anmärka, att det för frågans framtida lösning på det sätt ändock alla, såsom jag tror, önska, är af en synnerlig vikt, att Kammaren nu genom sitt beslut håller frågan uppe; ty om denna Kammare ryggade tillbaka, så skulle ett sådant vacklande säkerligen för lång tid åberopas såsom ett skäl för frågans undanskjutande. För min enskilda del behöfver jag inga långa deduktioner för att se innehållet och betydelsen af denna fråga, och skall

ej heller med sådana besvära Kammaren. Jag vet endast icke, hvilketdera som mest sårar, vare sig mitt omdöme eller min känsla, antingen denna Statens kärlekslöshet, grymhet och hyckleri, som ligger till grund för hela denna lagstiftning, eller kyrkans bemödande att i detta fall, såsom i så många andra, helga Statens åtgöranden, äfven när dessa vittna om kärlekslöshet, grymhet och hyckleri, eller vetenskapens försök att med skenfagra skäl upphöja dessa samma saker till gällande teori, eller slutligen det blodiga skådespelet sjelft, som kastar en slagskugga af barbari öfver samhället; och jag vill sålunda, utan vidare ord, inskränka mig till att kort och godt rösta döden öfver dödsstraffet.

Herr Ribbing: Vid sistförflytna riksdag nödgades jag taga Kammarrens tid i anspråk med ett anförande, för att utveckla och förklara de skäl, som förmått Lag-Utskottet att afstyrka dödsstraffets upphäfvande. Då emellertid denna fråga nu änyo genom väckta motioner bragts till Riksdagens och Lag-Utskottets behandling, och Lag-Utskottet sedan sedan näste riksdag ändrat öfvertygelse och kommit till ett resultat, motsatt det till hvilket Utskottet då kom, tror jag det vara mig icke blott tillåtet, utan en pligt, såsom medlem af Utskottet och reservant mot dess beslut, att, då jag ännu står på samma ståndpunkt i frågan som för ett år sedan, söka pröfva de skäl, som blifvit för dödsstraffets afskaffande anförda. Jag har sökt efter dem och sökt att reda dem, så godt i min förmåga stått. Jag har för sådant ändamål gått tillbaka till sjelfva motionerna och till denna Kammarrens diskussion för ett år sedan. På båda dessa ställen har jag funnit ett sätt vara förnämligast, om ock visserligen ej uteslutande, begagnadt för att visa dödsstraffets olämplighet: man har börjat med att försäkra, att dödsstraffet är grymt, barbariskt, fasaväckande, vittnande om hyckleri, kärlekslöshet o. s. v. Nå väl! Man vill bevisa en saks dålighet; man börjar om den uppräknade dåliga egenskaper — och beviset synes sedermera vara mycket lätt. Vi vilja taga ett exempel. Man kallar en sådan handling grym, hvilken tillfogar ett lidande, som ej är nödvändigt för det med handlingen afsedda ändamålet, eller ett lidande, som ej har något ändamål alls. Man säger således, att dödsstraffet bör upphävas, derföre att det är grymt. Jag frågar dock: var det ej just detta, som skulle bevisas? — Man har vidare talat om sina känslor af fasa, sitt kristliga sinnelag o. s. v. I allmänhet är ingenting lättare än dylika känsloutgjutelser för den, som af naturen är begåfvad med ett känsligt sinne och vand att i en vacker form gifva uttryck åt sina känslor. Låtom oss ock medgifva, att sådana känsloutgjutelser alltid hafva ett behag med sig såsom uttryck af en högstämd själ och så till vida innebära en förnöjelse att höra; men låtom oss å andra sidan ej förneka, att man efter känslor icke stiftar lagar eller afgör hvad som endast med förstånd och omdöme till sin lämplighet kan bestämmas, att alltså med alla känsloutgjutelser, som beträffande dödsstraffet hafva framträdt och, jag tviflar ej derpå, skola framträda, för dess befogenhet eller obefogenhet är bevisadt — jemnt upp intet. Jag betviflar visserligen icke, att om en person vill begagna icke sitt förstånd utan sina känslor, för att fatta sin öfvertygelse angående verkningarne af ett till och med ganska lindrigt, ett bland de vanligaste medikamenter, han i de flesta fall skall utbrista:

läkaren var en grym och kall människa, som gaf den stackars patienten detta vidriga medikament! — Men, mine Herrar! hvad skulle vi väl säga om läkaren, ifall han lät bestämma sig i sin ordination af något sådant, eller om dem, som vårda den sjuke, om de undanhölle patienten läkemedlet, derfore att de visste, att dess verkningar för deras känsla voro motbjudande? Jag tager mig friheten att här anföra just denna analogi: likasom sjukdomen är en kraft i organismen, verkande till dess upplösning, så på samma sätt framträder i brottslingens handling en till samhällets upplösning verkande kraft, hvilken straffet söker nedtrycka genom att befria samhällskroppen från den upplösande verksamheten.

Jag vill nu öfvergå till de *argumenter*, Utskottet anført för sitt tillstyrkande af dödsstraffets afskaffande.

Utskottet har sammanfört alla sina skäl under den rubriken: är dödsstraffet nödvändigt för samhällsordningens bestånd och ändamål? Detta är dock tvetydigt nog; ty vi hafva ju ock en sedlig nödvändighet, som i denna fråga kan tagas i betraktande. För min del synes mig hvarje diskussion härutinnan tvinga derhän, att man skiljer mellan dessa tvänne frågor: *Är dödsstraffet i sig sjelf orätt, eller kan det ur rättslig synpunkt försvaras?* och: *Är dödsstraffet nu behöfligt, eller kan det nu afskaffas?* Då man är ense om att straffet är medel, innefattar ock besvarandet af den första af dessa frågor tveggehandas: om det befordrar, verkligen utgör ett medel för det ändamål, — Statens, — till hvilket det hänföres; och vidare: om den handling, som detta medel innebär, i och för sig, är oberättigad. Båda dessa frågor måste vi besvara, ty skulle vi ej kunna nöjaktigt reda äfven den sednare, komme vi till det orätta yrkandet, att låta ändamålet helga medlet.

Då jag efter denna anmärkning går att skärskåda Utskottets skäl, skiljer jag alltså från hvarandra de *två* saker, Utskottet fört tillsammans och velat ådagalägga: det orätta, och det obehöfliga i dödsstraffet.

För det förra har Utskottet först uppställt tvänne grunder i förening: ett straff, för att vara berättigadt, skall förena egenskaperna att vara afskräckande och att åstadkomma moralisk förbättring, -- såsom tydligt framgår af sista raderna första stycket sid. 3 af Betänkandet: "straffets onda skall vara större än den fördel brottets begående medför, så att det förra verkar afskräckande på brottsligt sinnade personer". Efter denna sålunda uppställda grund för ett straffs befogenhet pröfvar nu Utskottet dödsstraffets, jemfördt med lifstidsfängelse. Dervid är då först en egendomlig och anmärkningsvärd omständighet, att Utskottet, såväl vid lifstidsfängelse som dödsstraff, uppgifvit motsatta egenskaper på begge, för att hvardera skall verka till de båda fordrade syftemålen: afskräckande och förbättrande, hvilket, enligt Utskottets åsigt, är grunden för straffets rättslighet. Utskottet säger: att just fängelset för lifstid är egnadt att göra detta straff afskräckande, men kort derefter tillägger Utskottet deremot, att utsigten för lifstidsfängen att i nådeväg återfå friheten synnerligen bidrager till hans moraliska förbättring: d. v. s. till denna bidrager att fängelset *icke* är för lifstid, — hvarigenom det var afskräckande. Utskottet yttrar vidare, att dödsstraffet icke verkar afskräckande, emedan man icke är säker, om det kommer att verkställas, men att deremot fängelset förbättrar, emedan man är osäker om det kommer att verkställas.

I fråga om karakteren af afskräckandet synes annars företrädet mellan dödsstraff och lifstidsfängelse lätt afgjord af den enkla omständighet, att dödsstraffet är strängare och att lifdömde begära nåd från detsamma, hvilket vill säga: att *i dess ställe* få taga lifstidsfängelse.

Utskottet har i sin förbättringslära anfört: att "dödsstraffet beröfvar brottslingen den beredelse-tid, som eljest för honom återstått och som till-äfventyrs varit behöflig för hans eviga väl. Väl är det sagdt, att dödsstraffet genom sin förkrossande kraft förmår att hastigare och säkrare än fängelsestraffet böja det förhärdade sinnet; men det är föga kristligt att med svärd och bila befordra syndares omvändelse — och det torde kunna ifrågasättas, huruvida den ånger, som sålunda framtvingas, hvilat på sannt kristlig grund." Jag får erkänna, och jag ber om ursäkt därför, att jag nu måste repetera några uttryck af en tanke, som jag, då denna fråga vid sista riksdagen inom Kammaren diskuterades, vågade uttala. För mig är det obekant, huru en dödlig kan känna till, hvilken tidrymd som är behöflig, för att man må kunna omvända sig och möjligen få försoning och nåd. Men det vet jag, att den lärare, hvars religion vi bekänna, förklarade, att det behöfves mycket kort tid, då han gjorde sin bekanta helsing och löfte till röfwaren på korset. Är det vidare rätt att, liksom Utskottet, tala om, att den efter dödsdomen vunna förbättringen ej är kristlig? Jag vet ej, från hvilken uppfattning af kristendomen Utskottet dervid utgått; men det är mig åtminstone bekant, att den kristendom, våra prester predika och som är uttryckt i vår psalmbok och andra religiösa skrifter, flerstädes uttalar, att tanken på döden är ett af de kraftigaste motiven för omvändelse och förbättring. Detta är ock ganska naturligt, oberoende af religionslärans auktoritet; ty tanken på döden är tanken på de sinnliga väsendenas förgänglighet och på de jordiska intressernas ringa värde. Den innebär alltså ett motiv att rigta sig på *andra* intressen, men utom de sinnliga *finnas* blott de sedliga och religiösa. *Det* medgifves deremot till fullo, att full sanning tillkommer Utskottets uttryck, att den tvungna omvändelsen icke hvilat på kristlig grund. Nej, den står icke en gång på *någon* grund, åtminstone ej på annan än okun-nighetens; den finns ej till, den är ett hjernspöke. All omvändelses första egenskap är nemligen frivillig. Att tala om en tvungen omvändelse är således detsamma som att tala om en rund firsiding, en trekantig cirkel eller dylikt, kort sagdt: en ofrivillig frivillighet. De nu af mig påpekade svårigheter och motsägelser, hvori Utskottet råkat vid sitt försök att genom de skäl, på hvilka Utskottet velat grunda dödsstraffets befogenhet eller obefogenhet ur rättslig synpunkt, bevisa det sednare, dessa svårigheter leda emellertid blott till en ny anmärkning mot Utskottets anförda skäl, emedan samma svårigheter och motsägelser alla hänvisa på en gemensam grund, hvarur de härflyta. Den hufvudanmärkning, jag mot hela denna del af Utskottets Betänkande har att framställa, är den, att befogenheten eller obefogenheten af dödsstraffet kan hvarken af dess karakter af afskräckande eller moraliskt förbättrande afgöras. Sekundära synpunkter vid straffet äro båda, med allt skäl: straffet och strafflagen böra afskräcka; de böra ock afse moralisk förbättring, åtminstone ej motverka sådan. Men när man frågar om ett straff är rättsligt eller icke och söker grunden för ett svar, måste man i denna grund hafva en sådan, ur

hvilken just det följer och är gifvet, att Staten kan tillämpa eller får tillämpa straffet, just till följd af samma grund. Tager man straffets egenskap af afskräckande såsom egentlig grund, blir följden att Staten ej har straffrätt, ty Staten har ej rätt att nyttja den ena människan såsom medel att afskräcka den andra, och förlägger man åter det afskräckande i sjelfva lagen, fattad såsom straffhot, följer ej heller derur straffrätten, emedan detta hot visar sig ändamålslost, då trots detsamma brotten ej upphört, eller, såsom en ärad talare nyss sagt, "är det så, att lagen om dödsstraff står i lagboken såsom en hotelse, invänder jag blott, att då den stått der utan verkan i så många år, utan att mordnen upphört, är den ändamålsvidrig och kan ej användas som medel." Det är naturligt — deri gifver jag den värde talaren rätt — så snart strafflagens betydelse fattas såsom preventiv. Visar erfarenheten att hotet äfven af detta stränga straff, med döden, ej hjälpt att afhålla från brott, så är ju dermed visadt, att det ej är medel, och hvartill skulle det annars tjena? Vore alltså dess ändamål att hota på förhand, vore det onödigt, och erfarenheten hade visat, att det ej förmått uträtta hvad det skulle. På samma sätt är det med den moraliska förbättringen. Den är en inre, fri verksamhetsakt, hvartill Staten genom uppfostran och bildning och lagar kan gifva anledning eller motiver — hvad man i theologien nämmer "kallelse" — men *astadkomma* den kan endast människan sjelf i sitt eget inre. Den kraft, som i detta inre har magt, är Gud, men ingen dödlig. Följaktligen kan frågan om dödsstraffets befogenhet eller obefogenhet ur synpunkten af moralisk förbättring ej afgöras, ty då sätter man för Statens bestraffningsrätt ett ändamål, som den ej kan verka.

Utskottet har vidare såsom tredje skäl till afgörande af dödsstraffets befogenhet anført, att man vid tillämpningen af dödsstraffet löper fara att begå misstag, så att det kan drabba oskyldige personer. Utskottet har anført, att sådant inträffat i andra länder o. s. v. Jag vill härvid blott anmärka, att, vill man lägga *detta* till grund för bedömandet af hvarje straff, äfven med Utskottets tillägg att Staten ej bör tillämpa straff, för hvilka, i fall af misstag, reparation ej kan gifvas åt den oskyldigt straffade, då kan *intet* straff begagnas. Om en person t. ex. blifvit dömd till fängelsestraff för lifstid och *utstått* detta, men sedermera befinnes oskyldig, huru skall Staten kunna reparera det lidande, den tillfogat honom? Ja, vi kunna till och med taga till exempel det enda straff, som efter en sådan åsigt *synes* kunna behållas: böter. Träffa dessa en rik person, kunna de väl ej kallas för straff. Men är jag en fattig man, som genom böternas utkräfvande blir bragt i nöd och elände och måste underkasta mig köld och hunger och sålunda t. ex. får min halsa förstörd, — icke kan detta mitt lidande af Staten repareras derigenom, att den sedermera låter mig lefva kräseliga!

Jag vill erkänna, att man möjligen i en hastig vändning skulle kunna upptäcka äfven ett fjerde skäl i Utskottets anförande. Detta skulle då vara på sid. 4: när Staten icke begagnar dödsstraffet mot galningar, som hafva våldsamma tendenser, hvarför skall det då begagnas mot andra personer? Utskottets egna ord härvid äro: "Det finnas vansinnige, hvilka med den mest beräknande list förena ett vildt, blodtörstigt sinnelag, och som, ehuru icke tillräknelige för sina gerningar, likväl kunna vara för all-

männa säkerheten lika våldlige, som den gröfsta brottsling. För att skydda sig mot en sådan vansinnig, har samhället funnit lämpligt att använda fängelse och bojer; men aldrig har det sökt vindicera sig rättighet att afdagataga den olycklige, icke ens då allt hopp om hans vederfående varit ute. Och hvarför? Otvivelaktigt af den orsak, att samhället varit tillräckligt skyddadt genom fängelset och bojorna, och emedan, vid detta förhållande, det ansetts omenskligt och grymt att taga hans lif, så ringa värde detta än haft i förhållande till den förnuftiga människans. Här har rättskänslan gjort sig gällande. "Jag har verkligen läst igenom denna mening två gånger, hvilket jag ber att till en början få anmärka. Brotts första karakter är annars att vara en handling af frivillighet och med afsigt; galenskapens första karakter är att vara ett tillstånd utan förmåga att beräkna och utan frihet i viljan. Straffs betydelse är att vara rigtadt mot brott. — Kan man väl vänta, att der dessa första bestämningar af sjelfva betydelsen af brott och straff äro nyheter — — — jag vill säga, att jag har sökt jämförelsepunkter med detta Utskottets yttrande, men icke kunnat finna några i någon afhandling om brott och straff jag studerat, — mer än i Utskottets eget anförande, sid. 6, der det heter: de mord, som förekomma, hafva måhända ofta nog sin yttersta grund i något psykologiskt missförhållande." "Psykologiskt missförhållande"! Vi skola försöka öfversätta det på Svenska: ett missförhållande, som angår vetenskapen om själen! Hvad härmed förstås, känner jag ej till; jag antager att "psykologiskt" är ett skriffel, som bör rättas till psykiskt: ett missförhållande, som angår själen. Och då tror jag i sanning, att detta ej blott "måhända ofta nog" är händelsen, utan att, så länge brottet är en dålig *handling*, det väl alltid lär vara ett *psykiskt* missförhållande, ty icke lär det vara kroppen, som afsigt och frihet tillkommer.

Det är detta, att brottet är yttring af en fri och medveten vilja och att straffet är rigtadt mot denna vilja hos en individ, som är medlem af, men med sin handling visar en *mot* Staten rigtad vilja: det är detta, man måste väl kvarhålla, när man vill söka verklig grund för afgörande af Statens rätt att straffa och att straffa med döden. Man har i de så kallade strafftheorierna ofta gjort saken mycket konstigare än den är. Straffrätt är icke en egendomlig rätt hos Staten; den är detsamma som Statens rätt i allmänhet, blott yttrande sig i det fall, att Statens verksamhet för sitt ändamål möter ett fritt motstånd hos någon af dess medlemmar. Staten skall skydda och ordna sjelfständighet och frihet hos sina medlemmar i deras förhållande till hvarandra och till det hela: en *sådan* frihet är just hvad som menas med rätt, och denna rätts befordrande är Statens ändamål, grunden för all dess verksamhet. Att Staten straffar, vill då blott säga, att Staten befordrar sina medlemmars rätt och frihet i deras ömsesidiga förhållande, när någon mot samma Statens ändamål fiendtlig, fri och afsigtlig handlingskraft uppträder, och straffets betydelse är att undertrycka en sådan vilja, — man kallar detta att Staten reagerar mot detta hinder för uppnåendet af hvad som utgör dess ändamål. Är detta straffrätts grund, så ställer sig frågan i afseende på Statens rätt till dess utöfvande i allmänhet helt enkelt derhän: eger det rätta rätt mot det orätta? Är Staten, hvars ändamål är rätt och hvars verksamhet är rättens befordran, befogad att reagera mot det orätta — ty

det är orätt, som strider mot Statens ändamål: rätten. Densamma blir frågan i afseende å dödsstraffet, blott med tillämpning på *detta* särskilda straff; — ty af denna utaf mig angifna grunden till Statens straffverksamhet följer ej blott *om* och *att* Staten till denna verksamhet har rätt; ur samma grund kan ock, — såsom ur hvarje verklig grund med afseende på dess följd måste vara händelsen — afgöras omfånget och gränsen för Statens straffrätt. Alltså: är dödsstraffets tillämpning i och för sig orätt; är måhända — deri ligger svårigheten — dödsstraffet i sig sjelft orätt? — ty att det utgör ett för undanrödjande af den mot statsändamålet rigtade viljan, *utgör* ett medel för samma ändamål: det behöfver naturligen intet bevis. Huru långt alltså sträcker sig Statens straffrätt? Svaret blir: Statens straffrätt sträcker sig så långt, till samma omfång, som det mot Staten rigtade orätta, som genom straffet skall undanröjas. Den, som begått eller tenderat att begå mord på samlället, som är landsförrädare, och detta med frihet och afsigt; huru långt sträcker sig det orätta hos honom? Jo, derhän, att taga bort hela Staten, i sjelfva dess existens, dermed ock det af denna representerade rätta i sin helhet. Likartadt är förhållandet med den, som begått mord på enskild person; huru mycket af rätt lemnar mördaren kvar åt den, han mördar? Alltså ock: huru långt sträcker sig, till hvad omfång framträder genom mordet hans vilja såsom orätt, rigtad emot rätten? Huru långt behöfver den, för att ej kvarvara såsom en upplösande kraft i Staten, af denna undertryckas? Svaren på dessa frågor behöfver jag väl ej uttala. Men härmed hoppas jag hafva besvarat frågan: har Staten rätt att använda dödsstraff?

Man säger nu visserligen, att lifvet är en gåfva af Gud, och att därför Han allena eger taga det — dödsstraff vore ingrepp i hans försyn. Förr har det fel varit ej ovanligt, att mången öfverhet satt sig i Guds ställe eller velat vara en liten Gud; man har ogillat sådant, och med rätta, men nu tycks man vilja öfvergå till andra ytterligheter. Ingen människa är Gud, eller Guds försyn, men Guds försyn står ej utom människan, och låtom oss hoppas, att, hvad som sker med rätt, sker ock med Guds försyn, till och med om en människa gör det.

Man har ock sagt, att man med dödsstraffet griper in på de menskliga intellektuella och moraliska anlagen, hindrar utvecklingen af dem till det, hvartill de äro kapabla. Der hafva vi åter ett argument, som bevisar mer än det skulle, ty detsamma upphäfver tillika rättigheten till användande af lifstidsfängelse, såvidt ingen lærer kunna påstå, att ett lif, tillbragt i fängelse, gifver den utveckling af de moraliska eller intellektuella krafterna, som i ett lif i frihet kan nås. Denna svårighet visar, att sjelfva argumentet i sig innebär något origtigt: det skulle ej annars medföra origtiga och ej afsedda följder. Och så är det äfven: Staten har såsom rättsskipningsanstalt icke att göra med anlag, utan med handlingar. Om människan har än aldrig så förträffliga anlag, men i stället att utveckla dem, utvecklar andra, till mord eller förräderi, kan Staten ej behandla henne efter de anlag hos henne, som *icke* kommit till verklighet, utan endast efter det sätt, hvarpå hennes vilja framträd i gerning. För öfrigt — anmärkom det — afrottas icke individens anlag: kroppen dör, men icke den medvetna och fria personligheten.

Jag har yttrat min åsigt i afseende på rätten och kommit till det resultat, att dödsstraffet är berättigadt för sådana handlingar, som ådagalägga intention att förneka all rätt, eller förverkliga en sådan intention, således att förintna Staten eller individen. Det är således rättsligen *möjligt*.

Nu återstår frågan om det är behöfligt, naturligen för det närvarande och hos oss, ty endast derom är frågan. Detta blir det andra slaget af de argumenter, som Utskottsbetänkandet sammanfört under rubriken om dess nödvändighet.

Utskottet har försökt bevisa att dödsstraff är obehöfligt, då man har fängelse på listid att tillgå. Om man kunde vara säker att ega ett sådant fängelse, der brottslingen aldrig kunde rymma och utanför fängelset begå brott, som då ej med nytt straff kunde beläggas, eller aldrig i fängelset begå t. ex. mord å fångnekt och dylikt, då vore visserligen icke dödsstraffet behöfligt; men ett sådant fängelse, utan tortyr, har ännu icke blifvit uppfunnet. Utskottet säger, att "det är samhällets sak att tillse, det fängelset uppfyller sin bestämmelse att göra fången oskadlig för allmänna säkerheten". Detta är godt och väl, om man blott icke sålunda ålägger Staten något, som hittills visat sig omöjligt att åstadkomma; ty då vore Statens medlemmar illa betjente med att blott hafva hänskjutit åt Staten denna omöjliga uppgift. Vi sätta fången inom lås och bom och fordra, att han ej skall rymma eller begå några brott; men kan Staten prestera detta? Derpå svarar man: det kommer icke oss vid, det blir Statens ensak. Men huru går det dervid med statsmedlemmarnes egen trygghet? "Det är en grof försumlighet, om något sådant kan inträffa", har en talare nyss sagt. Enligt hvad jag kunnat inhemta härutinnan, är det alldeles icke ensamt en grof försumlighet, hvarur rymningar och brott inom fängelserna skulle kunna förklaras; tvärtom har erfarenheten härutinnan visat, att man hittills icke funnit något fullt betryggande medel för en listidsfånges säkra oskadliggörande annat än sådant försvårande af hans fängelse, som blefve tortyr och skulle innebära ett successivt och plågsamt mord på honom, i jemförelse hvarmed enkelt dödsstraff vore en mildhet. Eller kunna Herrarne här sjelfve uppgifva hvori en sådan säkerhet skulle bestå?

"Fängelsestraffet kan genom periodiskt användande af ensamhetsfängelse eller på annat sätt göras mer och mindre hårdt och sålunda i någon mån lämpas efter omständigheterna", säger Utskottet, för att visa, att listidsfänge, som begått nytt brott inom eller utom fängelset, ej blefve för detta strafflöst. Men hvem har då sagt att fängelset förut skulle vara så mildt? Antag att redan det hårdaste vore använt mot en och denne beginge ett nytt brott: hvad vore då att göra? Jag återkommer till samma anmärkning jag nyss framställde: det enda hårdare, som återstår, blir sådant, som innefattar tortyr.

Jag medgifver i öfrigt att dödsstraff möjligen skulle vara öfverflödigt, om man kunde skicka den brottslige till ett ställe, hvarifrån man vore säker att han ej återkomme, och vidare vore säker, att ingen annan funnes, mot hvilken han kunde begå brott. Men erfarenheten har äfven härvid visat, att brottslingar, som blifvit deporterade till en ort, derstädes börjat ånyo begå brott; och det är ju en klar rättskränkning, om Staten utsätter andra för sina brottslingar, liksom bland dem släpper ut vilddjur.

Dessutom förbisåges, genom sådant sätt att göra sig qvitt brottslingar, fullkomligt den moraliska förbättringen och afskräckningen, dessa bestämmingar vid straffet, som väl ej utgöra grunden till straffrätten, men såsom redan blifvit anmärkt, såsom sekundära synpunkter ega full befogenhet och ej få förbises.

Jag vill, efter hvad här blifvit förut anfördt, ej vara vidlyftig i fråga om dödsstraffets behöflighet för det närvarande hos oss. Blott en anmärkning vill jag tillägga. Statens strafflag måste var ett uttryck af och afspegla sederna; och der dessa visa råhet, visserligen icke öfverallt, men i enstaka fall, så att mord begås med kall beräkning och för helt och hållet materiela ändamål, understundom för, snart sagdt, en spottstyfvers vinst, der äro ej sederna mogna för bortskaffandet af dödsstraffet. Vill man säga, att lagens förmildring medför mildrade seder, så vill jag ej fränkänna denna sats *all* sanning, men det regelmässiga är dock dess omvändning: att lagen och dess mildhet skall följa af och rätta sig efter sederna; om så icke vore, skulle man ju kunna förmildra lagen, tills intet straff blefve kvar, och då skulle således sederna derigenom blifva idealiska. Hvad åter angår opinionen och andras opinion om oss, hoppas jag att den skall blifva för oss allt mera fördelaktig, i den mån vi icke begå *brott*, eller grovta brott; men vilja vi liksom narra andra att tro, att vi äro längre komna i bildning och sedlighet, än verkligt är, derigenom blott att vi mildra strafflagarne, så fruktar jag att vi icke narra någon så mycket som oss sjelfve. För öfrigt: strafflöshet finnes ock hos mest barbariska folk.

På skäl, jag anfördt, yrkar jag afslag å Lag-Utskottets Betänkande. Många af Kammarens ledamöter instämde med Herr Ribbing.

Herr Ahlgren: Här har blifvit yttradt, att rättvisan, för att försona ett groft brott, exempelvis mord, kräver dödsstraff; om så vore — men det är icke så — skulle hvarje för mord till döden dömd brottslings benådande blifva en kränkning af denna rättvisa. Fordrar rättvisan ovilkorligen dödsstraffet, lär väl ej samma rättvisa genom benådningen böra upphävas.

Vidare har uttalats åsigter, gående derpå ut, att samhället genom dödsstraffets bibehållande värnas emot brott; men jag beder härvid få erinra, att det icke är med samhällets värdighet förenligt att taga lifvet af en brottsling, som är i dess våld, för att försäkra sig mot förnyade brott från dennes sida. Det är enligt min öfvertygelse icke något nödvärn, som bjuder att taga lifvet af denne usling, för hvars förvarande och oskadliggörande så många andra utvägar stå Staten till buds.

Här har talats om att lifstidsfångar, som frigivas, erhålla friheten med vilkor att, om de ånyo begå brott, de äro underkastade påföljden att fortsätta det lifstidsfängelse, hvarifrån de förskoning erhållit, samt att det vore nödvändigt att för sådana benådade lifstidsfångar behålla ett straff, som vore svårare än lifstidsfängelse, enär, i motsatt fall, en sådan fånge, som begick ett det gröfsta brott, icke skulle kunna ådömas svårare bestraffning än den, som gjorde sig saker till ett jemförelsevis ringare brott. Detta skäl anser jag för min del icke vara af den betydelse, att dödsstraffet i gällande strafflag bör kvarstå. Om en frigitven lifstidsfånge be-

går brott, svårare eller lindrigare, så kan dervid invändas, att Staten genom denna fånges frigifvande begått ett misstag, ither att en för samhället vådlig person, hvilken Staten haft skyldighet att förvara, genom frigifvandet blifvit satt i tillfälle att, ehuru friheten varit förverkad, begå förnyadt brott. Enligt mitt förmenande kan, äfven om detta brott varit af grof beskaffenhet, detsamma försonas med ett lindrigare straff än dödsstraffet, exempelvis fängelse af svårare art än det, som vanligen begagnas.

För dödsstraffets bibehållande åberopas jenväl, att det är afskräckande från brott; men, mine Herrar! huru ofta tänker väl brottslingen, då han begår sitt dåd, på det straff, som väntar honom. Oftast är det passionen, som hänför brottslingen, hvilken otvifvelaktigt sällan, om ens någonsin, återhålls af straffpåföljden. Att grymma straff verka afskräckande i afseende på brotts föröfvande, vederlägges dessutom af vår brottmålsstatistik, som visar att samtidigt med straffens mildrande, de gröfre brotten hafva varit i aftagande.

Då jag anmält mig till erhållande af ordet näst efter föregående talare, ville jag icke, i likhet med flera Kammarens andra ledamöter, lemna min plats, för att i hans närhet i sin helhet aflöra denne talares anförande. Af hvad jag uppfattade af detsamma, fästade jag mig särskildt vid samme värde talares reflexioner öfver en i Lag-Utskottets Utlåtande förekommande jemförelse emellan en svagsint person och en brottsling. Jag tror att nyssbemälda talare icke alldeles riktigt återgifvit den tankegång, som genomgår Utskottets Utlåtande i denna del. Utskottet yttrar nemligen: "Det finnes vansinniga, hvilka med den mest beräknande list för ena ett vildt, blodtörstigt sinnelag och som, ehuru icke tillräknelige för sina gerningar, likväl kunna vara lika vådliga som den gröfsta brottsling". Lika litet den värde talaren som någon annan lärer med skäl kunna bestrida rättigheten af nämnda yttrande, i sammanhang med hvilket Utskottet uttalat den åsigten, att Staten för dessa vansinnige sväfvat i lika stor fara, som för en brottsling; men att ingen därför kan vilja att man skulle göra den vansinnige oskadlig, genom att beröfva honom lifvet. Oskadligheten åstadkommes genom fängelse samt andra utvägar.

Enligt min öfvertygelse och på grund af de åsikter, som äro i Lag-Utskottets Utlåtande framställda, yrkar jag bifall till detsamma, under önskan att dödsstraffet ju förr dess heldre må ur Svenska strafflagen blifva utplånadt.

Herr Östman: Det borde väl synas så, som vore striden om dödsstraffets bibehållande eller förkastande utkämpad; men då man finner, att meningarne ännu äro så delade, lärer mången ännu få tömma sitt tankeförråd, innan frågan fått sin lösning.

Vid bedömandet af denna magtpåliggande sak, måste man fråga sig: "Hvad åsyftar Staten med straffbestämmelser? Skall straffet utgöra en hämnd mot brottslingen, eller skall det vara för att värna samhället mot kränkuingen af medborgerligt lugn och säkerhet till lif och egendom? Är det förra meningens med dödsstraffets bibehållande, så strider det mot våra religionsgrundsatser, der försoningen framstår som en lefvande faktor; är åter det sednare meningens, det vill säga, vill man med bibehållandet af dödsstraffet

dödsstraffet åsyfta samhällets skydd mot våld och mord, så synes äfven detta vara förfeladt, emedan man finner, att, just under det att dödsstraffet stod qvar i vår lagstiftning som ett bart huggande svärd, de mest upprörande mordgerningar begingos.

Men, säger man, sedan mördaren och rånaren icke mista lifvet, utan insätts på lifstidsfängelse, kunna de ju begå flera mord, utan att derföre ytterligare straffas. Härvid vill jag blott anmärka, om de också icke kunna straffas till lifvet, kan ju ändock en svår judiciel bestraffning på dem användas. För öfrigt torde det väl vara ett alltför stort misskännande af förmågan, då statsmagterna hafva medlen och nycklarne i sin hand, och erkänner sig ej kunna göra en värmlös brottsling oskadlig för andra. Betraktar man andra länders förhållanden, finner man, att, just der de mest drakoniska lagar användas, der begås brott till högre procent än i länder, der en mildare lagstiftning är införd; och det synes som om, der svåra och grymma straffbestämmelser mera allmänt tillämpas, folket blir mindre mottagligt för ädlare känslor. Slutligen säger man att tiden ännu icke är inne för dödsstraffets afskaffande, för min del tror jag att, med afseende å den bildningsgrad, hvarpå Svenska folket står, det icke är något vågsteg att borttaga dödsstraffet.

För min del anser jag tiden nu vara inne att handla, och övertygad att dödsstraffets bibehållande vore en mörk fläck på vår lagstiftning, vill jag här uttala en hos mig länge nörd tanke, att dödsstraffet bör ur vår lagstiftning utgå, och tillkännagifva att jag kommer att rösta för bifall till Lag-Utskottets Utlåtande.

Herr C. A. Larsson: Mina åsikter om dödsstraffets olämplighet leda icke sitt ursprung hvarken från den af föregående talare åberopade agitation eller den i tidningarne uttalade opinion; de datera sig redan från det gamla Bonde-Ståndets tider, då denna fråga flera gånger varit behandlad; men jag måste i sanning bekänna, att, om man icke är desto mera ståndaktig i sin mening, så kan man verkligen blifva vacklande, då man hör sådana argumenter som de af Herr Justitie-statsministern och en annan talare här framhållna. Desse Herrars skäl hafva dock hufvudsakligen rört sig inom det juridiska och praktiska området, ingendera af dem hafva vågat sig ut på det religiösa fältet, hvilket dock, i en fråga sådan som denna, måste tagas med i beräkningen. Det är af högsta nöden, att man icke glömmor bort läran om ett lif efter detta, då man skall stifta lagar om dödsstraffet. Man måste vara på det klara med sig sjelf, om huruvida det, på sätt våra statskyrkliche prester såväl som de religiösa lekmännen dagligen predika, skall finnas ett "helvete" som, till tidernas evighet, brinner af eld och svafvel, och hvarifrån de osaligas själar icke kunna blifva frälsta. Skall det ligga någon sanning till grund för ett slikt påstående, och man har ingen rätt att förneka en sådan lära; då frågar jag hvilken stat som må anses mest barbarisk, antingen den Ryska, som förvisar sina brottslingar till Sibirien, eller den Svenska, som förpassar sina förbrytare till evigheten. Då man härtill betänker att åtskilliga lifdömde brottslingar varit så oberedde till döden, att man funnit sig nödsakad hålla dem med våld qvar på stupstocken, till dess bilan

skiljt hufvudet från kroppen; så må ingen förundra sig öfver om denna straffart väcker en troende kristens fasa och afsky, samt hos den mindre upplysta allmänheten väcker tvifvel om de religiösa dogmernas sanningsenlighet. Men, säger man, en brottsling, som vet tiden för sitt lif, hinner vinna en sådan beredelse till döden att han går densamma till mötes, med full tillförsigt att blifva salig. Om så är, så frågas: kan dödsstraffet under dylika omständigheter betraktas såsom ett lidande för begångna missgerningar? visst icke! Snarare kan det då betraktas såsom en välgerning, ty den eviga saligheten är ju målet för allas sträfvan.

Föreställningssättet hos menige man om detta straff är också temligen olika. En del önska visserligen att brottslingar skola dödas, men desse anföra vanligen såsom skäl Statens onus att underhålla dem i fängelserna med kläder och föda. En sådan egennyttig materialism kan man icke åberopa som skäl för lagstiftningen. Andra deremot tycka, att dödsstraffet är alltför lätt försoningsmedel, på samma gång det strider emot religionen. Förhållandet är, att den stora allmänheten icke tänker på döden utan i sammanhang med den saliga och osaliga evigheten, och det är af sådan anledning som straffartens qvarstående i lagen anses oberättigad. Det är med anledning af Herr Hanssons påstående om vådan af dödsstraffets borttagande, som jag velat meddela den erfarenhet jag gjort om folkets uppfattning af denna sak, och förundrar mig verkligen öfver, att han, som sjelf är särdeles religiöst sinnad, kan vilja uppträda till försvar för en lagstiftning, som kan föranleda till en obotfärdig syndares död, och dymedelst, i sin mån, bidraga till att en kristen medmänniska möjligen må blifva osalig.

Jag tror deremot att den stora allmänheten hyser den innerliga öfvertygelsen, att dödsstraffet, såsom en qvarlefva af en barbarisk tid, numera kan ur vår lag borttagas, och jag antager derföre med godt samvete det förslag Lag-Utskottet framlagt.

Herr Hedengren: Då jag vid sistlidne riksdag var bland de få, som yttrade en från majoriteten skiljaktig mening, så vill jag äfven nu framställa mina tankar, oaktadt jag icke är någon rättslärd. Jag tror icke att man i en fråga sådan som denna bör låta hänföra sig hvarken af känslorna eller af den för dagen rådande opinionsvinden, utan man bör gå särdeles försigtigt och betänksamt till väga. Efter den diskussion som redan förevarit, och sedan isynnerhet den förste högt ärade talaren på det grundligaste och fullständigaste sätt utredt frågan både till dess beskaffenhet och följder, kan det synas som intet vidare vore att tillägga; men jag tillåter mig dock yttra några ord i saken.

Man har sagt, att endast Gud, som gifvit lifvet, kan taga det; men häremot vill jag hänvisa dels till de lagstadganden, som Moses på *Guds befallning* gaf Israels folk och hvarigenom dödsstraff bestämdes för långt flera brott än som i vår nu gällande strafflag beläggas med detta straff, dels till Nya Testamentets skrifter, som, långt ifrån att förbjuda dödsstraffet, tvärtom berättiga dertill. Då jag härmed å andra sidan ej vill påstå, att dödsstraffet är för det kristna samhället i Guds ord bestämdt påbudet, utan tror, att bestämmelsen derom tillkommer detta samhälle sjelft efter noggrannt afvägande af hvad som talar för eller emot dess an-

vändande, så anser jag ej heller att någon giltig bevisningsgrund för eller emot dödsstraffets afskaffande kan erhållas genom att utgå från denna synpunkt. Jag tror att Sverige i afseende på lagstiftningen i nu ifrågavarande fall befinner sig i främsta ledet bland de mest civiliserade länder, och jag tror äfven att vi fortfarande skola göra oss förtjente att så anses, äfven om vi ej nu alldeles borttaga dödsstraffet; det finnes ju endast alternativt i vår strafflag, och jag tror icke att vi så snart böra öfvergifva den fördelaktiga ståndpunkt, hvilken vi nu efter 50 års arbete lyckats upphinna, till en stor del blott för att eftersträfvat utlandets beundran för vår höga grad af kultur. Det vore efter min tanke ett bättre och säkrare bevis på Sveriges höga kultur, om Justitie-statsministerns berättelse visade att ej några mord blifvit begångna, än om tidningarne kunde berätta att dödsstraffet blifvit borttaget ur vår strafflag. Detta skulle i min tanke mera vittna om en slapphet i lagstiftningen än om en hög grad af civilisation, helst som de länder, hvilka anses gå i spetsen för civilisationen, ej vågat taga ett så stort steg framåt som det anses innebära att alldeles borttaga dödsstraffet. För öfrigt skulle det med all säkerhet väcka ett högst ogynnsamt intryck i utlandet, om vi genast tre år efter den nya strafflagens införande, hvartill våra störste tänkare och rättslärde hafva bidragit, skulle så lätt sinnigt kasta den öfver bord, innan man hunnit se frukterna af densamma. Sedan vi ändtligen lyckats komma till den ståndpunkt, hvarpå vi nu befinna oss, så tycker jag för min del att man bör hafva särdeles viktiga orsaker för att öfvergifva den; ty knappt finnes väl något för ett land sämre och för rättstillståndet skadligare än en sådan osäkerhet och ett sådant vacklande i lagstiftningen, som detta skulle innebära.

Man har talat om, att dödsstraffet afklipper möjligheten af den brottsliges förbättring. Häremot vill jag invända, hurusom jag hört religionslärare, som bereda dödsfångar, erkänna, att desse under första tiden af deras beredelse tid visat det mest hårdnackade sinnelag, och vanligen först sedan deras nådeansökan blifvit afslagen och dagen bestämd för dödsstraffets undergående, kommit till besinning af sitt vådliga själstillstånd och börjat öppna sitt hjerta både för den allvarliga bestraffning och ljufviga tröst som Guds ord innehåller. Och för min del tror jag, att man kan uppleta fullt lika många exempel på förbättring hos fångar, som gått till döden, som hos dem, som blifvit "benådade" med lifstidsfängelse.

Utskottet säger på sidan 4 i Betänkandet att "fängelset visat sig särdeles verksamt till främjande af brottslingens sedliga förbättring"; detta yttrande kan jag ej obetingadt underskrifva. Om också förhållandet vore sådant i ensamhetsfängelserna, der brottslingen, genom det ensliga lifvet i förening med den andliga omvårdnad han der åtnjuter bör kunna anses emottaglig för den Gudomliga nådens intryck, så är dock förhållandet i gemensamhetsfängelserna, synnerligen i fästningarne, helt annorlunda. Jag har af en frigifven fästningsfänges egen mun hört hvilket förfärligt lif der föres. Det är gräsligt höra, hvilken sodomitisk osedlighet der råder, och för hvilket hån den är utsatt, som hyser någon ånger öfver sitt förflutna lif. Så länge man således icke har andra förbättringsanstalter än våra gemensamhetsfängelser att sätta i stället för dödsstraffet, så tror jag sannnerligen icke att man vinner mycket *i afseende på brottslingens förbättring* genom att förvandla dödsstraffet till lifstidsfängelse. När Långholmen in-

rättades, fick det visserligen namn utaf korrektionsfängelse, men jag tror icke att många der blifvit korrigerade, ty jag har hört af sådana som varit der, att föga mindre osedlighet och gudlöshet råder der än i gemensamhetsfängelserna i fästningarne.

Ännu ett skäl, som talar för dödsstraffets bibehållande, är att man måste hafva något att sätta i stället, i händelse detta borttages. Skulle man nu taga bort dödsstraffet, så skulle derigenom lifstidsrängelse blifva den högsta straffarten. Vid ett sådant steg skulle man dock komma till ganska stora orimligheter; ty om den, som blifvit straffad för stöld tre gånger, efter utståndet straff på nytt begår stöld, om ock endast till några få riksdalers värde, så väntar honom lifstidsfängelse. Det skulle således blifva samma straff för den, som begått en sådan obetydlig stöld, — hvilket brott jag dock för ingen del vill försvara — som för det mest grymma och öfverlagda mord; men det ligger ju en stor orättvisa att icke göra skilnad i bestraffningen, då skilnad i brotten förefinnes.

Man har sagt, att allmänna tänkesättet i landet är emot dödsstraffets bibehållande; men i min hemort är åtminstone förhållandet icke så. Jag erinrar mig i detta afseende ett fall, som inträffade ej långt från mitt hem. Då för ett par år sedan tvänne brottslingar om 20 och 21 års ålder begingo ett mord, som vittnade om en hög grad af beräknad grymhet, och därför dömdes till döden, var allmänna tänkesättet: "desse åtminstone måtte väl icke få nåd" — hvilket dock blef fallet. Då man nu med full visshet kan antaga att tänkesättet hos den aldra största mängden, åtminstone på landsbygden, der polisen är ganska inskränkt till antal, är sådant, tror jag det vara oförsigtigt att nu på en gång helt och hållet afskaffa dödsstraffet. Och erfarenheten har dessutom visat oss, att dödsstraffet icke därför bör afskaffas, att brott, för hvilka dödsstraff är fastställt, äro sällsynta. Tvärtom när man hör omtalas sådana gräsliga brott som det vid Silbodal och det nyligen i hufvudstaden begångna, så finner man lätt, att rätta tidpunkten att vidtaga ett sådant steg ej ännu är inne. Såsom jag ofvan sagt, anser jag äfven den nuvarande lagstiftningen vara alldeles för ny, för att det icke skulle inverka särdeles sårande på det allmänna rättsmedvetandet att nu ändra den, och på grund häraf samt då dödsstraffet ej mer finnes absolut utan endast alternativt i vår Strafflag, anser jag att man bör låta det ännu kvarstå någon tid såsom ett hotande åskmoln, färdigt att urladda sig öfver den grymme och för allmänna säkerheten vådliga mördaren, som synes första efter sina medmenniskors blod. Jag yrkar således nu liksom vid förra riksdagen, att dödsstraffet ännu icke måtte helt och hållet afskaffas, d. v. s. att Utskottets förslag icke måtte vinna Kammarens bifall.

Herr *Erik Andersson* från Elfsborgs län instämde.

Herr Witt: Jag hade icke ämnat att yttra något i denna fråga, som redan blifvit så i tal som skrift tillräckligt behandlad, utan blott lägga min röst vid voteringen. Men den omständigheten, att en af Sveriges ädlaste män blifvit oförsynt hånad i offentliga tidningar, därför att han upprigtigt och på ett humant sätt uttalat de åsigtter i ämnet, som hans goda hjerta och klara förstånd ingifvit honom, manar hvar och en, som

hyser samma öfvertygelse som han, att öppet och ärligt ställa sig vid hans sida. Jag tillkännagifver alltså, att jag kommer att rösta mot dödsstraffets afskaffande. Jag lemnar alla de vackra teorierna i sitt värde och tager frågan helt enkelt ur praktisk synpunkt. Jag finner då *ingen nödvändighet* att borttaga det nu gällande lagstadgandet, ty sådant det nu är, behöfver domaren ytterst sällan ådöma dödsstraff och i alla händelser har Konungen benådningsrätt. Men om man nu utan någon nödvändighet borttager lagstadgandet och några år härefter nödgas åter införa det, såsom det skett i flera andra länder, så har man ingalunda handlat visligt. Om, såsom lätt kan hända, sedan dödsstraffet borttagits ur lagen, mordens antal tilltager, så vill jag icke hafva på mitt samvete att med min röst hafva bidragit till ett så olyckligt förhållande, och huru öm man må vara om brottslingen, så har dock lagstiftaren en högre skyldighet att skydda dem, som icke hemfallit under strafflagen. Mau talar om att borttagandet af lagbestämmelsen om dödsstraff skall bevisa en stigande civilisation. Jag kan icke fatta detta. Om den lyckliga dag en gång randas öfver Sverige, då man kan säga: visserligen hafva vi stadgandet om dödsstraff qvar i strafflagen, men vi behöfva aldrig tillämpa det, ty här begås nästan aldrig något mord, så hafva vi kommit långt fram på civilisationens bana; men om vi i stället en dag måste säga: visserligen begås här nu flera mord än förr och deras antal tilltager år efter år, men vi behöfva aldrig tillämpa det ohyggliga dödsstraffet, ty det är borttaget ur strafflagen, så hafva vi gått baklänges i stället för rätt fram på upplysningens och den sanna bildningens väg. Det är ej ordalydelsen i strafflagen, utan brottens antal och beskaffenhet, som visa om samhället står på en högre eller lägre grad af civilisation. Den orimliga inkonsequensen, att vilja borttaga dödsstraffet ur strafflagen, men bibehålla det i krigslagen, visar tillräckligt att de filantropiska teorierna icke äro hållbara. Jag yrkar afslag på Utskottets Betänkande uti den föredragna punkten.

Herr *Johannes Andersson* från Elfsborgs län förenade sig med Herr Witt.

Herr Isberg: Frågan om dödsstraffets afskaffande har både i tal och i skrift, både här och annorstädes blifvit så grundligt diskuterad, att hvar och en numera torde hafva gjort sig en egen öfvertygelse i densamma; och om det ock låge inom min förmåga, — hvilket jag erkänner icke vara händelsen — att härom säga något nytt, så skulle jag likväl afhållas derifrån af vissheten, att den ena sidans anhängare skulle anse det obehöfligt och den andras deremot såsom ett fäfängt stråfvande. Då jag icke desto mindre nu går att yttra mig i denna sak, så är det derföre, att jag anser det vara minst sagdt min rättighet såsom representant och nästan min pligt såsom domare att angifva min position till frågan.

Jag vill således gifva tillkänna, att jag utan tvifvel tillhör den stora, den, som jag tror, Riksdagens måhända alla medlemmar inneslutande majoritet, som önskar dödsstraffets afskaffande, som deri ser en fråga, på hvilken skäligen kan och bör användas det ofta brukade och missbrukade uttrycket: den kan icke falla, — en fråga, hvars önskvärda lösning ej vore något annat än ett konsekvent framåtgående på den af humanitet beteck-

nade bana i brottmålslagstiftningsväg, hvarpå vår nya strafflag utgör ett så vackert exempel. Men då jag detta säger, och i sammanhang dermed uttalar att allt hvad jag sett, allt hvad jag hört och läst icke kunnat rubba utan fastmera styrkt min öfvertygelse, att dödsstraffet är rättmätigt, då det är behöfligt och nödvändigt, så har jag derigenom tydligen afgifvit att mitt svar på Utskottets Betänkande är beroende på den pröfning jag inom mig anställt öfver frågan, huruvida dödsstraffet ännu är behöfligt i vårt land, eller, med andra ord, huruvida tiden för dess uttågande ur vår lag ännu är inne.

Vid pröfningen af denna fråga har jag efter samvete använt det mått af omdöme, som fallit på min lott, och sökt tillgodogöra den erfarenhet, som jag kunnat samla under en 30-årig verksamhet såsom domare och det sista årtiondet såsom föreståndare för ett kronohäkte; och jag har på grund häraf kommit till den slutsatsen, att tiden för oss ännu icke är inne för dödsstraffets afskaffande. Väl vet jag att en sådan ställning till någon för dagen liffigare agiterad reform, som den jag genom detta påstående intager till den fråga, som nu föreligger Kammaren, esomoftast framkallar förkättrande beskyllningar om de obotfärdiges förhinder och om förklädd opposition mot framåtskridandet m. m., och man har ett helt färskt exempel på att i den allmänna diskussionen utom detta rum kunnat, straxt innan sådan fråga här behandlats, framkastas ett hot om sättet för *deras* klassificering, som komma att i ärendet sig uttala; men lika litet nu som tillförene ämnar jag derom det ringaste bekymra mig, och tror att så är och varder händelsen med hvarje sjelfständig man, den der nog låter sig nöjas med det egna medvetandets vittnesbörd att han ärligt sökt det rätta. Lugn i detta medvetande, vill jag endast i korthet framställa några bland de skäl, på hvilka jag stöder min åsigt.

Jag säger att tiden ännu icke är inne för dödsstraffets afskaffande. När är den då inne, frågar man. Jag svarar: då den afsedda åtgärden kan vidtagas med fullt bibehållet afseende på den *rättvisa*, som är lagstiftarens yppersta pligt, på den *klokhets*, hvars *föribiseende* ej kan ursäktas med benägenhet för *öfverscende*, samt på den punkt af sedlig utveckling hos folket i allmänhet, och dess gällande åsikter om brott och straff, hvarförutan, säge hvad man vill, lagen förr bör framkallas, än de kunna förmodas deraf framkallas.

För att börja med det sista af de vilkor jag sålunda uppställt, vill jag ingalunda förneka, utan tvärtom med glädje erkänna att, till följd af den uppostran, som, hur ofullständig den må ännu vara, är tillgänglig för hvar och en, upplysningen börjat mer och mer nedtränga bland massan af folket, hvaraf följt att den fordna råheten, våldsamheten och grymheten börjat här och der visa tecken att vara i aftagande; men det är dock ännu alldeles för tidigt och sangviniskt att vilja inregistrera någon särdeles framstående mildhets inrymmande i det gamla berserkarlynnnet, särdeles som man ej kan blunda för de sista tidernas, ja de sista dagarnes mångahanda gräsliga dåd af den grymmaste beskaffenhet. Likaså har den mångsidiga beröring, jag såsom domare haft med brottslingen, med den af brottet læderade laglydiga medborgaren och med menigheten i allmänhet, gifvit mig oförtydbart vid handen, att hos folket, hos massan finnes icke ännu någon allmännare öfvertygelse om lämpligheten att just nu, ett tu

tre, se dödsstraffet ersatt af lifstidsfängelse, eller samma straff som nu gällande lag utsätter för jemförelsevis vida mindre brott. Jag saknar alltså detta vilkor för att kunna anse tiden ännu på långt när vara inne att borttaga dödsstraffet ur vår brottmålslagstiftning.

Med afseende på klokheten af den föreslagna åtgärdens vidtagande nu, så, om jag ej vill uppehålla mig alltför mycket vid det farliga i att genom dödsstraffets afskaffande på ett betänkligt sätt, om ej omöjliggöra, åtminstone försvåra den derförutan nog svåra och betungande fångvården, måste jag dock hjert framhålla det, efter mitt omdöme, föga kloka uti att nästan omedelbarligen efter införande af vår nya strafflag, — en lag så mild i förevarande hänseende, att der icke så vidt jag erinrar mig, på ett enda ställe kvarstår ovilkorligt dödsstraff, med undantag för ett enda brott, därför annat straff synes ej hafva kunnat utfinnas och i afseende hvarå nästan förekommer en slags uppmaning för domaren att uppsöka de mildrande omständigheter, som kunna göra det möjligt att ej ens i detta fall döma till döden, — föga klokt säger jag att så hastigt experimentera med ändringar i den ej ännu på långt när tillräckligen pröfvade lagen, och det till genom en ändring af så genomgripande beskaffenhet som att derur utstryka detta dödsstraff, som sannerligen ej af förbiseende fått i lagen från förr kvarstå, utan der intager sin plats efter mogen pröfning i årtionden af olika komitéer och af Representationen. Det vore, efter hvad jag tror, likasom att utfästa ett premium för mordet, eller att dekretera strafflöshet, eller hardt nära strafflöshet för den, som, då han begår ett med längre fängelsestraff belagdt, jemförelsevis lindrigare brott, skulle känna sig, så att säga, af lagen frestad att söka dölja detta brott genom ett större, genom ett mord, hvaraf han hade att befara antingen alldeles ingen påföljd, eller åtminstone ingen värre påföljd än en förlängning af fängelsetiden, i hvilken han alltid kunde hoppas ett afbrott eller ett slut genom rymning eller nåd. Och härtill kunde jag lägga en erinran, att fängelse icke är för brottslingen något så fruktansvärdt som det tros af många, de der anse frihetens förlust för hela lifstiden vara ett grymnare straff än sjelfva döden. Om så är uppfattningen hos mängden af de laglydige, — icke finnes den uppfattningen hos brottslingarne och mindre ju mer förhärdade de synas vara; och bland alla dessa, derest de vore moraliskt och juridiskt fria i valet, skulle man icke finna en enda, som icke tacksamt valde och med jubel skulle framför dödsstraffet emottaga lifstidsfängelse, vore det än i cell. Ja, jag har till och med funnit mången dömd lagbrytare inom en ganska kort tid lära sig att ganska väl kunna bära lifvet i cell, bland annat, dels i anseende till den sundare diet och den bättre reglerade lefnadsordning, som der iakttages, och dels i följd af det trögare lynne samt den mindre lifaktighet i fantasien, som utmärka nordboen, i synnerhet af de mindre bildade klasserna.

Klokheten tror jag således icke heller medger antagandet att tiden ännu är inne.

Vidare, och beträffande rättvisans oafvisliga kraf, håller jag mig öfvertygad att detta ej kan anses nog beaktadt, om man icke, innan dödsstraffet borttages och utbytes mot t. ex. lifstidsfängelse, har redan förut så förmildrat straffet för sådant brott, som nu är belagdt med detta eller

annat i längre tid fortfarande fängelse, att emellan straffet för t. ex. prämediteradt mord och straffet för annat jemtörelsevis lindrigare brott finnes ett mellanrum, en rålinea så rymlig, att deraf kan tillfredsställas det allmänna rättsmedvetandets anspråk på ett väl afpassadt förhållande emellan olika brott och deras påföljder, — och hvaraf skulle följa ändring af hela straffskalan.

Nu är det visserligen sannt att någon antydning om slik ändring förekommer i Utskottets Betänkande, som dock derutinnan förefaller mörkt och ofullständigt, — men mig synes det vara att, som man säger, börja i galen ända, om man först utstryker dödsstraffet och sedermera, som en följd deraf, låter à tout prix framtvingas en nedåt gående afprutning i straffskalan, i stället för att, allteftersom sederna och åsigtorna sådant tillåta, nerifrån börja förmildringen, och först när man på den vägen kommit så långt, att man tror sig om att för sådant brott, som nu belägges med det näst döden svåraste straffet, inskränka sig till fängelse i 6 à 10 år, först då låta mordet umgällas med lifstidsstraffarbete.

Med anledning af hvad Herr Justitie-ministern i sitt föredrag behagade nämna om de 19 dödsdomarne, som på en gång måste under Konung Oscars regering underskrifvas, sedan derförinnan någon sådan efter hans uppstigande på thronen ej blifvit verkställd, så, och för att visa att under den tiden morderna verkligen ökades till följd af folkets föreställning att dödsstraff ej mera skulle komma att ega rum; ber jag att få påpeka hurusom åtskilliga af dessa domar följde på ett mord, som af några Rindöfångar begicks på en vaktkarl, hvilken de beröfvade lifvet för att kunna rymma, men att, såsom ransakningshandlingarne upplysa, detta mord ej af dessa fångar beramades och verkställdes förr än en af dem lyckats övertyga de andra att dermed ej vore någon fara, emedan dödsstraffet icke vidare komme att användas.

På dessa skäl och flera andra, med hvilkas upprepande jag ej vågar besvära Kammaren, kan jag icke gilla Utskottets förslag, hvars form icke heller tillfredsställer mig, hvilket också synes hafva varit händelsen för en eller flere bland de Utskottets ledamöter, som der ej velat rösta emot Herrar Hasselrots och Bovins motioner, på sätt som kan inhemtas af Herr Bergströms reservation, i hvilken jag heller icke kan instämma, dock hufvudsakligast på den grund att jag finner det föga lämpligt, om man i en fråga som förevarande, den der mer och mindre står på dagordningen hos alla civiliserade folk, skall ingå till Regeringen med en skrift, som nästan förutsätter, eller åtminstone kan anses förutsätta ett antagande att Regeringen ej skulle taga sjelf initiativet, när den finner tiden vara inne.

Jag yrkar afslag på denna punkt af Betänkandet, under hopp, om så blir Kammarens beslut, att nästa punkt varder återremitterad för behandling af Herr Adlersparres motion, åt hvilken jag, för sådan händelse, varmt vill önska framgång.

Herr *Falkman*, Herr *Otterström* och Herr *Kolmodin* instämde med Herr *Isberg*.

Herr *Jonas Andersson*: Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, sedan så mycket redan blifvit sagt både mot och för den-

samma, såvida icke en föregående talare lagt en särdeles vikt på framhållandet af folkets opinion om dödsstraffets afskaffande, huruvida nemligen folket anser tiden dertill vara inne eller icke. Jag har då ansett det vara min pligt att lemna de upplysningar, jag möjligen kan, för att visa huru förhållandet är på den ort jag representerar. Det borde väl i någon mån vara ett talande bevis på den allmänna uppfattningen, då Bonde-Ståndet under ståndsriksdagarne icke mindre än tvänne särskilda gånger uttalat sin mening om dödsstraffets olämplighet, såvida man eljest anser att Representationen i någon mån är ett organ för uttryckande af folkets åsikter. Och synnerligast borde väl Bonde-Ståndets representanter anses känna till åsikterna hos massan af folket. Hade då den allmänna åsikten varit sådan, som en föregående talare velat påstå, eller att folkopinionen är emot dödsstraffets afskaffande, så skulle väl en allmän storm af ovilja hafva uppstått emot Bonde-Ståndets representanter vid deras hemkomst från åtminstone den sednare af de båda nämnda riksdagarne; synnerligast som detta beslut väckte ett särdeles uppseende öfver hela landet, så att man icke kan antaga att folket icke hade så noga reda derpå eller hade glömt bort det, då representanterna hemkommo; men jag har icke hört omtalas, att någon ledamot af Bonde-Ståndet blifvit så bemött vid sin hemkomst. Hvad förhållandena på min ort särskildt beträffar, så vill jag upplysa, att under min vistelse i Stockholm förliden höst, och således vid en tid, då jag icke gerna kan beskyllas att hafva gjort någon påtryckning på mina hemmarvarande komitenter, hade just inom den domsaga, för hvilken jag är representant, utfärdats en af flera aktade personer underskrifven inbjudning till ett politiskt sammanträde mellan dem, som voro intresserade för lösningen af åtskilliga viktigare samhällsfrågor, ibland andra frågan om dödsstraffet; till detta sammanträde infann sig en stor mängd folk af alla samhällsklasser, och resultatet af mötet blef bland annat uttalandet deraf, att man önskade att frågan om dödsstraffets afskaffande borde, såsom en fråga af utomordentligt stor politisk vikt och betydelse, vid riksdagen förekomma till överläggning; och man uppsatte såsom mötets åsigt följande i dess protokoll intagna beslut: "Dödsstraffet, såsom ett ingripande i en högre myndighet än den menliga, såsom ett bestraffande af ett brott med ett annat och såsom enligt all erfarenhet från ytterligare brott föga afskräckande, är med nutidens civilisation och kristliga tänkesätt oförenligt samt bör afskaffas." Detta beslut skickades särskildt upp till mig i Stockholm för att lemna mig ett stöd vid riksdagen, då frågan skulle förekomma till behandling; och det utgör ett ytterligare bevis att, åtminstone inom den landsorten, öfvertygelsen om lämpligheten och tidsenligheten af dödsstraffets afskaffande är fullkomligt mogen.

Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på det kända förhållandet, att ännu ingen reform blifvit genomförd här i landet utan att först hafva måst bekämpa ett mycket starkt motstånd; och skulle man nu vänta, till dess att alla hade kommit till en och samma öfvertygelse i frågan, då skulle man sannerligen få vänta allt för länge. Om någon för en 50 år sedan hade framkommit med förslag till afskaffande af spöstraffet, så skulle man säkerligen fått höra ett allmänt skrik, en allmän farhåga, uttalad nemligen från en viss sida, att det ej skulle komma att gå samhället väl, om en sådan förändring vidtoges i strafflagen; och dock tror jag erfaren-

heten nu hafva visat, att icke några af dessa befarade vådliga följder af spöstraffets upphäfvande hafva inträffat.

En aktad ledamot, som har sin plats på en bänk här midtemot, har sökt definiera Statens straffrätt, och dervid kommit till det resultat, att Statens rätt i detta fall sträcker sig lika långt som brottet; detta antagande grundar sig på den kända satsen i Gamla Testamentet: "öga för öga och tand för tand." Men jag tror att den nyare tidens åsikter hafva betydligt modifierat denna sats. Det är en gifven sak att hvarje viss tid har sin afvikande uppfattning af rättsprinciperna. Under den tid då de värsta tortyrstraff exseqverades, så ansågs Staten hafva full rätt att utöfva dem, och att dömas till bålet för sådana handlingar, som vi anse ligga inom området för hvarje fri medborgares rätt, ansågs då vara enligt med Statens rätt. Men i samma mån som en annan och bättre uppfattning af rättsprincipens begrepp uppstod, i samma mån förmildrades äfven straffarterna. Man har på olika sätt sökt uttyda Statens ändamål i afseende på förhållandet emellan individerna; för min del anser jag det vara ett bland Statens högsta ändamål att lemna individen all möjlig frihet att utveckla sig i sedligt afseende, så vidt detta kan ske utan att störande ingripa i andras rätt. Är nu detta Statens högsta ändamål, så är det klart, att om individen missbrukar denna sin frihet, så har Staten rätt att återtaga hvad den gifvit, rätt att återtaga den frihet, som individen missbrukat; men deremot har Staten icke rätt att återtaga hvad den icke gifvit, nemligen lifvet. Att Staten har andra medel att förekomma, att individens missbruk af sin frihet skulle blifva farligt för Statens bestånd, det har redan förut blifvit tillräckligt framhållet, för att icke nu behöfva blifva föremål för särskildt ordande.

Jag vill icke ingå i någon vidare grauskning af de motsatta principer, som här hafva blifvit uttalade. Men jag vill framställa den frågan: huru skall det taga sig ut, om denna Kammare nu skulle fatta ett beslut i rak motsats mot det, som af densamma vid sistlidet års riksdag blef fattadt? Det skulle otvifvelaktigt både inom och utom landet föranleda en befogad undran, hvilka orsakerna till en så hastig omkastning kunde hafva varit.

För egen del behöfver jag icke säga att jag är fullkomligt öfvertygad, att allmänheten i landsorten för närvarande är fullt mogen att mottaga underrättelsen om dödsstraffets afskaffande, och att samhället, långt ifrån att deraf komma att lida någon skada, tvärtom skall finna sina fördelar deraf i väsendtlig mån befordrade; ty jag tror fullt och fast att dödsstraffet icke på minsta sätt verkar förädlande, utan tvärtom demoraliserande. Folkets förbättring och förädling skall åstadkommas genom helt andra medel.

På grund häraf yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Liss Olof Larsson: Sedan frågan blifvit så tillräckligt utredd af de många talare, som före mig haft ordet, kunde jag väl i all tystnad nedlägga min röstsedel i valurnan; men då jag icke vill undandraga mig det offentliga ansvar, som drabbar dem, hvilka uttalat den åsigt, som äfven är min, så ber jag att få yttra några ord.

Lika angenämt och smickrande det är att uppträda för dem, som vilja bifalla det föredragna Betänkandet, då man vet att dessa komma att

framställas såsom helgon af dem, som skola gifva allmänheten del af våra förhandlingar — lika oangenämt är det att uppträda mot detsamma, då man vet sig därför blifva utmålade såsom en snart sagdt icke hederlig människa.

För icke mer än några veckor sedan såg man, hurusom, då en af vårt lands ädlaste män öppet och ärligt uttalade sin åsigt i förevarande fråga, man straxt var färdig att öfver honom utropa sitt korsfäst! korsfäst! Och hvilka voro väl dessa som så ropade? Jo, mine Herrar! just desamma, som för knappt mer än två år sedan lika ifrigt påstodo att samme man gjort sig odödlig genom sina förtjenster om fäderneslandet — ja! de ville, snart sagdt, afguda honom. Jag kan ej gilla sådana omkastningar; och aldra minst kan jag medgifva att detta är landets opinion, ty den är icke så vacklande.

I nu förevarande fråga finnas onekligen så många skäl både för och emot, att man gerna kan medgifva, att den, som talar emot, kan hafva lika så rena motiver, som den, hvilken talar för bifall till Betänkandet. Att tala i denna fråga för att söka verka på någons öfvertygelse, tror jag gagnar till intet, då jag är förvissad att hvar och en redan bestämt sitt votum. Jag kan derföre utan allt omsvep tillkännagifva, att jag för närvarande yrkar afslag å förevarande Betänkande, och detta hufvudsakligast af det skäl att jag icke vill med min röst bidraga att göra de aldra gröfsta brott strafflösa, hvilket blir händelsen, om ifrågavarande straffart borttages; och hvad värre är — lagstiftaren skulle derigenom gifva snart sagdt en uppmaning eller en antydning för brottslingen att begå dessa afskyvärda brott. Ty ingenting är väl naturligare än att, om en brottsling, under utöfvande af ett brott, hvarför lifstidsfängelse är stadgad, ser sig upptäckt, så tillgriper han det enda medel, som gifves för räddning, nemligen att undanrödja den, som genom sitt vittnesmål kan bringa honom ett straff, så stort att det icke kan blifva större, äfven om han begår det rysligaste af alla brott — mord; derigenom bereder han sig åtminstone en möjlighet att undgå straffet för sin missgerning.

Man talar här om det barbariska i vår lagstiftning, om att den stigande upplysningen och mildring i sederna skulle utplåna detta straff, hvilket skulle blifva ett stort bevis på att vi hunnit särdeles långt på civilisationens bana; — för min del tror jag ingalunda att vårt lands anseende såsom ett civilisationens land skadas derigenom att dödsstraffet kvarstår i vår strafflag såsom alternativ, utan fastmer derigenom att sådana grofva brott begås, för hvilka detta straff är stadgad.

Hvad upplysningen beträffar, hvarpå man så gerna vill åberopa sig för afskaffande af dödsstraffet, tror jag att man är ännu mera berättigad vänta, att, om denna upplysning är sådan man velat påskina, så skulle väl också de rysliga brott försvinna, hvilka äro belagda med lifsstraff, men att så ej är förhållandet, derpå har man beklagligtvis många sorgliga exempel.

Man åberopar den allmänna opinionen såsom stöd för Utskottets förslag; — jag skulle vilja kalla den "tidningarnes opinion", ty då tror jag att man kommer sanningen aldra närmast; — att den är landets, det vågar jag betvifla — ja! jag vågar till och med bestämdt påstå att så icke är.

En talare, den andre i ordningen, som uppträdde till försvar för Utskottets förslag, har trots sig finna en likhet emellan denna fråga och den om afskaffandet af spö- och risstraffet samt husagan, hvilken också mötte motstånd. Häri ligger dock en väsendtlig skilnad, som af samma talare tyckes hafva blifvit förbisedd, nemligen den att då man borttog dessa straff, då hade man andra att sätta i stället, — men icke så nu; ty när man borttager dödsstraffet, så blifva derigenom — såsom jag redan antydtt — de aldra gröfsta brott alldeles straff-fria, och således torde en stor del af denna talares skäl bortfalla.

Näst föregående talare har sagt, att om folket vore emot afskaffande af dödsstraffet, så skulle Bonde-Ståndets ledamöter, hvilka under en af ståndsriksdagarne beslöto dess afskaffande, vid sin hemkomst från riksdagen fått röna en storm af ovilja, men då så ej skett, fann han deri ett bevis på att de gillade deras åtgörande; men, mine Herrar! äfven härutinnan förefinnes en stor skilnad emellan förhållandena då och nu. Då var det blott ett Stånd, nemligen Bonde-Ståndet, eller, med andra ord, det var blott en fjerdedel af Representationen, som yrkade på dödsstraffets afskaffande; men det var ingen fara att vara liberal på den tiden, ty man visste nog att dödsstraffet icke skulle försvinna, ehuru en fjerdedel af Representationen önskade det, och derföre sade folket icke heller mycket derom.

Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman, mine Herrar! Innan man lägger sitt ja eller nej i urnan, innan man yttrar sitt sista ord i denna så högst viktiga fråga, är det naturligt att en och hvar noga öfverväger allvaret uti och ansvaret för detta ord. Första frågan, som härvid sjelfmant framställer sig för det betänksamma omdömet, blifver väl naturligtvis den: Är väl samhället ännu moget härtför, har väl samhället ännu uppnått den höjd af utveckling, att dödsstraffet utan fara kan afskaffas? Att jag för längre tider tillbaka hyst och fortfarande hyser denna åsigt, inses lättast deraf, att jag, vid alla offentliga debatter härom, städse uttalat mig för afskaffandet af detta barbariska straff. Den lag, som bjöd: "tand för tand och öga för öga", eller "den som utgjuter menniskoblod, hans blod skall af menniskor utgjutet varda", den tillämpades i samhällenas begynnelse, under den första perioden af deras tillvaro med oblidkelig stränghet, och ehuru åsigterna visserligen under årtusendens förlopp förändrats, se vi ändock den upphöjdaste, den mest rena och ädla personlighet jorden någonsin burit på korset undergå en skymflig död, och ehuru sederna allt mer och mer förmildrats, kvarstår ännu bland större delen af jordens folk det vederstyggliga dödsstraffet i all sin fasansvärda skepnad.

Gå vi nu till vårt eget lands historia, så lärer oss, äfven den, huru tidsandan så småningom förändrar straffbestämmelserna, fastän vi icke heller ännu förmått från vår strafflag utplåna detta blodiga och vidriga straff. Uti våra landskapslagar se vi de mest barbariska påföljder stadgade för, snart sagdt, de minsta förseelser, men det var också under en tid, då röfvere och mördare öfver allt oroad de stilla i landena, och då

osäkerheten till lif och egendom snarare hörde till regeln än till undantagen. Visserligen har här sedan dessa tider en himmelsvid åtskilnad mot fordom inträdt i de sociala förhållandena, och om vi gå vidare i vår inhemska historia, så kunna vi på Stockholms torg och gator läsa berättelsen om, huru den allmänna andan hos oss i detta fall haft sina utvecklingsgrader, huru den från oerhörd råhet och grymhet sökt komma till bättre och mildare förhållanden. Man kan icke utan häpnad och bäfvan tänka på det Stockholmska blodbadet, der icke ens sjelfva de oskyldiga barnen skonades, och sådant hade icke varit möjligt, om icke tidsandan då varit så förvildad, som af denna fasansfulla tilldragelse sig visar. På de politiska morderna hafva vi inom vårt land många sorgliga exempel, och då lidelserna en gång fått spelrum, hafva de icke skonat sina offer. Så fick en af vårt lands förnämsta financiärer under förgångna tider med sitt lif pligta för sitt nit och sin trohet mot Konung och fädernesland, och gå vi litet längre fram i tiden finna vi, att, vid 1756 års riksdag, de män, som då sökte tillkämpa konungamagten större utrymme och betydelse, måste för detta tilltag böja sina hufvuden under bödelns bila. Detta skedde ändock icke särdeles många år före den tid, då Gustaf III utan synnerlig svårighet genomförde hvad vid ofvannämnda riksmöte så olyckligt blifvit börjadt. Tid efter annan hafva emellertid framstående män inom alla länder insett nödvändigheten af dödsstraffets borttagande, och vi skola hoppas att den tid icke är aflägsen, då förnuft och människokärlek skola vinna en så rättmätig seger. En annan framtidsfråga synes mig äfven vara förbunden härmed, och det är möjligheten af att kunna förekomma de brodermördande krigen, dessa plågoris för länder och folk, hvilkas väl och fördel i långt högre grad befrämjas af verksam sammanlefnad och idkande af fredens värl, än af dessa glänsande krigareidrotter, hvilkas oafvisliga följeslagare äro blod och tårar, jemmer och elände. Jag hyser nemligen den förhoppning, att komma vi väl en gång så långt, att rättigheten att döda, att bjuda öfver lif och blod, fräntages Staten såsom sådan, så skall det väl icke sedermera blifva så lätt att reta upp samhällena emot hvarandra, att, för en nyck af de magthafvande, låta nedskjuta fredliga grannar, och ställa hela folk i harnesk mot hvarandra.

Med ledning af de åsichter jag nu haft äran andraga, kan man lätt inse, det jag, för min del, finner tiden inne att ur vår lagstiftning borttaga dödsstraffet, en åsigt hvilken jag, såsom jag förut nämnt, redan för lång tid tillbaka uttalat. Till stöd för denna åsigt kan jag dock icke åberopa något uttalande från mina kommittenters sida, ty då jag härom med dem enskildt afhandlat, har jag funnit åsigtarna mycket delade, då en del varit för, en annan del hyst betänklighet vid att antaga den föreslagna reformen. Detta anser jag mig böra öppet och sanningsenligt tillkännagifva, men oberoende häraf finner jag mig förpligtad att yrka bifall till Utskottets ifrågavarande Betänkande.

Då, enligt hvad Herr Talmannen tillkännagaf, ytterligare 12 ledamöter anmält sig till afgifvande af yttranden i denna fråga, afbröts nu öfverläggningen och upplöstes sammanträdet kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m., för att åter fortsättas

Kl. 6 e. m.,

då den under förmiddagen började öfverläggningen rörande Lag-Utskottets förra hemställan i dess Utlåtande N:o 4 åter upptogs, och ordet lemnades åt

Herr Rosenberg: Såsom ledamot af Lag-Utskottet har jag med min röst bidragit till det resultat, hvartill Utskottet i förevarande fråga kommit, och jag behöfver derföre ej säga, att jag äfven nu vill med min röst befrämja bifall till Betänkandet. Om sjelfva frågan är så mycket taladt, att derom vill jag ej vidare inlåta mig; men några insinuationer äro på förmiddagen framkastade mot dem, som försvara Lag-Utskottets förslag, och dessa vill jag, så vidt de afse mig, med några ord tillbakavisa.

Man har talat om agitationer, hvarigenom frågan skulle hafva blifvit bragt till sin närvarande ståndpunkt. Hvad mig angår, så har jag icke först i dessa dagar kommit till den åsigt jag hyser och försvarar angående dödsstraffets behörighet. Föregående riksdagars protokoll kunna bevisa detta. Långt innan jag erhöll förtroendet att vara riksdagsman, hyste jag den åsigt, att dödsstraffet var obehörigt, och det syntes mig ovärdigt för samhället att så behandla en fiende, som redan var slagen i bojor och således icke vidare farlig. Jag har icke kunnat och kan icke i denna stund anse Statens rätt vara längre utsträckt än till sjelfförsvaret och att göra fienden eller brottslingen oskadlig. Så handlar man med yttre fiender, så handlar man med vansinnige, hvarföre icke också med brottslingar? Huru många vansinnige finnas ej, som äro våldiga för allmänna säkerheten, man afifvar dem ej ändå; man söker blott att göra dem oskadlige; hvarföre skulle man ej kunna göra detsamma med den brottsling, som visar sig ej hafva uppfattat sin kallelse såsom fri och förnuftig samhällsmedlem? Den talare, som först hade ordet i denna fråga, yttrade, om jag rätt uppfattade det, att, om samhället kan vinna sitt mål med lindrigare straff, så behöfvas ej de strängare, och det är just hvad jag förmenar att samhället kan, hvarföre jag anser att dödsstraffet bör afskaffas. Jag kan ingalunda inlåta mig i diskussion med de lärda och djupsinniga ordasätt, som här i dag blifvit begagnade, utan tager saken helt praktiskt, och anser derföre, att, när brottslingen, han må nu vara huru svår som helst, gjorts för samhället oskadlig, så sträcker sig icke Statens rätt längre. Huruvida ur rättslig synpunkt hvarje brott fordrar sitt särskilda straff, lemna jag å sido, emedan jag vet, att bland de rättslärde ganska olika åsikter härom blifvit uttalade. Svårt blir väl dock att genomföra denna princip. Om t. ex. en till döden dömd ytterligare begår mord, innan dödsdomen hinna verkställas, hvad straff skulle han väl få för detta sednare brott, då han ju icke kan mer än en gång afrättas.

Vidare har en talare här bakom mig skyltat dödsstraffets motståndare för inkonsequens, då de icke äfven yrka på krigens likaväl som dödsstraffets afskaffande. Jag kan försäkra, att om vi i denna afton finge votera om krigets vara eller icke vara, så som vi få om dödsstraffet, både jag och många med mig icke skulle ett ögonblick draga i Betänkandet att lägga vårt nej i urnan; men om man nu icke kan göra allt hvad man vill, så bör man dock väl göra allt hvad man kan. Jemförel-

sen emellan krig och dödsstraffet är dock icke fullt riktig. Den, som dömes till döden, är en redan afväpnad och öfvervunnen fiende, och har man i krig hunnit så långt med sin fiende, så lär det nog strida mot sjelfva folkrätten, att derefter nedskjuta honom. Sjelfförsvaret och hämnaden äro tvänne mycket olika saker.

Ändtligen har man hos dödsstraffets motståndare trots sig finna en viss grad af obarmhertighet, då man anfört exempel på väl beredde dödsfångar och ansett det vara en välgerning att förhjelpa dem ur tiden i detta tillstånd. Jag har till och med hört eller sett uppgifvas, att till döden dömda fångar, som varit mycket väl beredde, sedan de fått nåd, återfallit i sin gamla sorglöshet, hvarföre det skulle varit bättre om de fått dö. Hvad välberedelsen angår, så torde den vid sådant förhållande få dragas i tvifvelsmål, kanske var den ytterst en fruktan för döden, hvilket påföljden visade, och beträffande välgerningen, så tror jag den bäst visas dermed, att man låter brottslingen lefva så länge Gud vill. Väl har jag mig bekant, att för några år sedan en filosofisk lära uppkom i Sverige, som öppet uttalade den åsigt, att Staten gör en välgerning, då den tager lifvet af en människa, hos hvilken simuligheten tagit herravälde öfver förnuftet; men dels lär denna lära ännu icke funnit något allmännare erkännande bland Svenska folket, och dels borde väl, om åsigten godkännes, denna välgerning utsträckas till äfven andra brottslingar än blott mördare, ja till och med till vansinnige, hvilka ju alla behöfva, ju förr dess heldre, försättas i en högre lifsform, der förnuftet kunde få herravälde öfver sinnligheten.

Ett annat bevis för dödsstraffet såsom en välgerning, om icke mot brottslingen, så åtminstone mot samhället, har man velat finna i bilden af en sjuk lem, som amputeras från kroppen. Denna liknelse har, såsom så många andra, det felet att hon haltar. Man amputerar icke lemman, utan att hon är angripen af sådan sjukdom, som genom spridning kunde välla hela kroppens död. Kan detta på annat sätt förekommas, så låter man lemman sitta der och läker henne. Det är icke tänkbart, att, om en eller tio mord begås, en sådan mordlust skulle deraf angripa samhällets alla medlemmar, att samhällets död skulle deraf förorsakas, och man lär således icke häraf kunna draga någon annan slutsats, än jag förut medgifvit, eller att den sjuka lemman bör så vårdas, att den icke gör vidare skada.

Jag skall ej vidare upptaga Kammararens tid, utan endast förklara, att jag bifaller Utskottets förslag, och hoppas jag vara befriad från den beskyllningen att hafva låtit min åsigt i frågan bestämmas af den agitation, som i dessa dagar uppkommit, då den tvärtom är en frukt af ett långvarigt begrundande af frågans verkliga beskaffenhet.

Herr Hedlund: Jag tror på en moralisk verldsordning, lika visst som på naturlagarnes eviga ordning. — Jag tror att, enligt den förra, står *straffet* såsom en oundviklig följd af *öfverträdelsen*: brottet. Så har också hvarje öfverträdelse af naturens lagar till följd ett lidande. Jag tror ock, att detta straff, detta lidande, icke är en yttring af hämnd, icke ett straff blott för straffets skuld, utan ett medel att återställa den brutna lagen, att återföra den sjuka organismen till helsa.

Vägen dertill, inom den moraliska världen, är den af lidandet framkallade *ångren* och den deraf följande *omvändelsen* och *bättringen*. Och ångrens följd — lika bindande som straffets följd på brottet — är *förlåtelsen*, försoningen och upprättelsen. Der efter brottet, genom straffet, följt ånger, der är den moraliska helsan återställd; der är den förvillade, den brottslige sjuklingen beredd och berättigad att utgå ur det moraliska sjukhuset, som här heter straff-fängelset.

Denna strafftheori är ny — den eger likväl ej den, som här talar, till upphofsman — men dess giltighet skall helt visst komma att alltmera erkännas. Icke blott dödsstraffet är med densamma oförenligt, utan äfven lifstidsfängelset, ja — all på förhand fixerad fängelsetid. Lika litet, som man kan på förhand bestämma tiden för den sjukas återställande, lika litet kan man bestämma tiden för den brottsliges förbättring.

Ett af två: antingen är den brottslige genom lidandet och ångern verkligen förbättrad, och då synes mig hans dödande vara ett juridiskt mord; eller ock är han *icke* förbättrad, och då lär det näppeligen ur religiös synpunkt kunna försvaras, att samhället afskär honom tiden till väckelse och förbättring.

Skulle han vara oförfädd? Hvilken dödlig förmår så genomskåda en menniska, att han vågar fälla en sådan dom? Och om han det vore: kan läkaren, kan samhället förkorta en obotlig sjuklings, t. ex. en sinnesrubbeds lifslängd?

En man trodde sig kunna det göra, men han skref dermed ett af de mörkaste bladen i vår brottmåls historia.

Är dödsstraffet alltså ur rättslig synpunkt förkastligt, så återstår att pröfva, om det likväl är nödvändigt för samhällets välfärd. Hans Excellens Justitie-statsministern har öppet förklarat, att vid en sådan kollision nyttan måste vika för rätten. Jag kunde då sluta; men jag tror ej på någon motsägelse mellan rättvisan och samhällets välfärd, och bör alltså något undersöka, huruvida verkligen samhällsordningen betingar dödsstraffets bibehållande.

Man möter här först detta straffs *afskräckande*, preventiva egenskap. Konseqvensen häraf skulle vara återupptagandet af de kvalificerade dödsstraffen, tortyren. Den vore ju ett ännu mera "hotande åskmoln" för den brottsliga hågen. Sibiriens grufvor borde vara tillräckligt afskräckande, men det ökade antalet mord i Finland synes vittna emot skräckmedlets verkan.

Då man anför från andra länder, att mordet ökat efter dödsstraffets afskaffande, så torde man förbise, att orsak och verkan icke alltid ligga uti ett föregående och efterföljande. Det som följer *efter* ett annat, har ej ovilkorligen följt af detsamma. Hade dödsstraffet varit afskaffadt, innan poströfverierna och kyrkostölderna grasserade, så hade man utan tvifvel skrivit dessa brott på den mildare lagstiftningen. Så se vi ju i våra dagar, huru på det ekonomiska området en inträdd finansiell förlägenhet tillskrifvits förändringen i den ekonomiska lagstiftningen, oaktadt något verkligt kausalitetsförhållande här icke existerar.

Man saknar ett högre straff för den redan till lifstidsfängelset dömda, som begår ett nytt mord. Männe man icke heldre borde reformera dessa fängelser,

fängelser, hvilken, i stället att *förbättra* den brottslige, blott alltmer förvilda och förnedra honom? Måne det ej är samhället, som i detta fall har mycket att ångra och försona?

Man omnämner den reaktion mot dödsstraffets afskaffande, som periodvis inträffat i andra länder. Måne den ej berott på hvad som nyss blifvit anfördt rörande förblandning af orsak och verkan? Och måne man ej vunnit en bättre bot för det onda, om man, i stället att återinföra dödsstraffet, vinnlagt sig allvarigen om fångelsernas förbättrande, om meddelande af renare religiösa begrepp och väckande af den sedliga hågen och kraften?

Dit hör aktningen för människolifvet. Men kan man väl begära, att alla individer skola hysa en sådan aktning, så länge samhällena sjelfva medgifva dessa i stor skala förberedda och organiserade dråp, som kallas *krig*, der mordlusten, ärad såsom mod, belönas med allehanda utmärkelser? Kan man påräkna en allännare aktning för människolif, der samhället sjelft i sina strafflagar åsidosätter denna aktning?

Och måne ej den vildhet i uppfattning och nationallynne, som underhålles genom en sådan strafflag är en lika så stor fara, som den man vill möta genom dödsstraffets bibehållande?

Det är icke lagarne, som skola förmildra sederna — säger man — utan tvärtom. Och Svenska folkets seder äro lika litet som dess föreställningssätt ännu mogna för dödsstraffets afskaffande. Jag medgifver det sednare. men skulle vi hafva väntat på det allmänna föreställningssättets kraf, så hade vi näppeligen ännu varit befriade från vare sig spöstraffet eller andra grymma straff. Det lärer väl vara så, att landets mest upplyste män måste på detta område gå den allmänna opinionen något i förväg, för att, genom mildare lagar, återverka på sedernas förmildring.

Jag tror alltså ej på någon kollision emellan rättvisans kraf och samhällsvälfärden. Dock bekänner jag öppet, att om jag haft den sednare *allena* för ögat, så skulle jag, efter åhörandet af det ädla och upplysande föredrag, hvarmed dessa förhandlingar öppnades af Hans Excellens Justitiestatsministern, hafva röstat emot Utskottets Utlåtande, derest jag varit tvungen att omedelbart efter detta föredrag afgifva min röst. Atervändande till och fasthållande rättsgrundsatsen, kommer jag nu att rösta *för* detsamma. Ty om jag än medgifver, att ingen fara ligger i dröjsmålet med besluts fattande i denna del, så är jag också förvissad, att ingen fara ligger deri, att Andra Kammaren vidhåller sitt föregående beslut i ämnet, då det i alla fall fordras ganska lång tid innan beslutet kan träda i verkställighet.

Herr Grafström: Jag hade icke tänkt att yttra mig i denna fråga, då det var lätt att förutse, att lysande föredrag skulle komma att hållas både för och mot dödsstraffets afskaffande, och det kan synas så mycket mera öfverflödigt, som jag icke har något nytt att tillägga. Jag har dock funnit mig dertill föranlåten i följd af yttranden, som här blifvit fällda. Åtskilliga talare hafva funnit sig föranledda att nu uppträda i denna fråga och tillkännagifva, att de, som, förra gången frågan förevar, röstade mot dödsstraffets afskaffande, icke frångått denna åsigt. Jag finner häri ett

skäl för mig, som förra gången yttrade mig för dödsstraffets afskaffande, att förklara, att jag af de anföranden, som här blifvit afgifna, icke blifvit rubbad i min öfvertygelse.

Under diskussionen hafva yttranden blifvit fällda för och emot presen. Jag tror dock, att Kammaren i denna sak icke är rätt forum för sådana yttranden. Då fråga blir om tryckfrihetslagen, torde det vara lämpligt att tala om pressen.

En talare har sagt, att det behöfs mod och sjelfständighet att uppträda för dödsstraffets bibehållande, då man kan anses hafva pressen emot sig. Detta anser jag vara en obehörig anspelning mot dem, som hysa en motsatt åsigt; och jag tror dessa sednare vara lika sjelfständiga som de förre. Jag tager goda skäl, hvarifrån de komma, likasom jag icke tager dåliga, de må komma hvarifrån som helst.

Det torde vara ett, faktum, att, på samma gång strafflagen blifvit mildare, hafva ock sederna förmildrats. Man har här sagt, att i samma mån sederna mildras, böra ock lagarne mildras; men att detta icke alltid sker, torde bäst synas deraf, att det endast med strider lyckats genomdrifva det största antalet förmildringar, som egt rum i strafflagen.

Slutligen får jag tillkännagifva, att jag kommer att votera för dödsstraffets afskaffande; och jag ber att få upprepa hvad jag vid föregående riksdag yttrade, nemligen att alla andra straff lemna qvar hoppet om bättring och upprättelse, döden allena är utan appell.

Herr Peter Andersson från Blekinge län: Då under diskussionen så många skäl både för och emot dödsstraffets bibehållande blifvit anförda, att några mera giltiga näppeligen lära kunna anföras, vill jag endast i korthet tillkännagifva min åsigt uti frågan. Ehuru jag villigt medgifver, att dödsstraffet är fasansfullt och grymt, hyser jag dock betänklighet vid att absolut borttaga det, och jag tror att det utan skam och skada kan kvarstå i Svenska strafflagen såsom ett alternativ för gröfre brottslingar. Jag kommer således att rösta för dödsstraffets bibehållande, och detta så mycket heldre, som jag tror mig dervid gå mina komitenters önskan till mötes. Ingen af dem, som yttrat sig för dödsstraffets utplånande, har lyckats kunna framhålla sådana skäl, som öfvertyga mig om ringaste fördelar dermed, men många skäl blifvit å motsatta sidan anförda, som bevisat vådan af att absolut afskaffa det, så och då man ej har ringaste anledning klaga deröfver, att Staten missbrukat sin magt i detta hänseende, finner jag ej heller skäl att inskränka denna magt.

Herr Blanche: Vid alla de tillfällen jag deltagit i diskussionen rörande denna stora kulturfråga, har jag återfunnit samma anmärkningar emot dödsstraffets afskaffande och alldeles samma svar eller vederläggningar, utan att de inverkat på hvarandra. Men deruti öfverensstämmer man dock, att det förnämligast är från sedernas ståndpunkt man bör skärskåda dödsstraffet, och då har jag frågat mig sjelf: står det sämre till med sederna i mitt fädernesland än i de länder, som afskaffat dödsstraffet? Jag känner ej folklivet i Portugal, der detta straff ej finnes, men hyser ingen öfverdrifven föreställning om Iberiska halföns kultur. Men i Toscana, som likaledes ur sin strafflag utplånat dödsstraffet, har jag länge uppehållit

mig och derunder besökt dess landsbygder i sällskap med personer, som kunnat upplysa mig om hvarjehanda, och jag har häpnat öfver den råhet och okunnighet jag fann rådande der. Dess fordna suveräner, som gjort allt för palatsen och intet för hyddorna, höjde konsten till skyarne och trampade menniskan i dyn. Jag fann skolor, der icke ens läraren kunde läsa och skriva. Hela undervisningen bestod i föredrag och upprepande af de befängdaste legender, och detsamma fann jag i flera andra länder, så att för hvarje gång jag åter satte foten på mina fäders strand, stärktes jag i min öfvertygelse, att, om jag undantager Schweiz och några Tyska stater, jag icke funnit någon befolkning i allmänhet så kunnig och upplyst som vår. Och ett sådant folk skulle icke vara moget för mildare och menskligare lagar! Och om några grofva brott der kunna åberopas, skola då dessa undantagsfall gälla som regel för lagstiftningen? Sannt är, att dödsstraffet hos oss endast kvarstår som alternativ. Men det står dock kvar och schavotten, äfven när den står tom, blir för ett sådant folk en vanheder.

Eget är, att samtidigt med de filantropiska idéerna, som, utgångna från Nordamerika, togo fart öfver Europa, uppträdde i Frankrike en genialisk men mörk skola, hvars fader Balzac var. Jag nämmer detta derföre, att en utmärkt statsman och talare, under sitt försvar för dödsstraffet, åberopat en af denna skolas koryféer, Alphonse Karr, glad humorist i sin ungdom, men genom sin sednare verksamhet tillhörande denna skola. Det är idel nattstycken der, rikt stjernbeströdda utan tvifvel, men fonden alltid mörk. Man är då icke så nogräknad på en galge mer eller mindre, och sjelfva bilans blodröda sken blir blott en prydnad mer. Det ginge väl ändå an, om denna skola endast fångade humorister; men hon fångar äfven de minst humoristiska varelser i världen, rättslärde och filosofer, af hvilka vi hafva några här. En af dem söker trösta oss dermed, att det endast är kroppen som affifvas, men icke själen, och han har rätt, om man ej tager i beräkning den lifdömdes djupa dödsångest och de långa själsqvalen, ett förfärligt plus, som gör Staten till en vida kallare och grynnare mördare, än den mördare, som skall affifvas. Man har också till stöd för dödsstraffet åberopat en annan auktoritet, Napoleon I. Men den, som rest hekatomber af människolik, den som grusat hela städer, seklernas verk, och sköflat Europas fruktbaraste fält till millioners nöd och elände, han blir ett dåligt vittne i en sådan sak, ett vittne, som utan svårighet kunde jäfvas vid den ringaste Häradsrätt. Han har yttrat: "ädelmod mot brottet är omensklighet mot samhället." Deraf uppstår den frågan: Är då lifstidsfängelse ett ädelmod? Napoleons egna själsqval på S:t Helena torde vara den skarpaste protest mot det ädelmod, som dömde honom att långsamt dö på en klippta i Oceanen. Här i denna Kammare hafva två talare, som begge talat för dödsstraffet, röjt rakt motsatta åsigtur om lifstidsfängelset. Den ene finner lifstidsfängelset ganska drägligt. Man har der en god och sund föda, försäkrar han, och dertill många andra bekvämligheter, och den, som älskar ensligheten, får i cellen tillfredsställa denna böjelse, ehuru jag då icke förstår, hvarföre Staten måste underhålla en så dyrbar bevakning för att hindra menniskor att rymma från ett sådant eremitage af frid och lugn. Den andre talaren deremot kallar lifstidsfängelset en plantskola för alla möjliga laster, anser

all förbättring omöjlig der och kommer till den slutsatsen, att dödsdomen är det enda verk samma förbättringsmedlet, det enda som böjer missdådaren och bringar honom till ånger och försoning med sitt öde. Men äfven denna mening jäfvas af erfarenheten. Det finnes lifdömde, som så litet försona sig med sitt öde, att de med våld måste släpas till afrättsplatsen och med våld nedläggas der. Dylika fasans scener äro icke sällsynta. Andra finnas, och säkerligen de flesta, som, om jag får tro hvad fångpredikanter berättat, ända till sista stunden hoppas på nåd och som, i det ögonblick bindeln knytes för deras ögon, ännu spetsa öronen, för att uppsnappa detta nådens ord. Men det är icke Guds nåd, utan Konungens nåd de vänta. Talar detta för dödsdomen såsom ett bättringsmedel? Jag har äfven talat med befälhafvare för fångbevakningen i olika orter af riket, och de hafva alla försäkrat, att bland fångarne inga inom fängelset uppföra sig så väl som de lifstidsfångar, hvilka sitta der för dråp eller mord. Talar detta *mot* lifstidsfängelset såsom medel till förbättring?

Till stöd för dödsstraffets bibehållande hänvisar man jemväl till krigslagen, liksom det onda i ett kunde försvara det onda i ett annat. Kriget är ett undantagsförhållande, men af så förfärlig art, att man verkligen ibland vore frestad att fråga, huruvida en god eller ond ande regerar öfver jorden? För hvilkas skull är det väl, som krigslagen tillkommit? Är det för dem, som af naturlig fallenhet lätt kunna inöfva sig i det vilddjursmod, som fått heder och värdighet af dygd och namn af tapperhet? Visst inte. Men det finnes andra, hvilkas hela inre uppreser sig mot detta slagande i stort, och då är krigslagen bra att hafva för att stäfja alla dem, som äro nog fega att hysa men skliga känslor. Men det återstår en annan klippa mot dödsstraffet, den ännu ingen lyckats genomspränga, och det är faran att kunna fälla en oskyldig, och olyckan att hafva afflivat en oskyldig uppväger i mångdubbelt mått den tveivelaktiga lyckan att affliva om också flera skyldiga. Jag minnes en händelse från min tidigare barndom, men som ännu i dag upprör hela min själ. På en landsväg i södra Sverige fanns en resande rånad och mördad. Man spanade efter mördaren och påträffade snart icke långt derifrån en sofvande tiggare. I hans ficka låg en blodig knif och han innehade några bankosedlar alldeles för stora för en tiggares påse. Han greps, nekade till brottet, och åklagaren gjorde sig en ära af att få honom fälld. Medel dertill hafva aldrig saknats. Jag vet ännu icke, om de användas ännu i dag, men nog har jag nyligen vid en mordransakning hört dem af åklagaren påyrkas, ehuru domstolen afslog yrkandet. Den ifrågavarande tiggaren bekände slutligen, dömdes till döden och skulle föres ut till straffet, då i ett annat landskap några förbrytare grepos, som bland andra brott äfven bekände sig skyldiga till det, för hvilket tiggaren var dömd. Han återfick naturligtvis sin förlorade frihet; men det var någonting annat, som han under tiden förlorat och icke återfick, nemligen sitt förstånd. Vanvettig irrade han från dörr till dörr, den arme tiggaren, som snart blef glömd. Men den bittra allmosa, samhället gifvit honom, bör aldrig glömmas, aldraminst vid en fråga som denna.

Jag hyser ingen aning om en lycklig utgång i dag. Men ifranne för dödsstraffets afskaffande få trösta sig med Laboulaye's ord: "Nya sanningar behöfva nya släkten, något som reformatorerne, trots sin stora otålig-

het, borde lära sig förstå.“ För min ringa del förtviflar jag icke det ringaste om framtiden. I likhet med en hvar inom Kammaren har jag med största uppmärksamhet afhört dagens illustre förste talare, och jag vet nog, att från det hållet icke kan komma annat än de bästa och ädlaste afsigter. Men i dag har han icke öfvertygat mig, och icke heller tror jag med honom, att den del af jorden, der dödsstraffet är afskaffadt, är en "liten försvinnande del". Långt ifrån att vara något försvinnande, är det tvärtom ett framåtskridande till en allt högre grad af mensklig kultur och rättvisa, och det skulle hedra vårt land att kunna sluta sig till de folk, som ställt sig i första ledet.

Herr Bovin: Då jag är en bland de Riksdagens ledamöter, som genom afgifven motion i förevarande ämne framkallat dess nu pågående handläggning, anser jag mig äfven böra yttra några ord till försvar för Utskottets, af mig delade åsigt. Då det likväl ej är för första utan redan fjärde gången jag i Riksdagsförsamlingen i denna fråga deltagit i diskussionen, är det naturligt, att jag icke kan hafva något egentligen nytt till de densamma andraga.

Den åsigt, jag beträffande dödsstraffet hyser, har hos mig varit stadgad långt innan jag egde en tanke på att såsom Representant kunna verksammare ingripa i frågans lösning. En tillfällig anledning kom mig först att tänka i saken, ett af dessa sorgliga skådespel som jag af en händelse kom att bevittna, då en dömd brottsling med lifvet fick gälda sin skuld till samhället; och det intryck, som jag häraf rönt, af motvilja och fasa har af ingenting kunnat utplånas eller förändras. Vid den första riksdag jag bevistade, — den då förslag till den nu gällande strafflagen förelåg till prötning — yttrade jag mig för dödsstraffets borttagande; och det är en känd sak, att det då varande Lag-Utskottet, efter att först hafva genom omröstning bestämt sig för dödsstraffets afskaffande, sedermera vid strafflagsförslagets sednare genomgående ändrade sin mening och föreslog dess kvarstående i lagen hufvudsakligen af det skäl, att man befarade, att i annat fall Kongl. Maj:ts sanktion å strafflagen skulle uteblifva och hela den så nödiga reformens genomförande alltså äfventyras.

Af frågans behandling vid följande riksdagar har jag ej heller kunnat hemta anledning att frångå min åsigt; och resultatet vid sednaste riksdag, der en tillfällig majoritet af en röst i Första Kammaren afgjorde saken, har stärkt mig i den föreställning, att tidpunkten nu ändtligen vore kommen för frågans slutliga lösning.

Efter denna inledning vill jag något uppehålla mig vid åtskilligt som under diskussionen blifvit å motsidan andraget.

Man har sålunda yttrat, att i de länder, der under de sednare årtiondena dödsstraffet antingen blifvit afskaffadt, inskränkt till färre fall eller faktiskt upphört att tillämpas, verkningarne deraf tala allt annat än till fördel för förändringen. Jag har likväl här i min hand en berättelse, afgifven af ett i England bildadt sällskap, som har till sin uppgift att verka för dödsstraffets upphörande; och af denna berättelse, som grundar sig på tillförlitliga uppgifter, kan man inhemta, att i och med dödsstraffets afskaffande eller inskränkning snarare en minskning egt rum i antalet af de svåraste brotten än motsatsen. Ett enda undantag härifrån kan man

möjligen anse förefinnas uti kantonen Freiburg i Schweiz; men den der inträffade tillökning i brotten har sin uppenbara förklaringsgrund ej mindre i den allmänna folkökningen än äfven särskildt i den omständighet, att till följd af i kantonen företagna större jernvägsarbeten en mängd främmande, till största delen utländskt arbetsfolk dit inflyttat, hvilka hufvudsakligast bidragit till det ofördelaktiga resultatet. Skulle nu det i kantonen nyligen väckta förslaget om dödsstraffets återinförande verkligen vinna framgång, så beror detta likväl ingalunda uteslutande på tillökningen i brottmålsiffran. Ty, såsom bekant, äro kantonens innebyggare till en del protestanter till en del katoliker; och då det var det protestantiska partiet, som år 1848 genomdref dödsstraffets afskaffande, är det endast en helt vanlig partiåtgärd, att det katolska, reaktionära, som numera lärer kommit till magten, söker återinföra detta straff.

Man har nämnt Portugal såsom ett af de länder, der dödsstraffet blifvit afskaffadt, och trott sig finna skälet dertill i den omständigheten, att några mord derstädes ej skulle under sednare tider föröfvas. Detta innebär likväl en missuppfattning af sakhållandena. Sedan år 1846 har dödsstraffet alls icke blifvit derstädes tillämpadt och ända sedan slutet af 1700-talet ej å qvinna. Det oaktadt hafva de med dödsstraff förut belagda brotten befunnit sig i ständigt aftagande; dock bestego de sig under det sednaste året, för hvilket uppgifter derutinnan varit att för mig tillgå, till ett antal af 142, hvaraf framgår att detta land ej i sedligt afseende står på en högre ståndpunkt än vårt eget.

Ett annat land, hvars folks bildning och föregående kultur står i närmaste gemenskap med Sveriges, är Finland. Sedan 1826 — således i mera än 40 år — har något dödsstraff der icke blifvit verkställt. Jag har förskaffat mig motiverna till kejsarens år 1863 till Finlands ständer aflåtna proposition, beträffande grunderna för en ny brottmålslag, i hvilken handling verkningarne af denna milda lagtillämpning äfvensom grunderna för komiterades förslag till dödsstraffets fullständiga afskaffande äro så enkelt och klart utvecklade, att jag ej tror mig böra undanhålla Kammarren ett kort utdrag derur.

Den komité, som uppgjort förslaget, yttrar på sidan 2 följande:

Vid uppgörandet af dessa förslag har komitén utgått från den öfvertygelse, att strafflagen ej allenast bör afse upprätthållandet af den allmänna rättssäkerheten och lagens anseende jemte möjligheten att i ett rättvist mått utmäta straffet efter hvarje brotts storlek, utan äfven i sannt kristlig anda söka befordra den fallne brottslingens förbättring och återupprättelse genom sådana medel, som låta förena sig med straffvånget, utan att upphäfva dettas allvar och repressiva kraft.

I denna öfvertygelse har komitén icke tvekat att för sin del helt och hållet utmönstra *dödsstraffet*. Komitén har sig visserligen bekant, att de flesta civiliserade folk ännu icke helt och hållet upphäft dödsstraffet, utan tillsvidare åtnöjt sig med att inskränka tillämpningen deraf till allenast några få arter af gröfre brott, samt att det hufvudsakligaste skälet dertill varit fruktan att dödsstraffets totala afskaffande kunde för samhället blifva vådligt. Emellertid synes historien otvetydigt gifva vid handen, att detta straff, som tillförene öfverallt varit mycket vidsträckt tillämpadt, men efterhand blifvit allt mer och mer inskränkt, skall slutligen komma att upp-

höra i alla de samhällen, hvilka genom en högre kultur och förmildrade seder kommit till mre stadga. Komitéen är till och med öfvertygad, att dödsstraffet redan skulle hafva blifvit afskaffadt i flera länder än det skett, i fall man också annorstädes hade haft en sådan erfarenhet att trygga sig vid, som Finland har att uppvisa. Såsom bekant har nemligen härstädes i fyratio år ingen enda dödsdom blifvit verkställd, och likväl har derigenom hvarken samhället räkat i fara, eller ens de i lagen med dödsstraff belagda brotten tilltagit, ehuru dock hvarje grof förbrytare kunnat, enligt kejsrerliga kungörelsen af den 21 April 1826, med säkerhet påräkna, att dödsstraffet icke heller å honom komme att verkställas. Enligt komitéens tanke är detta ett så talande och öfvertygande bevis derpå, att det Finska folkets milda seder redan hunnit göra dödsstraffet härstädes fullkomligt umbärligt, att det synes göra alla andra bevis i ämnet öfverflödiga. Det borde följaktligen ej heller finnas något viktigt skäl, som kunde rättfärdiga återinförandet af ifrågavarande straff. Den nu i landet lefvande generationen borde åtminstone för tillfredsställandet af sitt rättsmedvetande icke känna något behof af de gröfsta förbrytarnes afrättande, då större delen af denna generation ifrån barndomen lärt sig att med lugn upptaga vissheten derom, att äfven de gröfste brottslingar fått behålla lifvet, medan åter de äldre personer, hvilka i sin ungdom kunnat få åskåda någon afrättning, eller då hört någon sådan omtalas, icke allenast utgöra en efter hand bortdöende minoritet af nationen, utan också redan längesedan hunnit vänja sig vid ett i detta afseende förändradt förhållande. Till de redan antörda skälen kunde visserligen läggas några andra, hvilka äfven tala emot dödsstraffet, t. ex. att detsamma icke är förenligt med, utan innebär en motsägelse till den uppfattning af straffet, som deri ser ett medel till den fallne förbrytarens förbättring; att dödsstraffet tillintetgör möjligheten att åt den orättvist sakfällde gifva upprättelse, i fall det nemligen — såsom stundom händt — först efter afrättningen skulle uppdragas, att han varit oskyldig eller mindre brottslig, än skenet utvisat, o. s. v. Men som redan nämndes, synes den redan åberopade fyratioåriga erfarenheten ensam för sig vara ett så tillräckligt bevis för dödsstraffets obehöflighet i Finland, att komitéen för sin del redan derföre skulle djupt beklaga hvarje åtgärd som ånyo upplifvade denna straffart. Att åter dödsstraffet skulle bibehållas blott såsom ett straffhot, hvilket aldrig komme att verkställas, kan komitéen ej heller tillstyrka, då sådant, enligt komitéens åsigt, icke vore förenligt med lagens allvar, samt aktningen för denna ovilkorligen måste försvagas derigenom, att dess straffbud icke blefve tillämpade. Komitéen kan icke ens medgifva, att ett sådant straffhot skulle innehålla något mera afskräckande, än hotet med det straff, som verkligt komme att tillämpas; ty det synes vara klart, att ett straffhot, som aldrig verkställles, innan kort måste upphöra att vara afskräckande. Så har det också under sednaste fyratio år förhållit sig med det i lagen kvarstående dödsstraffet, hvilket såsom ett blott hot förlorat hela sin udd, sedan det blifvit bekant, att det icke mera komme att verkställas. Men då, sådant tillräckligt ådagaläggas obehöfligheten af ett sådant tomt straffhot.“

Med anledning af detta förslag beslöt den Finska landtdagen dödsstraffets fullständiga afskaffande; men lagen vann ej kejsrerlig sanktion,

utan i stället afläts från regeringen ett modifieradt förslag, innehållande stadgande att dödsstraff skulle ådömas endast, då någon för afvog sköld emot riket eller, i uppsåt att döda, föröfvar våldsgerning emot kejsaren, kejsarinnan eller deras barn, samt då någon, i enahanda uppsåt, med berädt mod beröfvar annan lifvet. Det Lag-Utskott, som hade till pligt att öfver nämnda förslag afgifva utlåtande, förordade likväl dödsstraff endast för i ofvanberörda uppsåt föröfvad våldsgerning emot kejsaren samt hans gemål och barn, en af förhållandena betingad eftergift för den kejsarliga viljan. Uti ifrågavarande Finska Landtdagens Lag-Utskotts utlåtande har Utskottet såsom skäl för sin åsigt om dödsstraffets fullständiga utplånande ur lagen jemväl åberopat en af prokuratorn i kejsarliga senaten för Finland afgifven sakrik och på officiela fakta grundad embetsberättelse för år 1865, af hvilken berättelse jag varit i tillfälle att taga del och inhemtat, att, långt ifrån att de med dödsstraff i lagen belagda brott tilltagit, efter det nämnda straff upphört att tillämpas, förhållandet varit just motsatsen, hvilket lyckliga förhållande, bland andra orsaker, prokuratorn tillskrifver den omständighet, att Finlands folk under en längre tid sluppit att vara vittne till afrättningar.

Från förhållandena i nämnda land bör man således icke skäligen kunna hemta stöd för dödsstraffets bibehållande hos oss.

Frågan om dödsstraffets rättmätighet har under den föregående diskussionen varit föremål för vidlyftiga utläggningar från båda sidor. För min del tror jag ej att man dermed kommer till något praktiskt resultat. Men man må i fråga härom tillhöra hvilken åsigt som helst, så torde man likväl vara ense derom, att dödsstraffet ej är berättigadt längre än det är nödvändigt. Den fråga, som till följd häraf närmast föreligger till besvarande, blir alltså den: är dödsstraffet nödvändigt, med hänsyn till vårt samhällsskick samt vår rättsliga och moraliska utveckling? Jag tror det icke. Det är upplyst att efter den nya strafflagens införande detta straff blifvit tillämpadt endast två gånger. Man må nu med skäl fråga, om det rimligen kan anses hafva varit för Staten omöjligt att göra dessa tvänne brottslingar oskadliga på annat sätt än genom att taga deras lif. Med den utveckling, som fängelsesystemet inom vårt land och i vår tid erhållit måste man besvara denna fråga nekande. Och ser man saken helt praktiskt och sålunda betraktar dödsstraffet såsom ett afskräckningsmedel, så kan jag ej inse, hvartill detsamma egentligen tjenar, då det endast eger bestånd alternativt med listidsfängelse. Ty antingen tillämpas det en eller annan gång och ingifver då visserligen fasa och afsky, utan att derföre blifva verksamt afskräckande, så länge i lagen och benådningsrätten finnes en dubbel utsigt till förskoning; eller tillämpas det icke och afskräcker då ännu mindre, på samma gång lagen förlorar i anseende.

Jag skulle kunna hafva vida mera att tillägga, men så mycket är redan i denna viktiga fråga taladt, att jag icke vidare vill med hvad jag kunnat hafva att yttra längre upptaga Kammarens tid. Jag är öfvertygad att, äfven om frågan nu faller, den är af den beskaffenhet, att den snart åter skall vakna till nytt lif och att med hvarje huvud som faller för bilan, den tager ett stort steg framåt emot en lycklig lösning.

Med glädje vill jag slutligen erkänna, att, huru åsigtarna än i denna fråga delat oss, hvar och en under öfverläggningen lemnat full aktning åt

den andras öfvertygelse. Vi hafva deltagit i en ädel strid, och hurudan utgången än må blifva, skall ingen kunna säga att icke äfven hans motståndare haft för ögonen ett stort och högt mål, lagbunden frihet och ordning inom ett älskadt fosterland.

På de skäl jag här haft äran anföra, yrkar jag vördsamt bifall till Utskottets Betänkanden.

Herr Staaff: Det förevarande ämnet har sedan många år tillbaka blifvit så mycket och uttömmande afhandladt i tidningar, brochyror och vetenskapliga afhandlingar, att man väl kan anse detsamma från alla sidor tillräckligt belyst. Och sedan dessutom under den föregående diskussionen de båda sidornas åsichter blifvit fullständigt framlagda, tror jag att ingenting kan vara att tillägga, då man icke vill upptaga Kammarens tid med en repetition af hvad som redan blifvit yttrat.

Jag kan likväl ej undgå att påpeka, hurusom -- efter det den stora frågan blifvit under detta sammanträde skärskådad både från vetenskapens och erfarenhetens ståndpunkt -- en talare nyss uppträd och ställt sig uteslutande på känslans.

Emot detta uppträdande ber jag att få rigta några helt enkla anmärkningar, af den anledning att det, enligt min tanke, innebär en icke ringa fara att i en så allvarsam fråga utgå från och alltigenom ledas af någonting så oklart som blotta känslan.

Om således det må vara sannt hvad denne talare yttrat om delinqvens lidande och dödsängest, så har talaren deremot helt och hållet förbisett hvad öffret för det begångna brottet kan hafva utstått af qval och lidanden; men det är likväl troligt att en sådan betraktelse skulle hafva återbringat jemnvigt emellan debet och credit inom känslans kassabok, om det uttrycket tillåtes mig, ja, att till och med en ganska svår balans skulle komma att ligga på mördarens sida. Det framgår redan af detta exempel huru otillförlitlig känslan är, då man icke låter eftertanken behörigen granska dess ingifvelser, utan vill upphöja denna samma känsla till sin enda och uteslutande rådgifvare.

Beträffande sjelfva saken har jag fäst min särskilda uppmärksamhet vid den del af Utskottets Betänkande, hvori antydes, att det allmänna rättsmedvetandet fordrar dödsstraffets afskaffande. Hans Excellens, Herr Justitie-statsministern har redan i sitt utmärkta anförande belyst denna sida af ämnet; jag tillåter mig att dertill foga några få ord. Bland alla de talare, som uppträd för dödsstraffets afskaffande, hafva endast ett par närmare inlåtit sig på denna del af Utskottets argumentation och sökt genom återopande af sin kännedom om folkopinionen inom de respektive landsorter, de representerade, gifva stöd åt Utskottets ifrågavarande antagande. Den af desse talare, som omtalade, huruledes man i hans ort på ett allmänt politiskt möte fattat en resolution om dödsstraffets afskaffande, ber jag få erinra att -- sådana sammankomster i all ära -- det, för att deras "resolutioner" skola betyda någonting, erfordras att man måste först känna, af hvilka personer de äro sammansatte, och hvilka opinioner som der i öfrigt uttalades, för att bedöma om och i hvad mån de förtjena auktoritet. För min del betviflar jag mycket, att dödsstraffets afskaffande har för sig den allmänna opinionen inom landet. I den ort,

der jag är domare, är det åtminstone ej förhållandet, utan torde tvärtom åsigtorna temligen enhälligt ansluta sig till straffets bibehållande; dock bör man härifrån måhända undantaga städerna, der man kan få höra andra meningar. Och som jag tror, gäller ungefär detsamma äfven om andra trakter af landet. Jag vill ingalunda härpå fota något klander emot dem, som det oaktadt kämpa för straffets afskaffande, ty jag finner intet skäl att på tillvaron af en opinion grunda sin mening såsom representant eller frånträda den en gång fattade öfvertygelsen; men deremot finner jag det orätt att till stöd för sin åsigt åberopa, på sätt Utskottet gjort, en opinion, som sannerligen icke förefinnes.

Med Herr Staaff förenade sig Herrar *Pehr Ericsson* och *Per Persson* från Gefleborgs län.

Herr Lindström: Uppropad till ordet efter alla de värtaliga och utmärkta yttranden, som, isynnerhet under förmiddagens plenum, blifvit i förevarande fråga afgifna, gör jag mig inga illusioner om att blifva hörd. Jag har också begärt ordet mindre för att låta höra mig än för att, innan jag nedlägger voteringssedeln, få öppet uttala mitt eget.

En föregående talare slutade med att yrka döden åt dödsstraffet; jag vill börja med samma yrkande, men vill, i olikhet med samme talare, gifva delinqventen någon förberedelsetid. Ty jag anser, att den beredelse-tid af trenne år detta straff redan egt efter den nya strafflagens införande är otillräcklig, och att, innan man går vidare på strafflindringarnes bana, man måste förvärfva erfarenhet, om och i hvad mån de redan åstadkomna haft välgörande inflytelse på sederna, samt derpå ega bestämde bevis.

Det är ganska antagligt, att den majoritet, som inom denna Kammare vid sistförflutna riksdag röstade för dödsstraffets omedelbara och fullständiga utplånande ur lagstiftningen, denna afton kommer att visa sig hafva betydligt sammansmält. Man har skäl att fråga sig hvarifrån en sådan tänkesättets omkastning härflyter. Ja, jag har att ställa denna fråga till mig sjelf, då jag lika med majoriteten med själ och hjerta bidrog till sista Riksdagens beslut. Det torde någon gång inträffa med en representativ församling detsamma som med den enskilde, eller att hon kan blifva "klokare för hvar dag", och ingen lærer kunna klandra, om man för goda skäl, för statskonstens, vetenskapens och den praktiska erfarenhetens sammanställande vittnesbörd låter falla ett beslut, tillkommet under känslans svallning, af varm hänförelse för en stor idé. Och om än sedermera den lugna besinningen inträdt, har jag i grunden förblifvit densamme, ogillande, såsom förr, det ohyggliga i detta straffsätt. Skilnaden är blott den, att det ogillande, som förut alltför ensidigt drabbade det afskyvärda i dödsstraffet, nu äfven lika mycket rigtats emot det afskyvärda i brottet, som dermed skall försonas.

Det synes mig öfverflödigt att för bedömande af denna sida af saken ingå i någon vidlyftig utläggning, hemtad vare sig från Mose lag eller Christi evangelium. Men så mycket är visst, att mensklighetens störste och visaste lagstiftare led detta straff, och att vår kyrkas tro har sin kärnpunkt i den bekännelse, att detta straff eller denna död var nödvändig för att frälsa människoslägtet och föra det framåt.

En talare har sagt att han skulle yrka dödsstraffets afskaffande, om det icke vore berättigadt, och att detta åter berodde derpå, om det vore nödvändigt, hvilket han för sin del antog och sökte uppvisa.

Jag är ej öfvertygad härom; men deremot är det min öfvertygelse, att dödsstraffet ännu någon tid bör bibehållas. Man har talat om dödsstraffets afskräckande verkan, och frågat: när i trots af dess månghundra-åriga tillämpning man ännu fortfar att mörda, hvartill tjenar då detta straff såsom afskräckningsmedel? Men jag frågar deremot: huru kan man ega kännedom om att dödsstraffet *icke* afskräcker? Vet man väl, om det icke gifves hundrade sinom tusende, som af tanken på detta hotande straff verkligen afhållas från den brottsliga gerningen? Så länge man icke kan tillfredsställande besvara denna fråga och det sålunda icke kan nekas att dödsstraffets bibehållande såsom afskräckningsmedel är en borgen, att icke många andra oskyldiga människors lif för mördarens hand spillas, måste jag, för närvarande, ställa mig i deras led, som rösta för åtslag å Betänkandet.

Herr Friherre Gripenstedt: Då juridiska frågor förekomma till Kammarens pröfning, har jag nästan alltid afhållit mig från deltagande i diskussionen af det lätt begripliga skäl, att jag i dessa ämnen icke eger närmare och speciela insigter. Jag anser nemligen, att då man uppträder för att upplysa och öfvertyga andra, hör den egna öfvertygelsen vara grundad på verklig sakkännedom, och man bör åtminstone i någon mån kunna bidra till ämnets utredning, vare sig genom framläggande af nya data eller valet af nya synpunkter eller ändtligen genom att sprida ökad klarhet öfver det som redan blifvit af andra i ämnet anfördt.

Vid detta tillfälle anser jag mig likväl, allt detta oaktadt, böra uttala min mening ej mindre i betraktande af frågans stora betydelse, än äfven derföre att jag haft en särskild anledning att ofta taga detta ämne i allvarligt öfvervägande, på samma gång som jag haft tillfälle att inhemta en noggrann och fullständig kännedom om de brott, för hvilka dödsstraff under sednare tider blifvit ådömdt. Under aderton år har det nemligen varit min pligt att deltaga i öfverläggningarne och besluten rörande de till Konungen ingifna nådeansökningarne af lifdömda brottslingar; och dessa öfverläggningar, hvilka alltid föregås af en omsorgsfullt utarbetad berättelse angående brottens beskaffenhet, voro så mycket högtidigare och ansvarsfullare, som under hela Konung Oscars regeringstid hvarje medlem af Stats-Rådet, liksom äfven af Högsta Domstolen — befann sig i den ställning, att det stod i hans förmåga att frälsa den lifdömda och förskaffa honom nåd, ty Konung Oscar följde den grundsats, att om blott en enda röst bland hans rådgifvare eller bland Högsta Domstolens ledamöter höjde sig för benådning, beviljade han den alltid; och endast i de fall, då alla vore ense derom, att inga mildrande omständigheter förefunnos, samtyckte han motvilligt till dödsstraffets verkställande.

Känslan af ansvarighet blef härigenom så att säga mera personlig och tyngre än eljest, och den skulle för mig varit nästan odräglig, om jag tillika hyst någon tvekan i afseende å rättmätigheten af det ifrågavarande straffet.

Men jag får öppet förklara, att vid intet af dessa tillfällen har jag känt mitt samvete oroadt af en sådan tvekan. Tvärtom lefde och lever jag i den öfvertygelsen, att under vissa omständigheter detta straff är rättvist och befogadt; och denna min öfvertygelse har icke kunnat annat än ytterligare stadgas genom de utmärkta andraganden, som, särdeles under förmiddagens sammanträde, blifvit i ämnet här afgifna. Långt mera skulle jag hafva tvekat huruvida det i sådana fall varit min rättighet, att blott för tillfredsställelsen att få följa den känsla som manar till mildhet, efterskänka samhällets och rättvisans fordringar. Jag tror ej heller att, såsom man velat påstå, det allmänna rättsmedvetandet uppreser sig emot dödsstraffet och fordrar dess afskaffande. Detta strider åtminstone emot min erfarenhet, och vederlägges i öfrigt af de sammanstående upplysningar, som flere talare från skiljda orter i landet, och hvilkas ställning bör gifva vikt åt deras ord, i afseende härå meddelat.

En värd talare här bakom mig har fällt det yttrande, "att samhället mördar af hämnd och brottslingen följer blott dess exempel". Jag beklagar, att man i en så allvarlig diskussion som denna finner lämpligt att använda en talfigur, som så litet öfverensstämmer med verkliga förhållandet. Då Staten straffar med döden, sker det icke af hämnd, utan på grund af lag; och lagen är ej heller gjord för hämnens skull, utan för att tillfredsställa den eviga rättfärdighetens och försoningens fordringar samt för att beskydda samhällsmedlemmarne i deras rätt och deras trygghet. Och lika oberättigadt är det också att påstå, att åtminstone här i landet, med undantag kanske af några yttest sällsynta fall, mördaren begår sin illgerning af hämnd eller såsom andra talare förmenat af passion eller af nöd. Nej, de äro sorgliga och hemska dessa berättelser, hvilka jag vid mera än hundra tillfällen hört uppläsa, och hvilka ända in i de minsta detaljer redogöra för brotten, deras anledningar och syften; men jag kan icke påminna mig ett enda fall, der brottet blifvit framkalladt af hämnd, af passion eller af verklig nöd. Tvärtom har det oftast orsakats af de lägsta och mest föraktliga motiver, såsom vinningslystnad, hatfullhet, begär att undandraga sig ingångna förbindelser, fruktan för upptäckt o. s. v., men icke af passion eller dylikt. Lagen iakttager härvid också en skilnad, då den, som bekant, icke stadgar dödsstraff för den, som i ett utbrott af lidelse, utan förutgången öfverläggning, beröfvar en menniska lifvet. En sådan handling benämnas ej heller mord utan dråp; ty för att tillhöra kategorien mord fordras, att brottet skett efter öfverläggning, med genomtänkt, förut bestämd afsigt att döda; och dessa brott röja också oftast en sådan skändlighet i bevekelsegrunderna, en sådan planmässighet och grymhet i utförandet samt så mycken illfundighet i bemödandet att igensopa spåren efter sig, att man har svårt att derom göra sig en riktig föreställning, om man ej haft tillfälle att angående alla dessa omständigheter erhålla en närmare kännedom.

Man har under diskussionen åberopat ett förhållande, som, enligt mitt omdöme, ganska påtagligen visar, huru vådligt det är att alltför hastigt borttaga dödsstraffet ur lagstiftningen, enär det verkar helsosamt återhållande på samhällets sämsta medlemmar. Det visade sig nemligen att, då i början af Konung Oscars regering inga dödsdomar kommo till verkställighet, samt den allmänna tanken vant sig att betrakta detta straff

såsom en gång för alla afskaffadt, de grötsta, med döden belagda brottens antal i en förtärande grad ökades. Den ärade talaren, som jag först åsyftade, har äfven yttrat, att, om detta faktum skall gälla såsom något bevis, måste man tillse, om antalet af berörda brott verkligen minskats under Carl XV:s regering, och han trodde, att så icke är förhållandet. Detta resonnement är uppenbarligen falskt; enär under den sednare perioden af Konung Oscars regering vid utöfvandet af benådningsrätten följdes alldeles samma grunder, som under efterträdarens regering blifvit iakttagna; och en giltig jemförelse bör således anställas — icke emellan de begge förenämnda regeringsperioderna hvar för sig — utan emellan det tidsskede af Konung Oscars regering, då benådning kom alla lifdömde till del och det efterföljande. Men ställes jemförelsen på denna grund — då står beviset fast; och det sorgliga inflytandet på den allmänna moraliteten af en alltför långt drifven efterlåtenhet och mildhet visar sig oförtydligt.

Hvad samme talare egentligen velat bevisa med de af honom anförda prof på lagstiftningen under Carl XI:s tid, och de barbariska straff den samma stadgade för mera eller mindre obetydliga förseelser och af anledningar, som förefalla lumpna eller nästan löjlga — det bekänner jag mig oförmögen att uppfatta. — Att tiderna förändrats och åsigtorna inom såväl strafflagstiftningens som alla andra områden utvecklats i humanare och mildare riktning är en sanning, som ingen, så vidt jag vet, bestrider, och som således ej heller behöfver någon mer eller mindre lycklig bevisning. Men att från det faktum, att straffbestämmelser, som för 200 eller 150 år sedan voro gällande, nu mera blifvit med allt skäl ur lagstiftningen borttagna, kunna draga den slutsats, att dödsstraffet bör genast och fullständigt försvinna, det innebär ett språng i slutledningen, som åtminstone jag är ur stånd att följa.

Man säger, att dödsstraffet förvildar massan, men manne ej de exempel, som man till stöd härför velat framlägga, snarare kunna anses härflyta från det sätt, hvarpå straffet blifvit verkställt, än från straffet sjelft? Jag medgifver att exekutionen, såsom den nu sker, kan i ett eller annat fall hafva den verkan på ett af naturen rätt och känslolöst sinne, att detta häraf ytterligare förhärdas, äfvensom att låga och djuriska instinkter någon gång kunna genom ett så blodigt skådespel väckas till life; men jag tror att man lika ofta kan finna bevis på rakt motsatta verkningar; och i allt fall är det ju icke nödvändigt, att afrättningen skall fortärande ega rum på samma sätt som för närvarande. Och att, derest en sådan förändring vidtoges, straffets kvarstående i lagen skulle förvilda sederna, kan jag så mycket mindre antaga, som det visat sig, att den sedliga känslan hos folket ofta nog påfordrat straffets tillämpning. Det må visserligen vara sannt, att äfven i sådant fall sjelfva verkställigheten uppväcker ett slags deltagande för brottslingen, helst om han synes försonad med sitt öde; men detta inträffar vid hvarje tragisk upplösning, och den inneboende rättskänslan fordrar icke desto mindre en sådan upplösning, just derföre att den innebär en försoning.

Man påstår vidare, att dödsstraffets upphäfvande skulle vara måttstocken för ett lands kultur. Jag måste bestrida detta påstående, emedan det står i strid emot all historisk erfarenhet. Hvem vill till exempel

påstå, att kantonerna Freiburg och Neufchâtel befinna sig på en högre grad af kultur än öfriga kantoner i Schweiz, såsom till exempel Genève, Bern, Zürich? Det återstår, tror jag, att bevisa, att af Nordamerikas Förenta Stater, Rhode-Island, Michigan och Wisconsin stå högre i odling än New-York och Massachusetts; eller att Österrike — under den tid dödsstraffet derstädes var afskaffadt — eller Nassau eller Oldenburg äro de yppersta representanterne för den Germaniska bildningen. Ryssland, der dödsstraffet ej tillämpas, skulle alltså, enligt denna regel, på den menliga odlingens väg hafva ilat långt förbi Tyskland, England och Frankrike; Milanos, Piemonts civilisation få stå tillbaka för Toscanas och San Marinos?

Ej heller i detta hänseende tror jag således, att skäl förefinnas för afskaffande af dödsstraffet; och aldraminst skulle jag vilja, att man för att gifva sitt land skenet af en framskriden kulturutveckling företager en lagförändring, hvaraf man under bestående förhållanden har skäl att befara skadliga verkningar. Sådant vore endast ett nytt exempel på den nationela fiärd, som man, med eller utan skäl, ofta lagt den Svenska nationalkarakteren till last.

Det är troligt, att opinionen inom denna Kammare är till förmån för dödsstraffets afskaffande, likasom det är gifvet att denna åsigt i allmänhet är hvad man kallar populär; men ehuru lugnt och beqvämt det under sådana omständigheter kunde vara att endast makligt låta sig föras af strömmen eller att tiga, är jag dock icke frestad att göra hvarken det ena eller det andra. Jag vill följa min öfvertygelse om hvad som är rätt och samhällsnyttigt och jag vill yttra den. Jag finner likväl ganska naturligt, att äfven hos dem, hvilka vid sistförflutne riksdag bidragit till det då fattade beslutet, betänkligheter vaknat och möjligen en opinionsändring försiggått. Vi hafva nyss hört en sådan förändring erkännas på ett så öppet, lojalt och, efter mitt omdöme, för den värde ledamoten hedrande sätt, att hvar och en, hvilken mening han än må tillhöra, derigenom bör hafva känt sig angenämt berörd. Och jag tror att ett fullgiltigt skäl för en sådan förändring förefinnes redan i det förhållande, att under sedan näste året intet dödsstraff blifvit exsequeradt eller ens ädömdt, enär i denna omständighet ligger en tillräckligt tydlig fingervisning om den väg på hvilken reformen bör fortgå, för att kunna utan afbrott och utan våldsam reaktion föras till ett gynnsamt slut.

Af de skäl, jag nu haft äran andraga, kan jag ej gilla Utskottets Betänkande; men för att icke genom ett rent afslag derå ställa mig på den ståndpunkt, som om jag önskade för all framtid bibehålla det förfärliga straffmedel, som ligger i brottslingens affifvande, vill jag för min del hemställa, om ej Kammararen, heldre än att rent afslå Betänkandet, skulle vilja förklara, att för närvarande skäl icke förefinnes till ändring i gällande lagstadganden rörande dödsstraffet, utan att detsamma bör tillsvidare, såsom alternativ straffbestämmelse, i strafflagen kvarstå; och hemställer jag att Herr Talmannen måtte derå framställa proposition.

Herr Hierta: Om jag efter alla de upplysande och förträffliga föredrag, som i denna fråga redan blifvit hållna, begärt ordet, är det endast derföre att jag föreställer mig, att en stor del af Kammarens leda-

möter befinner sig i samma ställning till frågan som jag: att nemligen, efter att förlidna år hafva lagt sin röst till deras, som voterat för dödsstraffets afskaffande, sedermera, på grund af de upplysningar och den utredning ämnet i tal och skrift sedan dess erhållit, känner sig tveksam, om hvad beslut man bör fatta. Jag bekänner att jag endast för några dagar sedan befann mig på samma ståndpunkt som den ärade representeranten från Göteborg, hvilken nyss yttrat, att han af sina tvifvelsmål blifvit bragt derhän, att han slutligen ändrat öfvertygelse och nu ämnar rösta för afslag å Betänkandet.

Jag har emellertid, jemte läsningen af de skrifter, som under den sednaste tiden från ömse sidor framkommit, sökt noggrannt följa den föregående lärorika diskussionen — tvifvelsutän en af de vackraste man inom denna Representation haft tillfälle att åhöra — och resultatet deraf har, — efter omsorgsfullt öfvervägande af allt som talar för och emot för mig — blifvit, att jag återkommit till min första öfvertygelse och ämnar lägga min röst i enlighet dermed.

Något som framför allt annat bör tjena till ledning för omdömet i denna fråga, är naturligtvis det afseende man kan fästa vid uppgifterna derom, att de svåraste brotten, hvilka varit belagda med dödsstraff, skola hafva ökats i de länder, der detta straff blifvit borttaget, och särskildt i vårt land under det ofta omnämnda tidsskede, då någon dödsdom härstädes icke på länge kom till verkställighet; att den förmodan uppgifves hafva utbildat sig, att sådant icke heller för framtiden skulle komma att ega rum, samt att verkan häraf visat sig uti ökande af mordgerningarnes antal. Det var synnerligen dessa uppgifter, som föranledde min tveksamhet; och om några andra upplysningar icke framkommit än de, som för ungefär en vecka sedan voro att i afseende härå tillgå, skulle jag antagligen hafva voterat emot Utskottets Betänkande. Men ju mera jag sammanlagt och jemfört ej mindre sedermera lemnade uppgifter, än hvad som i denna del blifvit under diskussionen andraget, desto klarare har det blifvit mig, att förstberörda uppgifter icke egde all den tillförlitlighet som bör eller kan gifva dem det bestämmande inflytande på utgången, att man på den grunden allena kunde kasta öfver bord ett stort och viktigt önskningsmål, der det eljest har opinionen och tidsandan för sig. Och att så vore fallet trodde jag mig kunna sluta icke blott af de positiva uttalanden derom, som under öfverläggningen förekommit, utan äfven af den tillfredsställelse, som genomgick denna Kammare äfvensom en stor del af allmänheten, då Kammararens majoritet vid sistförflutna riksdag beslöt sig för dödsstraffets afskaffande.

Om nu, allt detta oaktadt, några betänkligheter hos mig kvarstått rörande egentligen tidpunkten för reformens genomförande, så hafva de dock gifvit vika för en enda, för mitt omdöme och samvete afgörande omständighet, utan att jag tror mig derigenom behöfva anses hafva uteslutande ställt mig på känslans ståndpunkt, hvilken emellertid icke torde vara alldeles förkastlig att taga med i räkningen. Inom den menliga tankens hela omfattning torde det nemligen icke gifvas någon föreställning, mera upprörande och fasansfull än den att någon skall kunna med tillhjälp af alla lagliga formaliteter utan möjlighet till motstånd eller upprättelse blifva oskyldigt dömd till stupstocken. Denna tanke är förfärligare

i samma mån som det brott, för hvilket domen kan drabba en oskyldig är groft och samhällsvådligt. Sjelfva lifvets förlust må vara obetydlig, ty huru lätt se vi det icke dagligen af många anledningar sättas på spel; men hvem mäter väl det lidande hos en oskyldig, då själen så att säga bit för bit rådbråkas under kriminalprocedurernas krossningsmaskin, och på samma gång är ett mål för afsky och förbannelser; jag vet åtminstone ingen tortyr, som kan jämföras med ett sådant lidande. Den förste adle talaren, åt hvars föredrag ingen kan undgå att skänka sin högaktning, har visserligen sagt, att ett sådant fall under våra juridiska former är nästan omöjligt. Han har ej rent ut förklaradt det omöjligt, såsom en talare här påstått, utan "nästan omöjligt"; men jag vågar för min del icke helt och hållet gå in på ett sådant antagande, hvilket likväl till betydlig del synes vara grundläggande för talarens hela åsigt i frågan. Vi hafva i dessa dagar uti utgifna skrifter sett obestriddiga exempel citerade på kriminalfall, der endast tillfälliga omständigheter förorsakat, att icke för mord oskyldigt anklagade måst lida ådömdt dödsstraff. Jag måste här också erinra om möjligheten af falska vittnesmål, emot hvilkas våda man med här stadgade bevisningsätt, hvori "tu vittnen äro fullt bevis", icke eger något skydd. Man har visserligen häremot invändt, att man icke hos oss hört talas om sådana fall; men jag kan ej tillerkänna denna invändning särdeles värde; ty — mine Herrar — "de döda tala icke", och vi kunna här nere ej vidare inhemta hvad vittnesbörd de någonsin skulle lemna om de kunde tala. Men det är visst, att en känsla af djup fasa genomgått icke blott ett land utan hela den civiliserade verlden, då ett sådant exempel på legalt mördande kommit i dagen; och vi känna slika kriminalfall, hvilkas historia fortlevat i mansåldrar, så djupt hafva de ristat sitt minne i det upprörda folkmedvetandet.

Denna omständighet synes mig nu vara af så utomordentlig vikt, att den förmått häfva all tveksamhet och återföra mig till den ståndpunkt jag under förra riksdagen i frågan intog. Man har visserligen anført sådana särskilda fall, då synnerliga anledningar skulle förefinnas att bibehålla dödsstraffet, såsom t. ex. då lifstidsfängen begår mord eller då flera sådana fångar sammangadda sig samt öfverfalla och döda bevakningen, såsom för några år sedan på Rindön tilldragit sig; men jag frågar, om ej dessa fall icke böra anses höra till sådana olyckor som aldrig kunna helt och hållet förekommas äfven med dödsstraffets bibehållande, och som åtminstone icke stå i ett nödvändigt sammanhang med detta straffs afskaffande eller motsatsen.

Då jag ej vidare vill upptaga Kammarrens tid, får jag endast på dessa grunder förklara, det jag kommer att rösta för bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Hedenberg: Under den debatt, som i dag pågått, har jag med uppmärksamhet afhört de framställningar, hvilka afgifvits för dödsstraffets afskaffande. Sjelf har jag läst åtskilliga böcker och skrifter i ämnet för och emot; och jag må erkänna, att jag *icke* kommit till den öfvertygelsen, att nödvändigheten kräfver borttagandet af detta straff ur vår lagstiftning för närvarande. Tvärtom har jag genom de af flera föregående

ende talare — hvaribland må nämnas Herr Ribbing -- anförda skäl funnit mig ytterligare öfvertygad och styrkt i min tro, att dödsstraffet *bör* stå kvar i strafflagen såsom samhällets nödvärn mot gröfre brottslingar samt att detsamma *bör* tillämpas, så länge allmän och enskild säkerhet det fordrar.

Jag yrkar fördenskull afslag å Lag-Utskottets förevarande Betänkande, men jag ber, innan jag afstår från ordet, att få uppläsa ett stycke ur Grefve Sparres reservation, emedan dess innehåll bidragit att stadga min öfvertygelse i frågan. Det återfinnes å sidan 9 i Betänkandet och lyder sålunda: "Samhället, hvars ändamål är att, ehuru ofullständigt, på jorden försöka realisera Försynens afsigter, kan icke vara inskränkt i användandet af de medel, som, grundade på rättvisa, tillika visat sig vara oeftergiftigen nödvändiga. Individens lif, ehuru högt det med skäl må skattas, kan således icke sättas högre än samhällets ändamål, då detta sednare fordrar uppoffrande af det förra. Af detta skäl offras ett lands bästa, dess mest oförvitlige söners blod för dess försvar; och det vore en fetischdyrkan att skona endast mördarens. Denne, som hos sitt offer icke respekterar lifvets, af Gud sjelf förlånade gåfva, kan icke af samhället fordra, att det skall uppoffra sitt mål för att skona hans. Frågan om dödsstraffets rättmätighet sammanfaller således med den om dess nödvändighet. Då ändamålet med allt straff är samhällsordningens upprätthållande, så måste, alltid med iakttagande af rättvisans fordringar, hvilket är första villkoret för samhällsordningen, de straff användas, som verka till detta mål. De råare naturer, som, efter att hafva äfventyrat allt, icke hafva något annat att förlora än lifvet, hvilket de också med brottslingens feighet hålla öfvermåttan kärt, måste veta, att de för den yttersta grad af grymhet icke kunna påräkna straff-frihet. Lagens svärd måste, till ett värn mot dessa våldsamma, medmenniskors lif ringaktande naturer, hänga öfver deras hufvuden. En mild, men rättvis, efter brotten och den allmänna rättskänslans fordringar lämpad straffbehandling är villkoret för samhällets bestånd. Hvilka invändningar man än må framställa mot dödsstraffet, säger en känd statsman, så är dess verkan att förekomma iteration och att injaga skräck hos förbrytaren oemotsäglich. Må således dödsstraffets användande i möjligaste måtto inskränkas, må afrättningar blott i högst sällsynta fall ega rum; låtom oss hoppas att dessa fall endast med långa mellantider skola inträffa; men må straffet kvarstå såsom en ultima ratio, af rättskänslan och nödvändigheten utkräfd, vittnande om samhällets magt i de fall, der icke ens nåden bör mellankomma."

Jag förnyar min anhållan om proposition å afslag.

Herr Svensén: Då jag i afton för fjerde gången ämnar lägga mitt *ja* i urnan för dödsstraffets afskaffande, torde Kammarern ursäkta, att jag med några ord beledsagar detta mitt votum.

Här har blifvit yttradt, att, då Bonde-Ståndet första gången vid 1862 och 1863 årens riksdag enhälligt röstade för dödsstraffets utplånande ur Svenska lagstiftningen, detta skulle hafva inträffat, emedan Bonde-Ståndet då ej trodde fara vara förhanden, att något resultat skulle följa af en sådan omröstning. En dylik tolkning af Ståndets beslut är lika fördömlig

för uttolkaren som den är vanärande, om den vore sann, och jag har förenskull icke kunnat underlåta att deremot nedlägga min kraftigaste protest till protokollet, innan jag öfvergår till sjelfva ämnet för debatten.

I sådant hänseende är min öfvertygelse att, om man än med *theoriens* tillhjälp tror sig kunna aldrig så mycket bevisa dödsstraffets rättmätighet, uppfattningen dock blir en helt annan, om man, såsom sig bör, äfven lyssnar till det praktiska lifvets vittnesbörd. Derföre tror jag, att man måste göra sig reda för den uppfattning af denna stora kultur- och humanitetsfråga, som är rådande hos sjelfva *folket*. Och att de djupa lederna af nationen betrakta dödsstraffet icke såsom nödvändigt och berättigadt utan fastheldre såsom en grymhet, detta kan jag bestyrka, åtminstone hvad beträffar allmogen inom den krets, jag närmast känner. Detta är också, synes det mig, helt naturligt. Man säger väl, att lagen straffar *mannen*, men på samma gång drabbar den tungt och obevekligt *hustrun* och *barnen*. Derom kunde åtskilligt vara att säga, men jag öfverlemnar det till hvar och ens egen reflexion.

Såsom sagt, jag har talat med folket. Jag har äfven varit närvarande vid dödsdoms verkställande och jag har visserligen förmärkt, att folket åsett förrättningen med förskräckelse, men jag har dock icke hört, att de funnit det blodiga skådespelet *afskräckande*. Ty man vet, att, då på ett ställe afrättning egde rum, mord samma dag blef på den platsen begånget.

Och om än till stöd för dödsstraffet exempel kunna anföras från andra länder, se vi dock, huru exemplen vexla till fördel för den ena åsigten och den andra eller för båda. Sjelf är jag liffigt öfvertygad, att kulturen i vårt land hunnit utvecklas så, att vi icke böra stå efter verdens öfriga länder. Ja, jag skulle vilja, att vi ginge *framför* alla nationer i en så vigtig kulturfråga som denna. Hvad särskildt angår Frankrike, står Sverige i *allmän* upplysning säkerligen långt framom detta land. Der lär det egentliga folket ännu vara försänkt i så djup okunnighet, att den stora mängden hvarken kan läsa eller skrifva. Hos oss veta vi, att förhållandet till vår heder är beskaffadt helt annorlunda.

Till de upplysande anföranden, som i dag afgifvits, vill jag icke försöka att lägga flera ord; men jag vill i hvad på mig ankommer bidra dertill, att denna ärade Kammare för sin del icke frångår sin förledet år uttalade mening om dödsstraffet och för dess afskaffande. Väl har jag i fråga om andra ledamöters tänkesätt nu fått erfara, hurusom en talare och representant från Blekinge, hvilken redan år 1865 högtidligt förklarade, att han framför allt önskade, att detta barbariska straff måtte skyndsamt utplånas ur lagen, nu lika högtidligt gifvit tillkänna, att han ansåge det böra der kvarstå. Tiden kan rubba åsigt — jag vill ej förneka det — men jag kan försäkra, att i förevarande fall förhållandet, mig veterligen, icke är sådant i allmänhet i landet, ty jag har samtalat i ämnet med många förståndige män och de hafva alla sagt: "tag bort dödsstraffet."

Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Ridderstad: Herr Talman, mine Herrar! Allt sedan frågan om dödsstraffets upphäfvande blef föremål för offentlig behandling, har jag hän-

gifvit mig deråt. Inför mitt omdöme hafva också många skäl talat därför. Af dem tillåter jag mig att här andraga ett enda.

Kastar man en blick i brottmålsannalerna, så finner man der att det stora flertalet, som finnes tecknadt å dess blad, utgöres af personer, som tillhöra de mindre bemedlade, de arbetande, de fattigare klasserna.

Hvadan kommer sig detta?

Äro icke äfven de barn af samma allgode fader, trampa icke äfven de samma jord, lefva icke äfven de under samma himmel, äro icke äfven de uppfostrade i samma religiösa troslära, äro icke äfven de af samma kött och blod?

Visserligen!

Hvadan kommer sig då detta egna och beaktansvärda förhållande?

Svaret kan icke blifva mera än ett.

Det härleder sig från mindre goda, för att ej säga dåliga institutioner.

Det vore måhända icke omöjligt för mig att närmare belysa och utreda detta påstående, att framhålla mer än ett i de arbetande klassernas ställning ogynnsamt ingripande förhållande att ådagalägga behovet af ganska väsendtliga reformer i flera hänseenden, att påpeka huruledes nödvändigheten af en omgestaltning i djupet af samhällsförhållandena arbetar sig fram till en fråga för dagen; men dessa ämnen äro allt för omfångsrika att nu behandlas; tid och tillfälle tillåta det ej heller.

Följderna af nu ifrågavarande, mindre gynnsamma institutioner, utblifva likväl icke.

Sålunda växer och utbreder sig allt mera och mera misstroende och misströstan, samt ligkiltighet för fosterland och hem. Arligen tilltager därför äfven deras antal, som öfvergifva fädernejorden och begifva sig till Amerika, i förhoppning att der finna förhållanden, som bättre motsvara de mänskliga anspråken, arbetarens behof och rätt. Men ej nog härmed. Stige vi ned inom sjelfva familjerna, hvad finna vi längst ner? Armod och fattigdom, bekymmer och elände. Men det finnes ännu ett värre. Vi veta nemligen att i nödens och uselhetens fotspår — laster och brott frodas och växa.

Sådana äro resultaterna, till en icke ringa del härflytande från, för de mindre bemedlade klasserna, mindre ändamålsenliga institutioner.

När man nu säger, att dödsstraffet skall och bör kvarstå i vår lagstiftning såsom en skräck för brottslingen, så innebär det, om ock indirekte, att det också skall kvarstå såsom ett skyddsvärn för de dåliga institutionerna. Det är klart. Vill man ej förbättra institutionerna, som till en del förorsaka brottsligheten, så blifver dödsstraffet, bibehållet såsom skräck för det sednare, ett värn för de förra.

Härutinnan tror jag att det ligger ett viktigt talande, ett stort skäl för att så fort som möjligt aflysa dödsstraffet ur vår lagstiftning, samt i stället beträda en bana af erforderliga och nyttiga reformer. Dödsstraffets bibehållande förefaller mig såsom en blodig punkt satt framför behovet af förbättringar i och för de lägre samhällsklassernas ställning.

Man säger, och må hända med skäl, ehuruval jag icke gerna derpå vill tro, att, ifall dödsstraffet borttages, brottens antal skall ökas. Derpå svarar man, att dödsstraffet i sådan händelse åter kan upptagas, och andrager såsom exempel på möjligheten deraf flera andra länder, som så tillvägagått. Jag tror likväl icke att detta exempel är efterföljansvärdt. Hvad

man en gång med lefvande öfvertygelse upphäft eller borttagit, bör man aldrig åter upptaga. Hvarför man i utlandet nödgats ånyo erkänna dödsstraffet, är, säger man, därför att brotten ökats, men dessa hafva helt enkelt ökats därför att man, efter dödsstraffets upphäfvande, uraktlåtit att vidtaga reformer i de arbetande klassernas belägenhet. Hade man gjort det, skulle man säkerligen icke behöft åter upptaga det omenskliga straffet. Reformernas väg är den enda, som förer till ett bättre, den utgör de goda sedernas, civilisationens väg. Endast på den kan man höja de fattige, det arbetande folket till ett bättre, både i andligt och verldsligt afseende. Höjer man sålunda dem, höjer man hela landet. Dessa klasser, de arbetande, utgöra den stora bas — den granitklippa, hvarpå hela landet står. Man bör med stolthet stödja sig mot det glänsande granitblocket, icke trampa det till grus med sin fot. Dessa klasser äro våra armar, våra ben. Landets odling verkställes och går framåt genom dem. De utgöra ännu i dag de friskaste krafterna i vårt land. Depravationen har ännu icke trängt försöfande ned till dem. De utgöra den kärna, hvarur, endast den blifver rätt omhägnad, den kraftigaste stam och bästa frukt skola växa. Mätte man rätt allvarligt betänka detta!

Man har sagt, att det är sederna, som skola omskapa lagarne, och icke lagarne, som skola omskapa sederna. Jag är öfvertygad om att båda kunna vaxelbyta inflytande på hvarandra.

Härpå skall jag äfven lemna bevis.

Under en del af vår egen medeltid fanns hvarken kyrkfrid, hemfrid eller qvinnofrid. Våldet herrskade temligen lössläppt. Då uppstod en kraftig man och skref lagar så i det ena, som andra och tredje fallet, och våldet försvann småningom. Här var det gifna lagar, som framkallade bättre seder. Att upphäfvandet af otidsenliga och barbariska lagar jemväl förbättrat dem, derpå saknas ej heller exempel i vår historia. Redan 1734 års lag förminskade betydligt straffkategorierna emot hvad förhållandet förut var; och vår sednast antagna kriminallag har ytterligare reducerat dem. Samhällets vinst blef, äfven i detta fall, ökad sedlighet. Man skulle kunna säga att landet för hvarje ny dödsstraffskategori, som blifvit borttagen, gått i förädlad riktning framåt. Fördenskull tror jag nu äfven att tiden är inne att fullständigt upphäfva dödsstraffet. Det vore endast att aftvä vår lagstiftning den sista blodfläck, som besudlar den.

Under den diskussion om dödsstraffet, som i dag försiggått, hafva de båda motsatta åsigtorna pröfvat sina krafter, mätt sina vapen med hvarandra. Jag erkänner beredvilligt att man å båda sidorna utvecklat stor skicklighet samt en ganska lysande bevisning. Åtskilliga påståenden och satsar kunde måhända ännu återstå att upptaga och genmäla. Jag lemna likväl detta derhän. Motståndarne till dödsstraffets afskaffande hafva — på ett par undantag när — i allmänhet väl erkänt att detta straff var af omensklig natur, men att tiden icke ännu var inne för dess upphäfvande. Hvem kau likväl tilltro sig med visshet säga när stunden är inne för en reform af den egenskap, som den nu ifråga? Hvem är väl så skarpsynt att på tidskalan förmå utpeka det rätta ögonblicket *nu*, hvarken förr eller sednare? Vid utfordrandet af alla reformer, hafva motståndarne sagt: "tiden är ej ännu inne"; men reformer ha' blifvit ge-

nomförda och gemenligen i deras välsignelsebringande resultat bevisat att ögonblicket verkligen var inne.

Bestämmandet af det *rätta* ögonblicket är i nu förevarande fråga viktigare än i andra fall. Hvarje försummadt ögonblick *kan* gälla ett meniskolif, ett hufvud. Motståndarne till denna reform ikläda sig ansvarigheten dertför. Svare de då inför Gud och menniskor!

Jag kommer att votera för dödsstraffets afskaffande.

Herr Björck: Af hvad under dagens diskussion hittills förekommit, ser det ut, som om man skulle vara på väg att komma till den erfarenheten, att kontinuiteten i åsigt och beslut inom våra nya konstitutionella institutioner icke vore synnerligen mycket att räkna på, och att mången, som förut uttalat sig för en viss pröfning af frågan, nu är benägen att se den från en annan synpunkt. Icke vill jag klandra, att man undersöker saken eller ens att man viker för skäl, men icke kan jag heller erkänna det såsom en förtjenst, att man den ena gången omfattar den åsigt och den andra en annan. Men skulle emellertid det vara fallet, att meningen inom Kammarerna i detta viktiga ämne vore på väg att vända om, och att en dylik reaktion i tänkesätten håller på att inträda, då är det väl, att sådana ske ju förr desto heldre. För min del har, oaktadt den tid, som förflutit från sistlidne riksdag, jag likväl icke haft anledning att frångå den åsigt jag då uttalade, den nemligen, att dödsstraffet både kan och bör afskaffas.

Jag medgifver väl att, om man låter saken förblifva i sitt nuvarande skick, den utvecklar sig sjelf, men dock med det bestämda vilkoret, att domaren uppfattar sin pligt så, att han *icke* tillämpar dödsstraffet, när det *kan* undvikas, och att, då han med lagen i hand *nödgas* afkunna dödsdomen, den Kongl. nåden ovilkorligen träder emellan. Men i sådant fall, mine Herrar, är ju saken ett hyckleri, och vill man betaga den denna egenskap, kan det ej ske utan genom uppoffring af ett eller annat lif. För min del vill jag icke bidraga till ett sådant handlingssätt, och dertfore kommer jag att med min röst, då voteringen eger rum, uttala mig för Lag-Utskottets Betänkande.

Jag ville göra det äfven på annat sätt med anförande af grunder och skäl, men jag må bekänna, att jag icke har några *nya* att framlägga. Icke desto mindre tror jag mig kunna tjena saken i någon ringa mån genom att till besvarande upptaga några af de anmärkningar, som i dag blifvit framställda emot den mening, jag bekänt mig hylla, och hvilka jag ej hört vidröras. Möjligt kan dock vara, att en eller annan talare både vidrört och vederlagt dem, ehuru det undfallit min uppmärksamhet.

Jag vill då först yttra mig i afseende å den *formela* behandlingen.

Man har sagt, att den nya lagen bör få verka och att dess system så väl som sammanhanget inom detta bör af erfarenheten vara pröfvadt, innan ändring sker, samt att denna pröfning ännu återstår. Men här är icke fråga om något system, derom blir fråga först i andra rummet. Första frågan är en helt annan. Den gäller en *straffart*. Och denna är visserligen icke ny. Nej, det är snarare den äldsta måhända, som finnes. Det förhåller sig väl så, att den nya strafflagen var länge förberedd, men den var dock föga känd af allmänheten och likväl måste den i sin helhet

antagas. Frågan var således ny för allmänheten, och därför har jag ansett, att det var på tiden, att man såg sig om, huruvida man verkligen lyckats träffa den allmänna meningen. Jurister hafva skrivit lagen och Riksdagen har gillat den, men för nationens flertal var den okänd, och den allmänna meningen hade icke blifvit hörd, emedan hon icke hunnit bilda sig. Den har först blifvit väckt genom lagens tillämpning och behöft tid att bestämma sig. Den har dock nu mer eller mindre allmänt uttalat sig dels här och dels inom den förra Representationen. Och *nu* säger man, att man icke skulle hafva rätt att röra vid lagen och taga den under pröfning, oaktadt det är faktiskt, att en af lagstiftningens faktorer, det allmänna rättsmedvetandet, icke varit med om denna lag. En annan fråga är om något allmänt rättsmedvetande om dödsstraffets obehöflighet i verkligheten finnes i landet. Det enda beviset man kan hafva på dess befintlighet, är hvad som förekommer i pressen eller yttras af ombuden från de olika trakterna af landet. Och vill man pröfva, hvad allmänna meningen är i en fråga som denna, har man knappast något annat att hålla sig till, än hvad som sålunda framkommer. Hafva åter Kammarens ledamöter funnit, att åsigtorna i landet icke äro desamma som af dem här gifvits tillkänna och förfäktats, då medgifver jag, att man kommer i en svårare ställning. Men hvad man i sådant fall måste fordra, är, att de hvar för sig redligt uttala detta; att de förklara: "allmänna meningen i vår ort är icke den, som vi vid sistlidne riksdag tillkännagäfvö." Detta har dock icke skett, och jag tror således tills vidare, att man bör kunna antaga, att allmänna meningen uttalades förra riksdagen.

Det har ock blifvit yttradt, att man borde i afseende å den ifrågasvarande lagförändringen gå till väga så, att man först skulle sätta ned straffet för de brott, som komma närmast detta. Till dess borde dödsstraffet kvarstå. Hvad man än må säga om strafflagen, tror jag man kan vara ense derom, att straffbestämmelserna i densamma äro skarpa nog och att de i många fall kunna tåla att nedsättas. Detta bör således ske, äfven om dödsstraffet icke borttages; men man kan knappast vänta, att det skall ske, förrän den svåraste straffarten är bestämd. Svårigheten att ersätta den nu gällande och att åstadkomma ett lämpligt förhållande mellan den svåraste och de mindre svåra, med afseende å brottens inbördes förhållande, skall säkerligen icke finnas öfvervinnerlig. I alla fall gäller denna anmärkning endast *sättet*, men icke tiden för reformens genomförande.

Vidare har man anställt jmförelse mellan Sverige och andra stater, och man har betonat, att de stora kulturländerna icke vågat upphöra med tillämpningen af detta straff. Särskildt har man framhållit Frankrike och England. Ja, mine Herrar, jag vill icke förneka, att dessa länder i många hänseenden stå framför oss, men jag påstår, att det blott är *vissa klasser* der, som innehafva denna högre bildning. Deremot står i Frankrike och England sjelfva folket i många hänseenden vida lägre än det Svenska. Den Engelska allmänheten har uppfostrats under tvånget af de mest blodiga lagar och sett lif spillas för relativt ringa brott. I Frankrike är man sedan länge van att icke skatta ett menniskolif särdeles högt. Uppfattningen der om dödsstraffet är också och måste vara en helt annan än hos oss.

En talare har likväl anmärkt, att i Tyskland dödsstraffet vore bibehållet och sagt, att vi därför ock böra göra det. Men huru vet denne talare, med någon visshet, af hvad anledning detta förhållande ännu eger rum; om det skett af moraliska anledningar eller om det icke föranledts af — politiska skäl.

En annan talare har frågat, huru man vill försvara, att man önskar borttaga dödsstraffet ur kriminallagstiftningen, då det icke lärers kunna afskaffas i krigslagstiftningen. För min del går jag icke in på den åsigten, att dödsstraffet icke skulle vara *i sig* rättmätigt, om det är behöfligt och nödvändigt. Och ser man saken från den sidan, torde man få medgifva, att i krigsartiklarne detta straff bör kvarstå, så vida det der är nödvändigt och verksamt, hvilka ändamål det deremot icke uppfyller i den allmänna lagen.

För min del tror jag, att man med temlig trygghet bör kunna fästa afseende å den förmildring i sederna, som på sednare tider gjort sig gällande. Man frågar måhända, huruvida dessa mildare seder gifvit anledning till dödsstraffets inskränkning eller huruvida utplånandet af detta barbariska straff ur lagstiftningen mildrat sedernas råhet. För min del anser jag, att man icke med visshet kan besvara en sådan fråga, men tror att detta lyckliga förhållande är att söka i en för båda gemensam källa, sedlighetens och bildningens framsteg; och jag är öfvertygad, att denna sedlighet och bildning alltjemnt är i ett bestämdt fortgående. Och om detta är fallet, hemställer jag till Eder, mine Herrar, huruvida icke de möjliga äfventyren af dödsstraffets upphäfvande skola uppvägas genom denna fortgång i sedlighet och upplysning, hvilken för öfrigt, enligt min tanke, verksamt befordras af sjelfva lagstiftningen.

Jag är alltså förvissad, att man icke skall behöfva på något sätt ångra, om man nu genast tager det steget ut, då, efter hvad man numera har anledning hoppas, dödsstraffet i allt fall skall komma i verkligheten att upphöra.

Herr Hörnfeldt: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva, att jag sluter mig till den sidans talare, som yttrat sig för dödsstraffets afskaffande. Jag röstar för bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Lundström: Då de olika grundsatzernas målsmän här redan utförligt uttalat sina åsikter, så kan jag yttra mig kort. De högt ärade Herrar, som talat för dödsstraffets bibehållande, hafva öfvertygat mig derom, att min åsigt att detta straff icke bör afskaffas, är riktig. Jag anser att det bör kvarstå alternativt. Hvad beträffar opinionen i landet, så är min öfvertygelse, att densamma är för dödsstraffets bibehållande. På dessa skäl och de, som af öfrige talare blifvit uttalade för detta straffs kvarstående i vår strafflag, yrkar jag ogillande af Utskottets Utlåtande.

Häri instämde Herr *Ljuslin*.

Herr A. von Proschwitz: Jag anhåller att få till protokollet antecknad, att jag äfven nu kommer att rösta för dödsstraffets bibehållande och att denna min åsigt befastats genom den diskussion, som i dag i denna fråga förevarit. De många skäl, som af motsidans talare an-

förts, hafva icke rubbat min öfvertygelse. Hvad skulle återhålla en lifstidsfånge eller dylika brottslingar, som hunnit spetsen af brottets skala, om dödsstraffet vore afskaffadt? En annan talare har trott sig veta hvart de komma, som blifva afflivade, men hvart komma då de mördade? Männe icke de ofta skickas mera oberedda ur verlden. Jag yrkar afslag å Utskottets Utlåtande.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tror icke att det tjenar till något att vidare orda i denna fråga. Jag vill blott hafva till protokollet antecknadt, att jag anser, att dödsstraffet bör ju förr dess hellre afskaffas. Jag röstade för denna åsigt nästliden riksdag, men ansåg det icke då nödvändigt gifva min mening öppet tillkänna, emedan samma mening då hyllades af flertalet af Kammarens ledamöter, men i afton har jag funnit meningarne så delade, att jag tror mig böra uttala min åsigt. Skulle jag hafva misstagit mig, så har nu en sådan reaktion inträdd, att jag icke befarar det mitt votum kan bidraga till våldiga följder, emedan dödsstraffet nog kommer att stå kvar tillräckligt länge ändå. Jag vidblifver min åsigt och röstar för bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Anders Gudmundsson: Jag har ifrån första stunden talat emot dödsstraffets afskaffande. Hvad opinionen i landet beträffar, så är det min öfvertygelse att folket anser det vara nödvändigt att dödsstraffet kvarstår. Många hafva talat om grymheten mot de brottslige, men få har talat om den oskyldige, oberedde mördade, hvars blod ropar hämnd. Jag fortfar med så mycket mer skäl i min öfvertygelse om detta straffs nödvändighet, som jag pröfvat saken från alla sidor. Man tänker icke på de marter oskyldiga människor måste undergå för mördares skändliga händer. Jag skulle icke motsätta mig Utskottets mening, om jag visste, att, sedan dödsstraffet blifvit afskaffadt, inga mord mera komme att föröfvas. Jag tror emellertid att man i min ort skulle med mycket ogillande mottaga underrättelsen om att Riksdagen beslutat att afskaffa dödsstraffet. Då frågan förevar i Bonde-Ståndet gick förslaget igenom med 3 eller 4 rösters pluralitet; beslutet uttryckte således på intet vis hela Ståndets opinion. Jag röstar Nej!

Herr Bjerkander: Jag har under de tvänne sistförflutna riksdagarne icke yttrat ett ord i denna fråga; men vid 1863 års riksdag, då den nya strafflagen behandlades i Bonde-Ståndet, yttrade jag att den allmänna meningen i landet icke var mogen för en så stor reform och att det stora flertalet af Svenska folket med den största oro skulle emottaga underrättelsen om dödsstraffets afskaffande. Jag hade icke heller denna gång tänkt att begära ordet, men då det gått så långt, att man såsom stöd för påståendet, att den allmänna opinionen i landet skulle vara för dödsstraffets afskaffande, åberopat Bonde-Ståndets beslut vid tvänne riksdagar, och sagt att detta skulle vara enhälligt, så vill jag påminna derom att vid riksdagen 1863, då denna fråga förevar, fattades beslutet om dödsstraffets afskaffande med 40 röster mot 37, således med 3 rösters pluralitet, och vid den följande riksdagen skred man icke till votering, emedan ingen begärde det; men meningarne voro då som förut mycket delade. Man

har här skärskådat förslaget från flera sidor, man har för sådant ändamål sett det äfven ur religiös synpunkt. Om den religion vi bekänna grundar sig på bibeln, så finnes der i Gamla Testamentet dödsstraff bestämdt för flera förbrytelser, och man skall icke finna något ställe i det Nya, der det är afskaffadt, såsom förhållandet är med åtskilliga andra bud och stadgar under den Mosaiska tiden. Under sådant förhållande får man väl antaga att dödsstraffet ur religiös synpunkt är berättigadt, och att samhället, men icke individen, har rättighet att afhända en missdådare lifvet. Ser man saken ur rättslig synpunkt, så frågas om det kan vara rätt, att den skonas till lifvet, som med berädt mod mördat sin medmänniska, och om det är rätt att genom skonsamhet mot sådana missgerningsmän blodskulden skall falla på hela samhället. Man säger, att mördaren blir genom döden alltför hårdt bestraffad, men är icke den mördade i en långt svårare ställning. Mördaren åtnjuter beredsetid och religiös undervisning; något sådant kommer icke den som mördas till godo. Icke heller äro våra fängelser sådana, att de förmå att förvara sådana grymma brottslingar. Många talare hafva yttrat sig om opinionen i deras hemorter. Hvad min hemort beträffar, så, med undantag af ganska få personer, har jag icke träffat några, med hvilka jag talat om saken, som icke yttrat, att de för ingen del vilja hafva detta straff helt och hållet borttaget. Under sådana förhållanden anser jag det vara hvarje representants pligt att uttala sin öfvertygelse och jag för min del afstyrker bifall till Utskottets Betänkande.

Häri instämde Herr *Eric Ersson* från Gefleborgs län.

Herr Medin: Vid pleni början var det ej min mening att yttra mig, emedan jag var öfvertygad, att vi skulle få frågan i nog många och långa tal utredd, men, på grund af ett yttrande af en bland mina gamla ståndsbröder, finner jag mig uppmanad att för några ögonblick anhålla om ordet, icke för att gifva min åsigt i denna fråga tillkänna — den är förut känd — utan för att besvara det der yttrandet, som den gamle representanten från Östergötland i dag på förmiddagen uttalade.

Han sade nemligen, att vid tvänne föregående riksdagar Bonde-Ståndet enhälligt beslutat dödsstraffets afskaffande. Detta är dock ej med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Vid 1862—1863 årens riksdag föregick inom Bonde-Ståndet en ganska skarp debatt i frågan; äfven jag yttrade mig, och de åsichter, jag uttalade, finnas i protokollet antecknade, ehuru jag icke nu vill besvara Kammaren med att afhöra dem. Emellertid blef utgången efter en lång diskussion den, att beslut fattades om dödsstraffets afskaffande — med en majoritet af blott 3 röster; och detta lär väl icke någon kunna påstå vara en betydlig majoritet. Deremot väckte vid 1865—1866 årens riksdag Herr Rosenberg i samma Stånd ett slags bemedlingsförslag, eller ett förslag om suspension af dödsstraffet under en tid af 10 år. Vi diskuterade frågan, men ingen votering begärdes; allmänna meningen inom Ståndet var, att förslaget ej var verkställbart, men emellertid blef ett bifall eller godkännande af förslaget ansedt såsom Bonde-Ståndets beslut. Så har frågan gestaltat sig. Hon är nu på samma punkt som vid 1862—1863 årens riksdag. Jag kan för min del icke på något sätt förstå, att här inträffat omständigheter, som

böra förändra min öfvertygelse om att dödsstraffet bör bibehållas. Jag frågar: har någon, som ej förtjenat dödsstraff, fallit offer därför? "Nej!" svarar jag och säger med skäl! "Nej!"

Jag har icke ändrat och kommer icke heller att ändra, huru ofta än frågan må förekomma, den ståndpunkt, hvilken jag från början intagit i densamma, och lägger med lugn i urnan mitt nej till Lag-Ütskottets förslag.

Herr Kinmanson: Då jag delar deras mening, som anse, att dödsstraffets afskaffande är ett mål, som bör eftersträvas, men att tiden för afskaffandet ännu icke är inne, kunde det vara uog att instämma med talarne för denna åsigt; dock skulle jag önska att med några ord få lemna en antydning om förhållanden, som med frågan hafva nära sammanhang.

Dödsstraffets afskaffande kan icke utgöra en åtgärd af kultur i annat fall än såvidt det är en följd af en sann och allmänt rådande uppfattning af det goda och rätta. Om än mildare seder sålunda skola betinga mildare strafflagar, är det dock å andra sidan otvifvelaktigt att strafflagarne hafva förmåga att genom sina bestämmelser uppfostra nationen och göra den mottaglig af lindrigare straff för svårare förbrytelser. Detta sker företrädesvis derigenom att till en början ringare öfverträdelse beläggas med billiga och väl lämpade påföljder.

Man kan fråga, om i detta hänseende bestämmelserna i vår nuvarande strafflag äro till alla delar väl afpassade efter folkets lynne? Att så ej är, må ett exempel visa. I strafflagen kvarstår ännu fängelse vid vatten och bröd såsom förvandlingsstraff. Då någon, som blifvit till böter dömd, saknar tillgång till deras gäldande, skola desamma förvandlas till fängelse vid vatten och bröd. Men hvad, som på detta sätt bör undgås, är ofta ingenting annat än en i sig sjelf ringa öfverträdelse af någon polisförfattning eller ordningsstadga. Strafflagen utgår sålunda från den åsigt att, då en Svensk man, som är obemedlad, råkar begå en så beskaffad förseelse, det icke är nog att han någon viss tid berövas sin personliga frihet; han bör derunder äfven tillfogas den kroppsliga plåga, hvilken vatten- och brödstraffet medför. Bibehållandet af denna straffart är en orättvisa emot den fattigare befolkningen och bidrager att göra den mindre ömtålig för ännu svårare straff. Vatten- och brödstraffets utplånande ur lagen skall i sin mån förbereda dödsstraffets afskaffande. På Kammarrens bord hvilat ett förslag, som, ehuru ej tillhörande kriminallagstiftningen, dock afser stadganden angående frihetens förlust, eller förslag om inskränkning af bysättningstvånget, hvars fullständiga upphörande utan tvifvel skulle hafva den mest fördelaktiga inverkan. Sådana reformer, som de nu nämnda, föra alla in på den väg, som leder till det önskvärda mål, hvarom fråga nu uppstått.

Vår tid utmärker sig genom sträfvande efter jevnlighet för alla i det verkligt goda, och den uppmanas dertill af den känsla af ömsesidigt ansvar, hvilken en sann uppfattning af kristendomens idé framkallar. Dessa sträfvanden yttra sig företrädesvis på tvänne sätt, dels genom bemödandet att medelst upprättande af undervisningsanstalter sprida kunskaper och upplysning, dels genom en allvarlig och tillika välvillig fattigvård, som

bistår dem, hvilka sakna kraft eller dukat under för den menckliga ofullkomligheten. Fortgåendet på denna väg skall också leda till dödsstraffets afskaffande.

Då jag i dag röstar emot någon åtgärd i denna syftning, sker det af fruktan att dödsstraffets borttagande redan nu skulle jemväl borttaga föreställningen om mord såsom ett förskräckligt brott och att derigenom mängas lif kunde äfventyras; det sker derföre, att, sedan förliedet är den ena underrättelsen efter den andra meddelats om mord af den svåraste beskaffenhet, föröfvade inom landet, det icke vore riktigt af Representationen att till svar å dessa brott afskaffa ett dödsstraff, som dessutom i lagen endast är vilkorligt stadgadt.

Öfvertygelsen derom, att det ännu är för tidigt att fullständigt borttaga dödsstraffet, må kunna misstaga sig, den lika väl som en motsatt mening; men den kan också i lika mått vara förenad med önskan att främja upplysning och odling, och med lika fog vara grundad på människovänliga åsichter. Då jag nu gifver min röst emot Lag-Utskottets förslag, eger jag ock den förhoppning att lagens tillämpning uti förevarande fall skall blifva sådan, att ingens rättskänsla deraf såras.

Herr Uhr: Det är redan längesedan man börjat ropa på proposition, och då jag nu har ordet, hör jag samma rop. Frågan är också så väl utredd af de många sakrika föredragen, att icke någon numera torde kunna tala så väl, att någons öfvertygelse derigenom skulle kunna rubbas. Jag skulle också hafva tegat i denna fråga, men då jag icke vill verka i smyg, får jag tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Sven Nilsson: Under de riksdagar, jag såsom riksdagsman närvarit, har frågan om dödsstraffets afskaffande flera gånger förevarit. Jag har alltid med min röst bidragit till dess bibehållande och Lag-Utskottets nu anförda skäl hafva aldraminst kunnat förmå mig ändra denna min öfvertygelse. Lag-Utskottet har eljest vanligen haft den anmärkningen till hands vid lagförändringar att man ännu icke tillräckligt pröfvat den gamla lagens tillämplighet. Nu har dödsstraffet för få år sedan blifvit antaget såsom alternativt straff i vår lag, då det deremot förut varit positivt stadgadt. Jag tycker Utskottet borde hafva tillämpat sin gamla method i det ifrågavarande fallet.

Jag röstar för dödsstraffets bibehållande och afslag å Utskottets Betänkande.

Herr *Fredricson* instämde.

Herr Hæggström: Då jag begärt ordet, är det icke i den förmätna afsigten att hafva något nytt att tillägga till de många yttranden här afgifvits för dödsstraffets bibehållande, utan derför att jag anser det för min pligt att, i en så vigtig fråga som denna, öppet gifva mitt votum tillkänna; och då jag vid sistlidet års riksdag af full öfvertygelse om nödvändigheten af dödsstraffets bibehållande, röstade för dess kvarstående

måste jag nu af samma orsak yrka afslag å Lag-Utskottets vid denna riksdag afgifna Betänkande.

Herr Renström: Då jag vid föregående riksdag uttalat min åsigt i denna fråga, skulle jag icke hafva förlängt diskussionen, derest icke min uppmärksamhet blifvit fästad vid förhållanden, som jag ber att med några ord få vidröra. Ju längre diskussionen pågått har det nemligen synt mig allt mera klart, att stämningen inom Kammaren nu icke är densamma som föregående år. Då frågan under sista riksdagen behandlades, framställde väl förfäktarne af dödsstraffets bibehållande sina åsichter, men med en särdeles betänksamhet och varsamhet, medan motståndarne å sin sida redan från början tycktes temligen säkra om segern. Nu synes mig åter förhållandet vara alldeles omvänt. Hvadan kommer sig då denna oväntade förändring? Hvilka stora och ingripande omständigheter hafva sedan dess inträffat? Hvad är det som kunnat verka å ena sidan en sådan modlöshet, ett sådant vankelmod, å den andra sidan så mycken bestämdhet, sådan säkerhet? Detta torde vara svårt att förklara, dock synes det mig, som om ett par faktorer härvid ej varit utan sitt inflytande. Den ena är det anförande i denna fråga, som af en ädel och hög personlighet redan tidigt på annat rum under denna riksdag framställdes: ett yttrande, som svårt tynger i vågskålen. Den andra är kanske icke heller att förbise: nemligen det sorgligt olyckliga sätt, hvarpå en viss organ inom pressen kastade sig häröfver och föranledde en harmfulm reaktion. Nu, ehuru mycket jag respekterar en åsigt, som grundar sig på en verklig öfvertygelse, synnerligast då den framföres så lugnt och värdigt som här, kan detta dock icke rubba min egen åsigt. Men ännu mera måste jag beklaga, om de excesser, jag vidrört, skulle inom Kammaren kunnat hafva ett sådant inflytande, att Kammaren därför skulle glömma den åsigt, den för knappast 10 å 11 månader sedan med så stor majoritet uttalat. Det synes mig oförklarligt, huru ett sådant vacklande, en sådan tvekan skulle kunna få ega rum i en fråga, som för så kort tid sedan väckte Kammarens varmaste sympathier. Jag ville icke tro på en sådan omkastning, en sådan ombytthet, men *måste* dock göra det. För min del har jag dock härigenom blifvit uppkallad att ännu en gång uttrycka de innerliga önsknningar, de varma sympatier jag fortfarande hyser för frågans lösning. Jag går i afgörandets ögonblick med samma mod, men med mindre förtröstan, till valet, dock skall jag äfven nu bevara åt mig medvetandet, att endast åt den, som gifvit lifvet, men också endast och allenast åt *honom*, hafva öfverlemnat rätten att taga det.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Jag har icke begärt ordet för att förlänga diskussionen, icke heller därför att jag vill angifva några skäl för eller emot, ty sådana äro å båda sidor förut framhållna, men jag anser för min pligt att i en fråga af sådan vikt som denna tillkännagifva min tanke. Jag har under trenne riksdagar deltagit i denna frågas behandling. Jag kan icke neka, att jag vid den första riksdagen var tveksam i afseende å den röst jag borde lägga i urnan. Alltsedan har jag stärkts i min öfvertygelse, att detta barbariska straff bör afskaffas.

Denna öfvertygelse har hos mig blifvit allt fastare, och jag röstar således för bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Magnus Svensson: Jag får tillkännagifva, att jag för min del röstar för dödsstraffets bibehållande.

Herr Anders Eriksson: Jag vill blott gifva tillkänna att den åsigt, som i dag uttalat sig för bifall till Lag-Utskottets Betänkande, är öfverensstämmande med min öfvertygelse att dödsstraffet bör afskaffas, hvadan jag röstar bifall för Lag-Utskottets Betänkande i nu förevarande fråga.

Herr Åstrand: Emedan diskussionen redan räckt i närmare nio timmar vill jag blott gifva tillkänna att jag för min del röstar afslag å Lag-Utskottets ifrågavarande Betänkande.

I detta anförande instämde Friherre *Koskull* och Herr *Kolmodin*.

Herr Grape: Jag ber att få gifva tillkänna, att jag instämmer med de Herrar, som talat för afslag å Utskottets Betänkande.

Herr *Busck* förenade sig i Herr Grapes yttrande.

Herr Jan Andersson: Likasom en föregående talare har äfven jag fyra gånger afgifvit min röst angående dödsstraffet; men då den värde talaren alltid röstat för dess afskaffande har jag lika ofta röstat för dess bibehållande. Af mina komitenter har jag äfven blifvit uppmanad att, så kraftigt jag kan, verka för detta straffs bibehållande, och i denna mening tänker jag äfven atgifva min röst.

Herr Grenander: Jag har vid föregående riksdag uttalat de skäl, som, enligt min åsigt, böra föranleda dödsstraffets afskaffande. Jag har nu under denna diskussion sökt att med uppmärksamhet följa de tänkvärda anmärkningar, som derunder blifvit å andra sidan framlagda, men jag får säga att min öfvertygelse är orubbad. Likasom då spö- och risstraffen afskaffades hafva äfven nu många anmärkningar mot borttagande af dödsstraffet blifvit framställda, men jag hoppas, att en lika allmän belåtenhet, som sedermera visat sig öfver dessa straffs borttagande, äfven skulle komma den ifrågavarande reformen till godo. Af varmaste öfvertygelse röstar jag således för dödsstraffets afskaffande.

Herr Ola Jönsson: Då denna fråga utan tvifvel kommer att genom votering afgöras, ber jag att få tillkännagifva att jag dervid kommer att rösta för bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Wilhelm Nilson: Jag inskränker mig till att tillkännagifva att jag med innersta värme och öfvertygelse står fast vid min under förra riksdagen uttalade åsigt att dödsstraffet bör afskaffas, och jag röstar dertföre för bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Westblad: Jag har begärt ordet endast för att få gifva tillkänna att jag sistlidne års riksdag deltog i Lag-Utskottets förhandlingar och med min röst biträdde det Utlåtande, Lag-Utskottet *då* afgaf. Jag är jemväl öfvertygad derom, att de skäl, Lag-Utskottet *då* hade att förorda dödsstraffets bibehållande, ännu qvarstå. Ännu mera styrkt i min öfvertygelse har jag blifvit genom de sakrika och lärorika föredrag jag i dag i detta ämne hört, och yrkar således afslag å Utskottets Betänkande.

Med Herr Westblad förenade sig Herr *Fredricson*.

Herr Peter Petersson: Jag anhåller att få nämna, det jag instämmer i det af Herr Isberg gifna yttrande i frågan, och röstar således för dödsstraffets bibehållande.

Herr Bergman: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva att jag kommer att rösta för afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Ola Månsson: Jag får tillkännagifva att jag röstar emot Utskottets förslag.

Herr Ola Nilsson från Christianstads län: Då jag är en varm vän af dödsstraffets afskaffande, ber jag att få yrka bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Winkrans: Jag röstar för afslag å Utskottets förslag och bibehållande af dödsstraffet.

Herr Lönnberg: Såsom medlem af gamla Ståndsrepresentationen har jag förr röstat för dödsstraffets afskaffande och gör det äfven nu. Jag kan icke inse nödvändigheten för Staten såsom förnuftig institution att bibehålla denna straffart. Att taga den brottsliga lif och på samma gång atklippa all möjlighet för honom att uppfylla målet för sin existens, det mål han fått af Skaparen att förverkliga, då Staten har så många andra medel att hindra ett förnyadt utbrott af hans brottsliga vilja. Då härtill kommer möjligheten af ett misstag, att en oskyldig kan få lida detta straff, kan jag icke annat än fasthålla min förra åsigt om dödsstraffets olämplighet och bifaller derföre Utskottets förslag.

Herr G. von Proschwitz: Då hvar och en i denna fråga tillkännager sin åsigt, får jag upplysa, att jag nu liksom föregående riksdag anser dödsstraffet böra bibehållas.

Herr Sandstedt: Jag vill endast tillkännagifva, att jag till alla delar förenar mig med den föregående värde talaren.

Herr Åke Andersson: Vid denna likasom vid förra riksdagen röstar jag för dödsstraffets afskaffande och bifaller sålunda Lag-Utskottets förslag.

Herr Anders Jonsson: Jag bifaller Lag-Utskottets förslag om dödsstraffets afskaffande.

Herr Matts Pehrsson: Det synes mig nu vara på modet, att hvar och en uttalar sin mening. Det är icke på grund af mina komitenters åsikter som jag kommer att afgifva min röst — ty bland dem förhåller det sig som i denna Kammare, att den ena vill bibehålla, den andra afskaffa dödsstraffet — utan det är enligt min egen innersta öfvertygelse, som jag nu liksom tillförene röstar för dödsstraffets afskaffande.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, då densamma blifvit redan länge nog diskuterad, men dess vikt kräfvär dock att man uttalar sin åsigt; och får jag tillkännagifva, att jag vid omröstningen lägger min röst i valurnan för dödsstraffets afskaffande och bifall till Utskottets förslag.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: På grund af de skäl, som föregående talare framlagt, hvilka med upplyst urskiljning yttrat sig för bibehållande af dödsstraffet, röstar jag för afslag å Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Ola Larsson: Jag för min del bifaller Lag-Utskottets Ut-låtande.

Herr Rylander: Jag hade icke tänkt begära ordet i denna fråga, men har nu gjort det endast för att tillkännagifva, att jag vid denna likasom vid förra riksdagen kommer att rösta för dödsstraffets bibehållande, samt att mina komitenter äfven instämma i denna min åsigt.

Herr Nils Larson: Jag kommer att bifalla Lag-Utskottets förslag om dödsstraffets afskaffande.

Herr Kallstenius: Jag anhåller att helt enkelt få tillkännagifva, det jag, som, då denna fråga under förra riksdagen behandlades, ej ansåg mig kunna eller böra deltaga uti omröstningen derom, nu deremot af djup och innerlig öfvertygelse nedlägger min röst emot detta Lag-Utskottets förslag och dermed således, såsom min numera stadgade åsigt bekräftar, att tiden för dödsstraffets afskaffande ännu icke är inne och, "dess värre", ännu torde vara långt aflägsen.

Jag hade väl ämnat att med några ord beledsaga detta mitt uttalande, men, då vi något hvar äro uttröttade af den långvariga diskussionen, så är jag viss på, att Kammaren i likhet med mig är bäst belåten med, att jag i all tysthet lägger dem till mina egna "handlingar".

Herr Daniel Danielsson: För min del tänker jag rösta för bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Herr Orre: Jag röstar för bifall till Lag-Utskottets ifrågavarande förslag.

Herr August Danielsson: Jag kommer att för min del afslå det af Utskottet gifna Utlåtande i frågan.

Herr Friherre Gripenstedt: Då jag tycker mig förmärka, att man å ena sidan yrkar bifall och å andra sidan rent afslag, ber jag att få återtaga den modifikation, jag förut föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad.

Sedan Herr Friherre Gripenstedt sålunda återtagit sitt yrkande, återstodo endast de tvänne meningar, som uttalat sig, den ena för bifall till och den andra för afslag å Utskottets förslag. Å begge dessa yrkanden framställde Herr Talmannen proposition och förklarade sig hafva funnit propositionen på afslag å Utskottets förslag hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering blef då begärd och följande voteringsproposition uppsatt, godkänd och anslagen:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet, i anledning af Herr Hasselrots och Herr Bovins motioner om dödsstraffets afskaffande hemställt å 6:te sidan af dess Utlåtande N:o 4,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen utföll med 69 *ja* mot 100 *nej*; och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets ifrågavarande hemställan.

Med anledning af detta beslut begärde

Herr Blanche ordet och yttrade: Jag anhåller att få reservera mig mot det beslut, som af Andra Kammaren nu blifvit fattadt; — ett olyckligt beslut, emedan det återförflyttar vårt land ett långt steg in i forntiden.

Herrar *Per Nilsson* från Malmöhus län, *Per Nilsson* från Christianstads län och *Ola Lasson* anmälde likaledes till protokollet sina reservationer mot beslutet.

Herr Hierta begärde ordet och yttrade: Jag hemställer huruvida det kan vara lämpligt att de ledamöter, som redan yttrat sig och tillkännagifvit sin mening, reservera sig mot beslutet, då deras tankar ju redan finnas i protokollet.

Flere ledamöter hördes häri instämma.

Herr Ola Jönsson yttrade: Oaktadt den uppmaning Herr Hierta nu framställt till dem, som redan under diskussionen yttrat sig, att icke belasta protokollet med en särskild reservation, kan jag dock icke underlåta

låta att, enär frågan är af en så utomordentligt stor vigt, nu anhålla att få nedlägga älven min särskilda reservation emot det här fattade beslutet.

Ytterligare anmälde sig såsom reservanter: Herrar *Siljeström, Olauson, O. B. Olsson, Svensén, Harald Ericsson, Sven Hansson, Kjellson, Matts Pehrsson, Jonas Andersson, Key* och *Ekerot*.

Vid företagande dernäst till afgörande af Utskottets sednare hemställan, eller den som innefattade yttrande öfver Herr *Adlersparres* motion, yttrade:

Herr *Isberg*: Under åberopande af hvad jag i dag på förmiddagen haft äran anföra, och med anledning af det beslut, hvori Kammaren stadnat i afseende på förra punkten af Betänkandet, får jag anhålla att Herr Talmannen ville framställa proposition på återremiss af nu förevarande punkt.

Herr *Lemchen*: Då Lag-Utskottets hemställan i sista punkten förutsätter bifall till den första, men Kammaren stadnat vid att besluta afslag å densamma, anhåller jag att Kammaren ville återremittera denna punkt.

Häri hördes flere Kammarens ledamöter instämma.

Herr *Svensén*: Jag anser, att Herr *Adlersparres* motion kan behandlas för sig, utan afseende på den utgång Herrar *Bovins* och *Hasselrots* motioner rönt, och jag vill för min del icke, att vi återremittera denna motion, utan föreslår att vi genast måtte afslå densamma.

Öfverläggningen förklarades slutad. Proposition blef af Herr Talmannen framställd å bifall till Utskottets förslag samt, då denna proposition med öfvervägande nej besvarades, dernäst på återförvisning, hvartill svarades allmänt ja; och hade Kammaren alltså beslutat att till Utskottet återförvisa denna del af det nu genomgångna Utlåtandet.

§ 7.

De under § 2 i detta protokoll antecknade Kongl. Maj:ts nådiga Propositioner blefvo nu bordlagda.

§ 8.

Anmälde och bordlades:

Riksdagens Revisorers berättelse om den år 1867 af dem verkställda granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1865, jemte de i anledning af samma berättelse infordrade och till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtanden;

Stats-Utskottets Memorial N:o 24, i fråga om extra statsregleringens öfverflyttande från Riksgälds-kontoret till Kongl. Statskontoret;

Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 25, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Första* Hufvudtitel;

N:o 26, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Andra* Hufvudtitel;

N:o 27, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Tredje* Hufvudtitel;

N:o 28, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Fjerde* Hufvudtitel;

N:o 29, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens *Femte* Hufvudtitel;

Samma Utskotts Memorial:

N:o 38, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af särskildt anslag för allmänna arbeten under år 1868 till beredande af arbetsförtjenst åt den i följd af missväxt och dyr tid nödställda befolkningen inom vissa delar af landet;

N:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om användande af medel, som i Riksgäldskontoret inestå och blifvit anvisade till allmänna arbeten, hvilka icke kommit till stånd;

Första Kammarens protokollsutdrag, *N:o 96*, med *delgifvande* af Kamrarnes bifall till dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande *N:o 8*, rörande väckt förslag om sådan ändring i 12 § Läroverksstadgan, att Grekiska språket måtte blifva ett valfritt läroämne;

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (*N:o 4*) Utlåtanden:

N:o 1 (i samlingen *N:o 22*), i anledning af väckt förslag om ändringar i nu gällande föreskrifter om laxfiskets idkande i den så kallade Pukaviksfjorden;

N:o 2 (i samlingen *N:o 23*), i anledning af en till Utskottet öfverlemnad, af Herr M. Ahlgren väckt motion, *N:o 266*, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande undersökning och utredning af de förhållanden, som verka hindrande för landets sjöfart och skeppsbyggerinäring m. m.;

Samma Utskotts Betänkande *N:o 3* (i samlingen *N:o 24*), öfver motioner af Herr J. A. Åstrand (*N:is 255* och *256*) och af Herr Johan Erickzon från Jönköpings län (*N:o 296*), angående åtgärder till jagtens fredande; och

Samma Utskotts Utlåtande *N:o 4* (i samlingen *N:o 25*), med anledning af väckt förslag om förändring i nu gällande Jagtstadga.

§ 9.

I enlighet med hvad derom vid sednaste talmanssammanträde öfverenskommits, hemställde Herr Talmannen och beslöt Kamraren, att Bevillnings-Utskottets Betänkande *N:o 4*, angående tullbevillningen, skulle sättas främst på föredragningslistan nästa Måndag, den 2 Mars, för att då för andra gången bordläggas och derefter till afgörande samtidigt i båda Kamrarne företagas Onsdagen den 4 i samma månad.

§ 10.

Herr *J. O. Leffler* anmälde sig till afgifvande af en motion, om af-låtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, i fråga om sättet för bildande af lärare vid elementarläroverken.

Motionen upplästes och blef derefter på begäran bordlagd.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

åt Herr *Rudberg*, med anledning af förnyadt sjukdomsfall inom hans familj, under fjorton dagar från denna dag;

åt Herr *Westblad*, under fem dagar från den 1 instundande Mars;

åt Herr *Rylander*, under sex dagar, åt Herr *Ola Lasson* under fjorton dagar och åt Herr *E. Andersson*, till följd af styrkt sjuklighet, likaledes under fjorton dagar från den 2 Mars; samt

åt Herr *Liljenmark* under tio dagar från den 4 i nämnda månad.

I sammanhang med beslutet om ledighet för nu nämnde ledamöter och då ytterligare andra ledamöter af Kammaren kunde hafva för afsigt att under den tid, som nu närmast stundade, anmäla sig till ledighets erhållande, ansåg Herr Talmannen sig böra tillkännagifva, hursom vid sednaste talmanssammanträde man ansett föredragningen af Stats-Utskottets dels redan inkomna, dels snart förväntade Utlåtanden angående utgifterna under de särskilda Hufvudtitlarna böra taga sin början Måndagen den 9 Mars för att under derpå följande dagar fortsättas och avslutas; förklarande Herr Talmannen, det han, som framdeles komme att till Kammarens afgörande hänskjuta Talmanssammanträdet ifrågavarande förslag, nu endast velat i förväg derom göra anmälan till kännedom för de ledamöter, som vore i behof af ledighet, men möjligen kunde låta tiden för denna ledighets begagnande lämpas efter tiden för statsregleringens föredragning.

§ 12.

Protokollsutdrag angående Kammarens under dagens sammanträde fattade beslut upplästes och godkändes.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{4}$ 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.